Lodzer Tageblat 67 Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem. (פֿון דער לאָטעריע (זעה זייט 2) פֿולע טאַבעלע) פּרייז 30 גר.

לאָדזשער טאַגעבלאַט

היינט 12 זייטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפֿאָנען פֿון: רעדאַקציע 100-57, פֿון אַדמיניסטראַציע 100-47 | פֿרייטאָג, י' אדר ב' תרצ"ב | 18. marca 1932 | 25-טער יאָהרגאַנג

יין כשר לפסח !!!

מיר מאַכען בעקאַנט אונזער ג' קונדשאַפֿט, דאָס דער איינצעל-פֿערקויף פֿון דער ווײן און מעהד פֿאַבריק פֿירמע

„פּראַגרעס"

אַלטער מאַרק 2. וואָס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפֿאָלג איז איבערגעטראָגען געוואָרען

אין פֿראַנט-געוועלב, אַלטער-מאַרק 1.

צוליב רעקלאַמע פֿון ניי-ערעפֿנטען געוועלב פֿערקויפֿען מיר א פֿלאַש פֿון 1/4 ליטער גוטען ראַזינען-ווײן נומער 6 נאָר 75 גר. און 1/4 ליטער דעם בעוואוסטען ראַזינען-ווײן נומער 7 נאָר 85 גר. איבערצייגט אייך מיט אייער פֿאַמיליע, אַז הנאה האָבען פֿון גוטען ווײן, וואָס קאָסט נישט טייער איז נאָר ביי די פֿירמע „פּראַגרעס".

מיט אַכטונג ווײן און מעהד פֿאַבריק

פֿירמע **„פּראַגרעס"**

אַלטער-מאַרק 2, טעל. 184-82.

פֿאַר לערע פֿירמעל-ליטערדיגע פֿלעשער פֿון פֿירמע „פּראַגרעס" צאָהלען מיר 5 גר. פֿאַר באָטשינקע און קוואַרט-פֿלעשער 10 גר.

KETTENSTUHLWARE

פֿיר וועשע, רעפֿאָרמען און הענדשקעס אין פֿערשידענע מוסטערען, עמפֿעהלען מיר צו קאָנקורענץ-פּרייזען, אויך אויף לוין.

נעץ-וואַרע (SIATKA)

אין פֿערשידענע מוסטערען ווערט אַנגענומען אויף לוין צו ביליגע פּרייזען.

Akt. Ges. R. LIPSZYC

Łódź, Piramowicza 11/13 tel. 10134

עכטע גוטע און כשר'ן

ווײן

צו די ביליגסטע פּרייזען

צו 75 און 65 גראָשען

פֿאַר א 1/4 ליטער

צו בעקומען ביי דער לאַנג-יעהריגער בעוואוסטער פֿירמע

„באַרווין"

אינה.: מענדיל באַרנשטיין, לאָדז

נאַוואָמיעסקא 30 טעל. 210-58

נאַכט-פֿאַנטאַזיע **„לינת הצדק"**

מאָרגען, שבת, ד. 19-טען מערץ 1932, 10 א זייגער אָוונט ● קומט פֿאַר לטובת דער **נאַכט-פֿאַנטאַזיע „לינת הצדק"** ●

זאַל **„אַזאַ"** נאַרוטאָוויטשאַ 20

א קאָנצערט-ראַוט

ש. דזשיגאַן און גאָלדשטיין פֿערבונדען מיט אַגאַנצע רייהע אַטראַקציעס, צווישען וועלכע די בעריהמטע „אַרט"-אַרטיסטען וועלען בעהערען דעם אָוונט מיט זייער עהרען-אויפֿטריט און ווילען דאָס פּובליקום מיט נאָך נישט אויסגעפֿיהרטע מאָנאָלאָגען

פֿאַנטעזי-לאָטעריע מיט זעהר ווערטפֿולע זאַכען ● 2 אָרקעסטערס ● בלומען-קאָרסאָ ● גליקס-ראָד ● דאַנסינג ביז טאָג ● כשר'ער בופֿעט

בילעטען צום פּרייז זל. — 5, פֿאַר אַרבייטענדע אינטעליגענץ זל. — 3 צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט פֿון „לינת הצדק" צעגעלניאַנאַ 17, אין טאָג פֿון ראַוט ביי דער קאַסע פֿון „אַזאַ".

„הזמיר", אַלעיע קאָשטשושקי 21.

„יודישע טעאַטער סטודיע" אין „הזמיר"

היינט פֿרייטאָג ד. 18. מאָרגען שבת ד. 19 פֿעברואַר 9 אָוונט שבת ד. 19, 4 נאָכמיטאָג, פּאָפּולערע פֿאָרשטעלונג

פֿון 50 גר. ביז 1.50

„די רייזע פֿון בנימין דעם דריטען"

(„מסעות בנימין השלישי")

קאָמעדיע אין 10 בילדער פֿון מענדעלע מוכר ספֿרים.

רעזשי: אידעס. דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: יצחק ברוינער, מוזיק: דוד בייגעלמאַן, פּלאַסטיק און טענץ: איזאַ האַראַרי, אינסצעניזאַציע: כ. עמצס.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פֿון „הזמיר".

הננו מביעים את השתתפותנו בצערו של מר **אברהם פרלמן**, מנהל הגמנסיה הראשונה לנערים, לרגלי מות עליו אחיו

חנן דוד נ"ע

בעבודתו הלאומית והחנוכית הנמרצת ימצא נחומים.

ועד החברה ליסוד בתי-ספר תיכונים עבריים בלודז
ההנהלות, המורים, ועדי ההורים, המזכירים והתלמידים
בשלש הגמנסיות
של החברה ליסוד בתי-ספר תיכונים עבריים בלודז.

36 טוך- און קאָרט-לאַגער 36

Bcia A. i R. MILGROM

fr., I piętro **Piotrkowska 36** telef. 225-95

מיר עמפּפֿעהלען צום פֿריהלינג און זומער-סעזאָן

די נייעסטע **אַנציגער און פּאַלטאָ-שטאָפֿען**

פֿון די בעסטע ביליצער, טאָמאַשאָווער און לעאָנאַרד'ס, ווי אויך דאַמען-מענטעל

גרויסער אויסוואַהל!

36 ביליגע פּרייזען! ■ הורט און דעטייל! 36

דער שענסטער משלוח-מנות לפּורים

פֿון **„תוצרת ארץ-ישראל"**

קויפֿענדיג ארץ-ישראלדיגע פּראָדוקטע אויף פּורים בעצירט איהר אייער טיש און בעשיינט די שמחה

בעמערקונג: ס'ווערען פֿערקויפֿט ספּעציעלע משלוח-מנות-קאָרבען.

בעשטעלונגען ווערען אויך טעלעפֿאָניש אָנגענומען: טעלעפֿאָן 193-42

„תוצרת ארץ-ישראל" שרודמיעסקאַ 1 טעלעפֿאָן 193-42

פֿאַר מאַגענליידענדע

ראַבאַרבער-וויין

פּיפּסין-וויין

אין פּרימאַ קוואַליטעט

צו בעקומען אין דער ווײנהאַנדלונג פֿון

E. SZYKIER

Północna 1, tel. 107-84

וויכטיג פֿאַר חתנים און כלות

עס איז צו בעקומען אַ רייכען אויסוואַהל פֿון שענסטע דעקאָראַטיווע

משלוח מנות קאָרבען

פֿון די בעסטע ארץ-ישראלדיגע פֿרוכטען צו ביליגע פּרייזען.

בעמערקונג: אַ גרויסער אויסוואַהל פֿון ארץ-ישראל פּאָמעראַנצען אין כאַליוע צו 2.60 זל. אַ קילאָ

אין פֿרוכטען-געשעפֿט „איטאַליא"

שרודמיעסקאַ 10, טעלעפֿאָן 188-01

Dr. med. J. LUBICZ

כירורג און אָרטאָפּעד

פּאָלודניאָוואַ 9 — טעל. 183-17

ספּעצ. פֿון צוזאַמענשטעלען געבראָכענע ביינער און פֿיס קראַנקהייטען פֿון ביינער און גלידער: שווינדזוכט (גרוזליצע), אַרטריטיס, רעמאַטיזם, פֿערקרימונגען פֿון פֿלייצעס, זשילאַקעס. היילונג מיט אינשפּריצונגען אייגענע פּראַצעדורע פֿון אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען וקלאַקעס אויף פֿיס-שמערצען, קינסטליכע הענט און פֿיס (פּראָטעזען) גאָרסעטען, ברוכבינדען (באַנדאַזשען) א.ז.וו. נעמט אָן פֿון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג.

פֿראַנקרייך

איך זוך צו קויפֿען

10.000 קאָרטענס ציגענע ווי אויך וואָלוועטענהויזען,

1000 אַנציגער אין ביליגע קוואַליטעטען.

אויספֿיהרליכע אָפֿערטען מיט מוסטערן צו שיקען אויף פֿאָלגענדע אַדרעס:

MICHEL FRENKEL

METZ, NEXIRUE 20 (Francia)

וויכטיג פֿאַר פּרויבערטע פֿון דער קראַנקן-קאַסע

LEKARZ DENTYSTA

Jakób Karmazyn

POŁUDNIOWA 2

פֿאַר פּרויבערטע פֿון קראַנקען-קאַסע ביים בעשטעלען קינסטליכע ציין ווערען די קראַנקע ציין אַרויסגענומען און געהיילט אומזיסט.

א בעקעריי

מיט צוויי אויוונס, ווי אויך אַ צימער מיט קיך אויף נאַרוטאָוויטש 24, זאָפֿאָרט איבערצוגעבען

אָדער נאָר אויף מצות צו באַקען. 1411

קאנאדע מוז עפענען אירע טירען פאר א ברייטער אימיגראציע

סענסאציאנעלע ערקלערונג פון קאנאדישען ארבייטס- און אימיגראציע-מיניסטער

אטאווא (יטא) דער קאנאדער ארבייטס- און אימיגראציע-מיניסטער וו. א. גארדאן האט אויף דער לעצטער זיצונג פון פארלאמענט געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט בעגרינדעט די נויטווענדיגקייט פון קאנאדע פאר א ברייטער אימיגראציע.

צי מיר ווינשען זיך עס יא, אדער נישט, — האט מיני. גארדאן ערקלערט, מוזען מיר אנערקענען דעם פאקט, אז מיר זענען מחויב אנצונעמען א פאזיטיווע שטעלונג אין דער פראגע פון א פרייער אימיגראציע קיין קאנאדע. דאס איז קודם כל א מוז-זאך מחמת די שווערע פינאנציעלע התחייבות'ן פון קאנאדע, אויב מיר ווילען זיין אומשטאנד צו דעקען אונזערע חובות, מוזען מיר האבען א גרויסע בעפעלקערונג, אזעלכע חובות, ווי אונזערע, קען נישט צאהלען א בעפעלקערונג, וואס צעהלט סך הכל 10 מיליאן נפשות.

ד"ר ארלאזאראוו איז ארץ-ישראל הויך-קאמיסאר אפגעפאהרען קיין עבר-הירדן

ירושלים, 17 מערץ (יטא) דער מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ ד"ר ארלאזאראוו איז היינט אפגעפאהרען קיין עבר-הירדן, וואו ער וועט אויפגענומען ווערען דורכ'ן עמיר-אבדאללאה. גלייכצייטיג איז אפגעפלויגען מיט אן'אעראפלאן קיין עבר-הירדן דער הויך-קאמיסאר סער וואוקאפ.

פילאדעלפיא, 17 מערץ (יטא) אויף דער סעסיע פון דער אדמיניסטראציע-קאמיסיע בײ דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין אמעריקא האט פרעזידענט נחום סאקאלאוו געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט ערקלערט, אז די יודישע אגענץ האט נישט ערהאלטען קיין שום אפיציעלע אינפארמאציעס וועגען אינהאלט פון פרענטש-בעריכט. אויב עס זענען ריכטיג די קלאנגען וועגען אינהאלט פון פרענטש-בעריכט, וועט די ציוניסטישע עקזעקוטיווע אויפפאדערן די יודישע עפענטליכקייט צו א שארפע פראטעסט-אקציע. מיר פאדערן — האט סאקאלאוו ווייטער ערקלערט — גאנץ ארץ ישראל און עבר-הירדן אויסשליסליך. דערויף האט געהאלטען א רעדע סטיפען ווייז, וועלכער האט געזאגט, אז מ'מוז פערהאנדלען דירעקט מיט גרויס בריטאניען און נישט מיט אירע אונטערגעארדנעטע.

ס'זענען דאן אנגענומען געווארען א ריי רעזאלוציעס, אין וועלכע ס'ווערט געפאדערט פון ענגלאנד צו פיהרען א קלארע פאליטיק און איינצושליסען עבר-הירדן אין ארץ ישראל.

יודען וועלען בעזעצט ווערען אויף מלוכה-באדען אין ארץ ישראל

לאנדאן, 17 מערץ (יטא) אויף אן אנפראגע אין ענגלישן פארלאמענט האט די רעגירונג ערקלערט, אז די פראגע וועגען פרעפערענץ-צאל בנוגע ארץ ישראל ווערט איצט בעטראכט דורך דער רעגירונג.

אויף א צווייטע אנפראגע, האט דער רעגירונגס-פארשטעהער ערקלערט, אז אין דער נאהענטסטער צייט וועט מעגליך זיין אנצוהויבען אן'אויספארשונג וועגען די שטחים-ערד, אויף וועלכע מ'קען בעזעצען יודען לויט די בעשטימונגען פון מאקדאנאלד-בריף.

ווידער א פויליש-יודישער „גודוויל" קאמיטעט

פאריז, 17 מערץ (יטא) א דאנק דער איניציאטיווע פון ארטור שוק איז דא געשאפען געווארען א פויליש-יודישער „גודוויל קאמיטעט" מיט דעמזעלבען פראגראם, ווי ענליכע „גודוויל" קאמיטעטען.

הויך-קאמיסאר וועט עפענען די מזרח-אויסשטעלונג אין תל-אביב

ירושלים, 17 מערץ (יטא) דער הויך-קאמיסאר סער וואויקאפ האט מסכים געווען אפיציעל צו עפענען די אויסשטעלונג אין תל-אביב. די פייערליכע ערעפנונג פון דער אויסשטעלונג וועט פארקומען דעם 7. אפריל צו דער פייערונג ווערט ערווארט דער פרעמיער-מיניסטער פון עגיפטען.

אויף דער אויסשטעלונג וועלען זיין אפיציעל פארטרעטען פוילען, רומעניען, לעטלאנד און שווייץ.

הילפס-טאג פאר הונגעריגע אין טשענסטאכאוו

טשענסטאכאוו (יטא) די שרעקליכע נויט און ארימקייט, וואס האט לעצטענס ארומגעכאפט די טשענסטאכאווער יודישע בעפעלקערונג, איז אונבעשרייבליך. העכער דריי טויזענד יודישע פאמיליעס ליידען הונגער און קעלטע, שטארבען כמעט פון הונגער. מיט יעדען טאג ווערט די מחנה פון די אומגליקליכע גרעסער.

דער ספעציעלער יודישער קאמיטעט פאר קריזיס-געליטענע האט די טעג פראקלאמירט א דרינגענדען הילפס-טאג אין דער דורכגעפיהרטער זאמעל-אקציע האבען אנטייל גענומען אלע ארטיגע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס. די געזאמעלטע סומע גיט א מעגליכקייט דעם קאמיטעט צו לינדערען די נויט צווישען דער גרויסער צאהל הונגעריגע יודישע פאמיליעס אין טשענסטאכאוו.

ארום אטענטאט פון יהודה שטערן אויפ'ן דייטשע דיפלאמאטישע פארשטעהער אין מאסקווע

אינטערעסאנטע קארעספאנדענץ אין בערלינער „בערזען-קוריער"

בערלין (יטא) דער „בערזען-קוריער" פערעפענטליכט א בריף פון זיין מאסקווער קארעספאנדענט ניקאלאס באסעלאס, וועלכער רעדט ארום די מאטיוון פון דעם אטענטאט פון יהודה שטערן אויפ'ן דיפלאמאטישען פארשטעהער פון דייטשלאנד אין מאסקווע פאן טווארדאווסקי, דער קארעספאנדענט פון „בערזען-קוריער" שרייבט צוו. אנד.:

הגם די אנטיסעמיטען טענה'ן, אז די יודען זענען פעראנטווארטליך פאר'ן באלשעוויזם, האבען אבער אין דער אמת'ן די יודען צום שטארקסטען געליטען אונטער'ן סאוויעטישען רעזשים. דארא קאפלאן, וועלכע האט געשאסען צו לענינ'ען פון די וואונדען, וואס ער האט בעקומען, האט זיך לענין שוין קיינמאל נישט אויסגעהיילט), איז געווען א יודישע מאלטער. יודען זענען אויך געווען די וואס האבען דערשאסען אורינצקי'ן און מירבאך'ן און אויך דער, וואס האט אויסגעפיהרט דעם אטענטאט אויף בוכארינען, איז געווען א יוד. דאס איז דערפאר, וואס דער יודישער מיטעל-קלאס און די יודישע אינטעליגענץ זענען פערצווייפעלט מחמת זייערע ליידען אונטער'ן באלשעוויסטישען רעזשים.

ווען מען גיט זיך אפ א חשבון, אז די גרויסע מעהרהייט פון די צארישע גענעראלען דינט איצט אין דער רויטער ארמעע און אז די געוועזענע אריסטאקראטען און גרויס-בורזשואזן זענען איצט די ספעציאליסטען און עקספערטען פון די סאוויעטען, פערשטעהט מען, ווי אונבעגרינדעט עס איז די אנטיסעמיטישע לעגענדע. די יודישע יוגענד האט נישט קיין צוקונפט-האפנונג און האט פיינד דעם באלשעוויסטישען רעזשים תכלית שנאה. נישט קיין וואונדער, אז די דאזיגע יוגענד איז אויך פערביטערט געגען די פרעמדע רעגירונגען און זייערע אפיציעלע רעפרעזענטאנטען אין מאסקווע, וועלכע זי בעטראכט אלס מיטהעלפער אין דער סטאביליזירונג פון דער סאוויעטישער מאכט אין רוסלאנד. דערין דארף מען זוכען דעם בעשייד פון די אטענטאטען-גרופען אויף מאסקווער רעפרעזענטאנטען פון פרעמדע רעגירונגען.

ריטשאלט שטייער פאר פאטאגראפיסטען

אלגעמיינע פערזאמלונג אין פאטאגראפיסטן-צעך

(§) די האנדווערקער-קאמער האט צוגעשיקט א צירקולאר צום פאטאגראפיסטען-צעך וועגען ריטשאלט-שטייער. לויט'ן צירקולאר וועט דער אומזאץ-שטייער פאר'ן יאהר 1932/33 געצאהלט ווערען לויט ריטשאלט, פאר די יעניגע פאטאגראפיסטען, וואס זייער אומזאץ פאר די יאהרען 28, 29 און 30 איז נישט געווען העכער פון 45.000 זל.

די פאטאגראפישע אנשטאלטען זענען לויט דער סומע פון אומזאץ איינגעטיילט געווארען אין 43 גרופעס. פון די ריטשאלט-אומזאצען וועט גענומען ווערען 1 פראצ. שטייער, צאהלבאר אין 4 פערטליעהרליכע ראטעס.

די אונהאבערס, וואס האבען א פאטענט 8 קאטעגאריע און בעשעפטיגען נישט מעהר ווי 1 געצאהלטען ארבייטער, צאהלען א ריטשאלט שטייער פון 17.60 זל. אלס צוגאב לטובת די קאמונאלע פערבאנדען. די ווירטע, וואס ארבייטען אינגאנצען אליין, עווענטועל מיט איין משפחה-מיטגליד און האבען א האנדווערקער-קארטע, זענען אויך דערפון בעפרייט.

די שאצונגס-קאמיסיע קען אויך אויסנאמסווייזע בעפרייען אינגאנצען פון שטייער די אונבעמיטעלטע, וועמענס שטייער בעטרעפט נישט מעהר פון 100 זל. די פערזאמלונג פון פאטאגראפיסטען האט גענומען צו קענטניש דעם צירקולאר און גלייכצייטיג בעשלאסען, אז יעדער אנגענומענער לערן-יונגעל מוז רעגיסטרירט ווערען אין צעך. אונעם דארף מיט איהם געשלאסען ווערען א קאנטראקט, כדי אויסצומיידען גרויסע היזקות פאר ביידע צדדים.

קראנקע פרויען דערוויסען זיך דורכ'ן געברויכען און נאטירליך
Franciszka Józefa
ביטער-וואסער, נישט בעסטערס לייכט אויסליידיגען פון קישקעס, וועלכעס איז פערבינדען מיט דער זעהר גוטער ווירקונג אויף די קראנקע מענשליכע ארגאנען

אלע ניצען אויס די געלעגענהייט און קויפען אין קאנסום.

דער איינציגער אין אונזער שטאט ווארען-הויז „קאנסום" בײ דער ווידזעווער מאנופאקטור דאקאטשינער 54 צופאהר מיט די טראמוואיען 10 און 16, האט זיך א דאנק די אויסערגעווענליכע נידריגע פרייזען, ערווארבען צענדליגער טויזענדער פערהערער.

נו, איז דערביי נישט קיין וואונדער, וואס צוליב'ן דערנענטערן זיך פון זומער סעזאן און פסח איז דער קאנסום מאג-מעגליך בעלאגערט פון טויזענדער קונים, אלע געהען מאכען אוועק העכסט צופרידען, ווייל אויף לאגער געפינט זיך אלערארט סחורות און א גרויסער אויסוואהל פון די עלעגאנטסטע הערען און דאמען-וועש פון דער בעסטער קוואליטעט און די עלעגאנטסטע מוסטערן. דערביי דארף נישט פערגעסען ווערען, אז אלעס ווערט פערקויפט צו ממש לעגענדארע נידריגע פרייזען. אלע נוצען אויס די געלעגענהייט און קויפען נאר אין „קאנסום".

ראדיא פראגראם

פרייטאג 18 מערץ

לאדז (233,8) 11.45 פוילישע פרעסע איבערזיכט, 11.58 שעה-צייכען און טאג-פראגראם, 12.10 פריה-מארגען פון גראמאפאן-פליטען, 3.25 פארטראג פאר מאטוזשיסטען, 3.50 פארטראג פאר מאטוזשיסטען, 4.20 פאפ-קאסטען, 4.40 גראמאפאן-פליטען, 4.55 לעקציע ענגליש, 5.10 פארטראג פון ווארשא, 5.35 לייכטע מוזיק פון לעמבערג, 6.50 פערשידענעס. 7.15 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס און אינדוסטרי קאמער, פראגראם אויפ'ן נעכסטען טאג און גראמאפאן-פליטען, 7.30 פילם קאלענדאר, טעאטער רעפערטואר און גראמאפאן-פליטען, 7.45 ראדיא פרעסע זשורנאל. 8.— מוזיק שמועס (בעשפרעכען פון סימפאנישען קאנצערט), 8.15 סימפאנישער קאנצערט פון ווארשעווער פילהארמאניע, 10.40 ביילאגע צום ראדיא פרעסע זשורנאל, וועטער, פאליציי און ספארט-קאמוניקאטען.

שבת 19 מערץ

לאדז (233,8) 11.45 פוילישע פרעסע איבערזיכט, 11.53 שעה-צייכען און טאג-פראגראם, 12.10 ריח-מארגען פון גראמאפאן-פליטען, 3.45 בעלד-בערזע און גראמאפאן-פליטען, 4.10 פארטראג פאר מאטוזשיסטען, 4.30 גראמאפאן-פליטען, 5.10 פארטראג, 5.35 מוזיק פאר יוגענד, 6.05 פראגראם פאר קינדער, 6.30 קאנצערט פאר יוגענד, 6.50 פערשידענעס, 7.15 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס און אינדוסטרי קאמער, פראגראם אויפ'ן נעכסטען טאג און גראמאפאן-פליטען, 7.30 פילם-קאלענדאר, טעאטער-רעפערטואר און גראמאפאן-פליטען, 7.45 ראדיא-פרעסע זשורנאל, 8.— „אויפ'ן הארינאנט", 8.15 פוילישע מוזיק און זעלנערישע לידער, 9.35 פעליעטאן, 9.50 ביילאגע צום ראדיא פרעסע זשורנאל, וועטער און פאליציי קאמוניקאטען, 10.— שאפינ'ס שאפונגען אויסגעפיהרט פון מיקאלאי ארלאוו, 11.— וואונש-קאנצערט פון גראמאפאן-פליטען.

Grand-Kino

היינט און ווייטערע טעג!

א. ג.

ס'צוקונפטיגע פאמיליען-לעבען

ריזיגע צוקונפט ווערק. ווי וועט אויסזעהן די וועלט אין 50 יאהר ארום.

אויסערן פראגראם לאנד-אקטואליטעטען

פרייזען נישט פערגרעסערט:
1 זל., 1.50 זל., 2.50 זל.

אנהויב 4 נאכמיט. אין וואכען-טעג, שבת, זונטאג און חגאות 12 מיטאג.

נארוט צוויטשא — 20 — „SPLEDNID" נארוט צוויטשא — 20 —

דער פילם וועט ניט ווערן געשפילט אין קיין אנדער קינא

היינט און ווייטערע טעג!

א גרויסע ליבעס דראמע אין גרעניצלאנד אויפפאפערונג — א. ט.

„דאס יאהר 1914"

דיאלאגען אין לידער פוילישע, רוסישע און דייטשע שפראך. כער פון דאנער און קובאנער קאזאקען. רעזשי: ה. שארא, סצענאריוש: וואצלאוו שערצשעווסקי
Jadwiga Smosarska, Witold Couti :הויפט-ראלן
און אנאטאל שטערן.

נרמעסיגטע פרייזען. — הנהה-בילעטען גילטיג. — אנהויב פון די סעאנסען אינדערוואכענס 4 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און חגאות 12 מיטאג.

פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע

5-טע קלאַז, 7-טער טאג פון דער ציהונג.

5,000 zł. na N-ry: 1613 21623 33000 69179 79811.

3,000 zł. na N-ry: 2812 6657 9167 9508 31419 47898 66871 81420 103729 142542 143267 154601.

2,000 zł. na N-ry: 3785 4952 5996 6729 14625 25711 35741 64258 70827 77224 82431 83282 84881 109103 113774 132706 137283 146876 156298.

1,000 zł. na N-ry: 3418 3650 6043 6073 7446 8041 11952 14139 14825 17494 26137 32248 33161 44437 53663 54350 54703 56237 61018 66714 68306 72569 72667 82141 82881 86197 99071 106540 115162 110922 117511 122481 122850 127287 130059 130459 136351 150091 153022 153811 155052 158882 158924.

500 zł. na N-ry: 462 1080 1241 2618 4546 5334 6794 7108 7384 7419 7886 8148 8371 10797 11119 11241 11645 12920 13304 13678 15551 15694 16287 17588 17629 17812 21050 21481 23177 23938 25394 25879 26431 27085 27433 27486 27949 28782 29195 29151 29328 30320 30872 31141 32475 32972 33437 34281 34730 36381 36652 36800 37502 38361 38416 38474 41548 41973 42931 43693 48180 49046 49967 52360 52938 54130 54726 56685 59152 29848 60504 61210 62313 63303 63813 64804 70826 70356 70058 74003 74725 76242 76363 78144 79275 79857 79882 81232 82733 84411 84306 85219 86734 87817 89324 90223 90872 91553 91355 92861 95212 95115 96930 98765 70303 101817 101308 101329 102232 103451 104106 14577 104804 105762 105546 105563 105319 106039 106910 107426 107144 108237 110464 113061 114583 115930 116316 116751 117495 117030 117261 117292 118785 118823 119841 120168 120770 120942 121150 121509 123151 123636 123650 124849 125392 125616 126741 127854 127291 130172 130649 132059 132415 133005 133812 133871 134400 135093 135259 135488 135492 136560 136899 139478 139797 140611 141494 141603 142185 143721 144328 147538 149619 149827 149835 150624 150817 151138 151238 151278 151482 151961 153792 154720 155040 155779 156991 157757 158053 158121 158322.

Po 250 złotych wygrały numery następujące:
38 72 82 114 238 52 328 43 62 479 92 579 629 739 817 943 65 1032 39 56 138 50 96 206 67 301 33 54 65 418 39 41 70 536 935 43 62 76 2043 62 109 59 383 448 62 530 43 75 700 876 61 3039 97 182 296 359 412 29 566 654 76 747 618 4090 110 17 217 37 329 51 99 407 20 502 36 37 64 73 97 647 72 713 90 5042 211 45 319 62 92 96 435 51 74 80 581 645 91 798 617 26 85 97 6073 80 129 217 29 57 452 41 510 62 610 23 736 39 806 40 53 912 7085 194 341 528 623 34 61 788 8055 231 629 66 418 94 502 70 646 55 649 803 9033 73 134 324 53 403 517 63 632 10149 68 267 314 19 81 677 87 734 807 96 11065 139 215 49 51 88 367 407 89 657 789 80 96 12069 106 333 476 86 714 813 25 31 76 923 13041 176 313 61 306 34 685 735 43 79 868 980 94 14007 18 35 93 185 98 284 357 78 431 75 79 94 584 669 777 847 942 15006 25 94 111 46 62 258 61 456 65 617 34 851 904 16092 160 81 245 56 516 34 49 76 720 46 84 93 17060 111 44 53 222 40 71 75 83 338 99 443 534 85 649 752 97 887 89 917 47 18074 95 96 138 248 72 84 303 565 67 76 718 801 7 19 19082 155 78 88 230 386 403 51 534 76 85 609 28 81 82 739 51 67 842 65 92 962 20151 65 273 334 75 78 81 93 465 566 29 32 46 823 26 71 81 907 37 21081 216 53 57 312 44 92 438 74 574 780 830 33 911 26 22000 133 54 98 716 20 479 583 822 41 23005 45 99 103 5 88 434 71 536 657 61 744 76 82 89 94 925 38 24070 253 72 371 74 63 410 33 91 506 34 719 90 92 808 922 78 25000 52 278 80 326 48 586 647 50 720 60 91 850 26107 217 27 45 99 342 433 48 57 61 91 535 688 95 735 856 84 982 27060 106 40 54 72 85 269 324 76 99 441 542 50 81 90 618 64 822 906 49 28269 333 467 76 84 98 688 721 89 829 50 81 85 918 48 29065 88 191 261 329 53 412 533 71 641 69 724 36 840 82 909

30035 72 73 137 45 350 346 87 420 59 63 510 820 34 944 31046 114 52 62 91 251 424 99 611 34 79 803 26 941 94 32109 35 79 263 395 96 406 582 702 33207 68 88 332 431 546 73 806 41 58 478 98 34258 518 54 610 72 727 49 808 35022 82 84 205 359 431 56 67 565 95 616 735 841 921 32 36040 79 180 207 305 32 52 511 24 662 73 758 77 845 48 75 927 42 97 37044 217 68 542 49 53 601 26 94 842 65 81 84 909 38142 74 216 53 317 545 609 9 77 82 769 70 71 820 90 902 39072 371 504 69 79 623 38 40 810 16 940 86 40006 80 104 19 307 416 42 48 81 570 71 634 48 789 873 80 924 41041 162 254 15 80 345 11 13 62 76 92 535 53 86 612 39 96 737 89 841 88 992 420022 88 135 67 72 88 97 388 405 514 37 775 874 43045 50 228 71 301 27 55 63 76 482 663 766 802 12 960 95 44034 91 135 87 291 335 92 416 80 84 634 38 83 792 862 45215 363 77 471 93 562 78 681 85 814 908 46003 94 152 65 257 314 29 52 414 47 524 44 77 603 23 750 870 98 919 47197 259 329 481 527 32 49 613 98 715 821 30 96 48052 70 89 163 30 225 32 92 341 86 88 401 98 172 310 30 33 66 470 87 94 513 653 97 8 20 57 63 504 72 624 833 939 40 46 58 49037 44

50048 118 80 388 447 518 71 635 40 45 714 38 98 339 924 55 73 51286 350 458 69 94 514 41 81 758 73 869 06 52051 83 102 25 56 226 456 85 563 652 804 72 91 905 52 89 53052 587 96 617 702 884 934 54004 45 56 94 116 22 229 315 468 512 37 80 89 97 792 809 35 931 41 55075 79 126 388 90 404 55 69 89 562 974 56053 223 54 90 359 506 36 45 94 661 700 61 86 818 25 901 3 76 85 94 57000 34 138 382 484 510 38 43 653 82 741 77 813 45 67 942 58029 52 60 68 92 94 125 268 372 417 548 641 44 66 71 88 721 62 870 922 77 50030 101 26 204 61 95 332 421 56 517 29 642 98 845 946

60183 243 59 330 463 572 631 725 930 47 69 61020 40 92 93 197 267 29 75 77 320 21 72 485 571 740 94 961 62174 218 68 99 410 24 615 61 606 53 90 99 933 63 67 63088 91 168 371 644 58 701 28 43 64 73 836 64042 222 485 515 51 468 701 15 18 48 808 966 84 65034 135 295 353 92 565 660 757 803 11 24 71 929 66012 43 51 64 198 218 401 542 58 95 612 922 67010 13 67 272 410 94 612 19 49 70 708 25 36 48 57 91 809 75 938 68017 30 33 100 10 15 26 79 238 389 90 462 790 855 990 69022 79 169 75 376 81 468 503 8 45 90 610 96 757 66 935 70011 47 90 110 28 56 127 35 496 665 66 67 86 745 902 71361 82 331 678 966 72092 144 47 262 78 90 387 426 29 544 49 53 65 659 92 759 79 803 31 918 69 73350 403 623 798 865 88 926 42 74071 131 290 322 506 36 63 675 710 34 821 77 89 926 82

75075 206 41 85 548 85 88 617 833 90 971 76462 80 95 510 22 846 80 959 77194 301 20 471 89 576 639 742 92 838 78018 74 96 174 22 71 335 48 421 41 50 525 882 941 79063 433 88 505 682 70 739 80006 43 175 356 448 562 640 817 27 81010 104 38 281 494 559 627 774 820 907 82122 84 86 270 304 418 37 66 565 760 816 93 83017 39 63 234 43 348 88 420 97 317 30 489 554 64 660 758 866 74 941 85089 127 56 96 655 78 871 97 905 9 21 92 86000 91 123 42 71 94 233 370 88 528 88 675 716 33 35 840 57 919 32 87141 79 238 42 317 30 52 489 611 12 700 812 77 88114 32 62 253 318 96 423 518 45 57 71 644 98 777 91 822 54 94 952 62 86 89090 283 371 481 502 57 660 738 77 852

90022 78 97 183 242 89 344 50 68 435 503 72 705 62 88 801 8 21 41 65 75 91063 97 181 233 300 26 464 613 63 749 75 860 92108 16 18 85 263 14 27 317 23 521 680 700 25 925 93021 45 92 136 288 300 44 405 47 738 967 94055 204 413 691 736 802 95100 9 66 233 265 75 734 94 872 83 920 69 91 96026 271 84 98 344 544 73 606 24 769 97062 123 311 72 579 646 76 97 775 93 98066 130 38 231 87 307 27 476 710 833 936 99011 39 90 228 63 77 360 62 426 39 52 69 522 74 90 924 52 59 93

100139 285 91 344 99 457 74 547 73 960 92 831 87 955 101130 244 148 480 522 45 49 707 12 16 819 76 96 102048 75 87 116 81 86 252 68 380 438 548 457 73 775 76 820 43 971 103168 77 246 82 311 414 85 577 629 54 69 87 851 981 104029 58 167 337 563 642 50 806 68 961 105020 144 48 404 85 517 650 54 801 500 61 106050 58 66 71 104 246 340 402 14 86 692 97 739 875 908 17 67 79 87 107054 109 38 263 96 511 66 640 42 719 970 108014 41 105 8 75 88 92 98 448 503 19 600 43 69 109098 140 259 402 565 630 38 48 74 94 751 83 820 89 926 110035 55 133 81 333 400 35 569 91 614 732 815 33 56 66 929 111164 89 652 76 709 112072 188 307 421 25 518 40 84 80 602 59 63 718 23 64 841 99 112124 237 387 513 22 45 620 83 85 754 89 824 67 74 913 114001 155 248 83 346 67 405 15 22 62 65 503 654 60 701 812 926 115031 67 106 88 240 42 367 501 624 65 72 757 87 804 116002 150 248 381 404 9 15 56 88 5 5 89 617 23 25 822 117096 186 237 53 319 545 69 639 53 721 75 822 32 118047 118 23 31 93 288 341 422 90 558 72 616 53 61 714 72 99 845 53 82 119062 115 249 432 719 42 858 966 9

120028 155 72 337 415 520 638 92 903 121009 40 62 63 150 266 315 81 96 417 30 43 542 648 55 71 771 122116 88 366 413 604 778 94 816 26 66 92 906 123043 104 47 66 278 390 412 16 668 744 76 66 88 124072 136 68 83 97 400 8 82 570 80 623 53 61 757 813 20 55 99 69 82 940 99 125103 37 40 53 86 248 68 540 72 77 631 71 817 24 51 98 936 126029 70 228 350 78 452 72 506 13 675 83 94 714 57 91 97 834 5 3127215 56 95 475 503 655 57 84 93 720 847 49 968 128062 42 75 92 101 17 21 22 81 253 524 622 773 773 83 825 64 129006 247 309 470 569 600 748 52 851 917 35

130008 14 88 96 189 306 8 17 14 445 65 92 644 99 711 28 30 839 131020 193 232 74 328 62 439 547 83 625 32 714 41 86 937 132092 198 269 40 306 471 602 72 87 905 62 133145 71 231 314 405 76 549 619 717 44 86 810 919 34 59 134012 49 136 62 244 352 85 574 601 5 779 809 46 55 981 34 56 134012 49 136 62 244 552 85 574 601 5 779 809 46 55 981 135021 128 276 351 470 559 607 51 853 75 136011 12 43 99 114 55 95 136011 12 43 99 114 55 85 240 47 378 83 558 764 851 61 968 137373 92 496 508 13 611 73 796 870 921 138032 57 110 17 26 299 309 52 53 64 71 72 97 418 41 42 562 612 840 89 99 139014 133 240 434 50 622 714 809 623 63 87 140081 267 347 85 446 544 670 715 24 821 74 90 916 53 141061 99 114 15 292 460 545 662 700 79 95 987 142012 41 78 85 147 75 207 39 351 63 433 505 56 630 37 73 790 970 59 91 909 14 16 96 144041 69 132 55 65 216 30 143038 255 348 88 423 25 71 570 682 726 30 852 367 63 65 488 542 68 632 82 726 65 864 145080 123 229 52 76 316 557 619 95 806 916 146301 6 94 739 817 28 60 814 31 67 147070 104 75 82 94 235 339 92 609 21 52 82 827 148067 238 548 81 90 755 817 33 927 149124 216 316 35 656 718 814 89 98

150012 126 60 224 331 86 526 47 616 23 778 803 82 910 151015 29 41 46 163 251 353 412 521 665 98 793 935 152074 121 48 65 90 248 321 75 555 84 625 35 714 809 86 949 99 153056 176 263 92 93 325 68 557 683 86 87 848 54 924 154025 98 105 69 266 331 49 74 90 630 56 74 79 738 806 32 40 49 54 656 88 155102 278 88 179 446 61 504 6 29 56 70 76 85 610 80 759 826 940 156154 302 40 97 456 501 28 51 601 728 81 805 98 946 157104 67 68 219 319 445 77 528 77 663 83 847 77 93 931 44 158036 38 72 211 43 349 57 68 81 411 34 526 84 85 95 813 75 915 85 86 159203 323 633 745 66 81 824 16 969 76 82 97

סיים און סענאט ווערן היינט געשלאסן

ווייטערע קלאנגען וועגן ענדערונגען אין דער רעגירונג; די נאהנטסטע וואך ערשיינען שוין די ערשטע דעקרעטן לויט די פערברייטערטע פולמאכטן פון מלוכה-פרעזידענט

שטרייק פון קוילען-גרעבער אין זאגלעמביא שוין ליקווידירט

וואַרשע (טעלעפאָניש) אין די פּאָליטישע קרייזן פערזיכערט מען, אז מאָרגען וועלען געווים פערמאַכט ווערן די סעסיע פון סיים און סענאט. גלייכצייטיג רעדט מען ווייטער וועגן ענדערונגען אין דער רעגירונג. אזוי זאָלען פערבינדען ווערן די מיניסטעריומס פון אגראַר-רעפאָרם און לאַנדווירטשאַפט און אין מיניסטעריום אונטער דער ליטונג פון מינ. פאַר אגראַר-רעפאָרם קאָזלאָווסקי. פינאַנץ-מיניסטער יאַן פּילסודסקי וועט ווערן יוסטיץ-מיניסטער.

שוין אָנהויב אַפּריל וועט ערוואַרט די ערשטע דעקרעטען פון מלוכה-פּרעזידענט אויפ'ן יסוד פון די אויסערגעווענליכע פולמאַכטען, וואָס זענען בעשלאָסען געוואָרען דורכ'ן סיים. אין די דאָזיגע דעקרעטען וועלען רעגולירט ווערען פיל פּראָבלעמען פון אַדמיניסטראַטיווע און ווירטשאַפטליכע געביטען.

סאָסנאָוויץ (טעלעפּ.) דער צענטראַלער קוילען-אַרבייטער פּעראיין האָט בעשלאָסען איבערצורייסען דעם שטרייק אין דאָמבראָווער און קראָקאָווער קוילען ראַיאָן.

א בליהענד געזונד איז א נחת פאר קינדער,

וועלכע בעקומען טעגליך סקאָטס עמולסיע. ביים רעגולערען פערבריויכען איז די ווירקונג פון דעם רייכען וויטאַמין-פּרעפּאַראַט א פשוט וואונדערבאַרע. סקאָטס עמולסיע פערזיכערט יעדען קינד א נאָרמאַלע ענטוויקלונג פון אָרגאַניזם, בליהענדען געזונד און קודם כל א ווידערשטאַנדס-פעהיגקייט געגען די דראָהענדע קראַנקהייטען אין די קינדער-יאָהרען, ווי: ענגלישע קרענק, שקראָפול און אַנשטעקענדע קראַנקהייטען (גריפּע, קאָקליוש א. א. וו.) פאַר איהר אומפערגלייכליכע הייל-אייגענשאַפטען ווערט אָפט סקאָט'ס עמולסיע נאָכגעמאַכט. מאָדערט דעריבער אין אייער אייגענעם אינטערעס נור די ריכטיגע - סקאָט'ס עמולסיע, וואָס לאָזט זיך מיט גאָרנישט פערבייטען. שוין צו בעקומען אין אלע אַפּטייקען און אַפּטייק סקלאַדעס פון 2.50 זל.

נייע קרבנות צוליב קרויגער'ס זעלבסטמארד

אויך די פילם-ארטיסטע גרעטא גארבא א קרבן פון קרויגער'ן

שטאָקהאָלם (ספּ.) ס'האָט זיך גענומען דאָס לעבען דער שוועדישער אינדוסטריעלער אַרענזען, וואָס האָט לאַנג נאָך קרויגער'ס זעלבסטמאָרד האָט מען איהם אָפּגעריסען 66% פון שכירות.

מאַלין (ספּ.) דאָ איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד דער דירעקטאָר פון דער שטאָקהאָלמער זאַפּאַלקעס פאַבריק, מאַרגוס. נאָך קרויגער'ס זעלבסט-מאָרד האָט קורט זיין פערמעגען און קרויגער'ס אַקציעס. צוליב דער זעלבער סבה איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד א שטאָקהאָלמער בוכהאַלטער.

ניו-יאָרק (ספּ.) די בערימטע פילם-אַרטיסטין גרעטא גאַרבאָ האָט פערלוירען איהר גאַנץ פערמעגען אין קרויגער-אַקציעס.

פון דער לעצטער מינוט

געכטען איז פאָרגעקומען דאָס איבער-פיהרען פון קרויגער'ס קערפּער פון פּאַריז קיין שטאָקהאָלם.

— אין בערלין האָבען דריי פערזאָנען געוואָלט אויספיהרען אַנ'אַטענטאַט אויף דעם ליטווישען קאָנסולאַט. זיי זענען אַרעסטירט געוואָרען.

— דער נייער אירלענדישער פּרעזידענט, דעוואַלעראַ האָט אָפּגעזאָגט צו צאָהלען ענגלאַנד די א. גער. יעהרליכע ענטשעדיגונגס-סומען. ער פערלאַנגט, אַז ענגלאַנד זאָל אויך צוריקצאָהלען די ביז איצט געצאָהלטע 30 מיליאָן פונט.

— אין ניו-יאָרק האָט מען שוין אויפגעגעבען די האָפנונג צו געפינען לינדבערג'ס קינד.

היטלעריסטען גרייטען צו אַנ'איבער-קעהרעניש אין דייטשלאנד

זיי האבען שוין אויסגעארבייט א גענויען פּלאַן פון דער איבער-קעהרעניש

פּאַריז (ספּ.) „מאַטען" פערעפענטליכט א געהיימען צירקולאַר, וואָס איז פונאַנדערגעשיקט געוואָרען דורכ'ן הויפּטקוואַרטיר אין מינכען צו די פיהרער פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען. אז אויב היטלער וועט נישט אויסגעקליבען ווערען אלס פּרעזידענט, דאַרפען די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען זיך פערהאַלטען וואַרטענדיג רוהיג, מחמת הײַ-יאָהר וועט סיי ווי היטלער קומען צו דער מאַכט אויף א לעגאַלען, אָדער נים-לעגאַלען וועג.

אלע טרעפען זיך

היינטיגען פורים

אויפ'ן באַל פון „אָרט" אין „אַאַזאַ"

נאַרוטאָוויטשאַ 20

מארגען, שבת דער נאמען-טאג פון מארשאל פילסודסקי

מאָרגען פאַלט אויס דער נאָמען-טאָג פון מאַרשאַל פּילסודסקי, ווי אַלע יאָהר גרייט זיך לאָדז צו פייערן דעם 19. מערץ אויף א אומפּאַזאַנטען אופן.

היינט אָוונט וועט איבער די גאַסען פון שטאָט געשפּילט ווערען א צאַפּשטוק, שבת 7 פריה וועט געשפּילט ווערען א „פּאָבודקע". דאָס מיליטער וועט שבת קיין איבונגען נישט האָבען. 9 פריה וועלען אין די געבעט-הייזער פון אַלע אמונות אָפּגעריכט ווערען גאָטעס-דינסטען.

11.30 נאָכמיטאָג וועט פאָרקומען א דעפילאַדע, וועלכע עס וועט פאַר'ן בנין פון קוראַטאָריום אָפּנעמען וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט און גענעראַל מאַלאַכאָווסקי.

אין די נאָכמיטאָג-שעה'ן וועלען איינגעאָרדענט ווערען 22 אַקאַדעמיעס אין פערשידענע פּונקטען פון שטאָט דורך די שמשעלצעס, רעזערוויסטען און פרויען פעראיין.

אויסער דעם וועלען אין אַלע מיטעל- און פאָלקס-שולען איינגעאָרדענט ווערען שטועסען פאַר די שילער.

6 אָוונט וועט פאָרקומען א גרויסע אַקאַדעמיע אין לאָקאַל פון די פייערלעשער, 11 ליכטמאַפּאַר גאַס 4.

9 אָוונט וועט פאָרקומען א ראַוט אין די זאַלען פון וואָיעוואָדזשטווע.

„CASINO"

היינט און ווייטערדיגע טעג!

ריזיג קלאַנג-ווערק

וועלט-פראנט 1918

גרעסטע קריגס-דראַמע רעזשיסירט דורך דעם געניאַלען G. W. Pabst

דער פילם איז געבויט אויפ'ן יסוד פון גרעסטען קריגס ראָמאַן פון ערנסט יאָהאַנסען „די 4 פוס געהער"

יוד. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי „פּועלי-ציון" (פּער. מיט צ.ס.פּ.)

לאָדז, פּיעטריקאָווער 83 №

היינט פרייטאָג ד. 18 מערץ פּינקט-8 אָוונט א רעפעראַט מיט דיסקוסיעס א. ד. ט. דער וועלט קריזיס און די אויפגאַבע פון ציוניזם רעפעראַט ח' ל. לצווין שבת דעם 19. מערץ פּינקטליך 4 נ. מ. ווייטערדיגע רעפעראַטען פון ח' קרוי, וועגן יודיש און אַלגעמיינע ליטעראַטור שבת ד. 10/3 פּינקטליך 9 אָוונט א חברים פערזאַמלונג פון פּאַרטיי און „פרייהייט" אַלע חברים-ות מוזען קומען פּינקטליך

מעבעל

עמפעהלט: „TEKTON" sp. z o. o.

נאַרוטאָווישאַ 6 טעל. 227-95

יודיש טעאטער פילהארמאניע

דירעקצ.: א. בעזמאַן און ד. צעלמייסטער

היינט פרייטאָג, מאָרגען שבת און זונטאָג 9 א זייגער אין אָוונט

● 3-טע און לעצטע פרעמיערע ●

אָוונט-פּרייזען פון 90 גר. ביז 2.60 זל. שבת בייטאָג-פּרייזען פון 60 גר. ביז 1.60 זל.

דאס לעצטע! דאס שענסטע! דאס בעסטע!

אָוונט-פּרייזען פון 90 גר. ביז 2.60 זל. שבת בייטאָג-פּרייזען פון 60 גר. ביז 1.60 זל.

דער פרעהליכער פון אַלע פרעהליכסטע! דער שעהנסטער אַמעריקאַנער ביף-קאָמיקער!

דזשעק רעכטצייט

אין זיין לעצטער גרויסער סוקצעס-שלאַגער-אָפּערעטע

מאָטאָ: מוזיק, געזאַנג און טענץ ● דער ● מאָטאָ: מוזיק, געזאַנג און טענץ

פריילעכער ציגיינער

אין 3 אַקטען פון ס. וואָלף, מוזיק-רעזשי: דזשעק רעכטצייט

מיט'ן אַנטייל פון די בעליבטע אַרטיסטין-זינגערין יוכבד זילבערג

נייע דעקאָראַציעס! נייע אויסשטאַטונג! ספּעצ. אָרקעסטער! אַלע אַרטיסטען אין שיינע ראָלען.

בעמערקונג: אין פריילעכער ציגיינער פיהרט דזשעק רעכטצייט אויס זיין אינטערנאַציאָנאַל שלאַגער-נומער אין 10 שפּראַכען מיט אַלע פאָלקס-טענץ.

שבת, 4 נאָכמ. — צו יעדען בילעט 1 קינד פריי

איציקל גנב

אין 3 אַקטען פון י. פרידמאַן מוזיק-רעזשי: דזשעק רעכטצייט.

געדענקט! אַז אַלע טרעפען זיך פרייטאָג, שבת אין „פילהאַרמאָניע" צו דער לעצטער פרעמיערע פון דזשעק רעכטצייט.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער פילהאַרמאָניע.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פון 69 יאָהר אונזער טייערע און אונפערגעסענע מוטער, שוויגער-מוטער, גרויס-מוטער און טאַנטע

נ"ע עלקא

גאלדבערג

(בעקערייי-בעזיצערין אין לאָדז)

די לויה קומט פאָר היינט פרייטאָג, דעם 18. מערץ 1932, 1 א זייגער נאָכמיטאָג פון טרויער-הויז קאַמיענאַ 1, וועגען וואָס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאַמיליע

צו אלע וואס שיקען פסח-פעקלעך צו קרובים אין רוסלאנד

דורך דעם לאנדאנער הילפס-פערבאנד

דער פערבאַנד פון יודישע הילפס-אָרגאַניזאַציעס אין לאָנדאָן האָט לעצטענס בעקומען פון פּוילען א בעדייטענדע צאָהל בעשטעלונגען אויף פּסח-פּעקלעך אַרויסצוגעבען יחידים אין רוסלאַנד, בתוכם אָרדערס אויף פּסח-פּעקעל נומער ג', פאַר וועלכען מען האָט צוגעשיקט די סומע פון 3.70 דאָלאַר און 5.40 דאָלאַר.

דער הילפס-פערבאַנד איז מודיע, אַז דורך א טעות הדפוס איז אין ז. צירקולאַרען דער פּרייז פון דעם פּעקעל נומער ג' אַנגעגעבען געוואָרען שט ריכטיג. דאָס פּעקעל קאָסט אין די אַנטעגענגעוויזענע שטעט: 4.25 דאָלאַר און אין אַלע אַנדערע ערטער, וואו עס זענען קיין רעגירונגס-קאָרטען נישטאָ און דאָס פּעקעל מוז געשיקט און פערזיכערט ווערען דורך פּאָסט — קאָסט דאָס פּעקעל — 6 דאָלאַר.

דער הילפס-פערבאַנד בעט דעריבער די אַלע, וואָס האָבען צוגעשיקט בעשטעלונגען אויף פּעקעל נומער ג' אַז זיי זאָלען אזוי גיך ווי מעגליך צושיקען די דיפערענץ פון דעם פּרייז, דהיינו: 55 סענט פאַר די בעשטעלונגען הין די אויסגערעכענטע שטעט און 60 סענט פאַר אַלע אַנדערע ערטער.

די שטעט, וואו דאָס פּעקעל קאָסט בילינגער זענען: אָדעס, באַקו, באַטום, בערדיטשעוו, דניעפּראָפּעטראָווסק, וולאַדיוואָסטאָק, ווינניצאַ, וואָראָניעזש, זשיטאָמיר, כאַרקאָוו, כערסאָן, יעוופּאַטאָריע, יאַלטאַ, לענינגראַד, מאַריופּאָל, מינסק, מאָסקווע, נאָווגאָראָד, נאָוואָראָסיסק, ניקאָלאַיעוו, סעוואַסטאָפּאָל, סימפעראָפּאָל, קיעוו, ראָסטאָוו א. דאָן, שעפּעטאָווקאַ.

דער אינהאַלט און פּרייזען פון ד. פּסח פּעקלעך זענען ווי פאָלגענד:

פּעקעל נומער א': — 15 פונט מעהל, 2 און א האַלב פונט צוקער, א פערטעל פונט טיי און א האַלבען ליטער בוימאייל, דער פּרייז: אין די אָנגעוויזענע שטעט — 1.80 דאָלאַר, און אין אַלע אַנדערע ערטער — 2.45 דאָלאַר.

פּעקעל נומער ב': — 26 פונט מעהל, 5 פונט צוקער, א פערטעל פונט טיי און 1 ליטער בוימעל, דער פּרייז: אין די אָנגעוויזענע שטעט — 3.05 דאָלאַר, און אין אַלע אַנדערע ערטער — 4.95 דאָלאַר.

פּעקעל נומער ג': — 40 פונט מעהל, 10 פונט צוקער, א פערטעל פונט טיי און איין ליטער בוימעל. דער פּרייז: אין די אָנגעוויזענע שטעט — 4.25 דאָלאַר און אין אַלע אַנדערע ערטער — 6 דאָלאַר.

דער פערבאַנד מאַכט אויפמערקזאַם אַז בעשטעלונגען אויף פּסח-פּעקלעך ווערען אָנגענומען נאָר ביז'ן 29. מערץ, אַז פון פּוילען דאַרפען זיי אַרויסגעשיקט ווערען צום פערבאַנד נישט שפּעטער פון דעם 25. מערץ.

בעשטעלונגען אויף פּסח-פּעקלעך דורכ'ן הילפס-פערבאַנד ווערען אָנגענומען אין פּוילען דורך דער קאָאָפּעראַטיווער באַנק: נאַלעווקי 2, וואַרשע.

דער אַדרעס איז:

Bank Udziałowy Spółdzielczy w Warszawie, Nelewki 2 W—wa.

Dr. Ludwik Falk

הויט און געשלעכט-קראַנקהייטען

נאַווראַט 7, טעל. 128-07

נעמט אָן פון 10-12 מיטאָג און פון 5-7 אָוונד.

ערקלערונג.

דערמיט ערקלער איך דעם סכסוך צווישען מיר און ה' ל. פּ. זסטערנאַק, (אייגענטימער פון דער שולע פּיעטריקאָווער 18) פאַר ערלעדיגט. די גרויס-גערוקטע געגען איהם טענות רוף איך עפענטליך אָפּ.

מ. שיפער, 1. מאַי 9.

א צימער

מיט בעזונדערן איינגאַנג פון קאָרידאָר

אין פון דאָפּאַרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „ל. ה."

Dr. med.

E. REICHER

ספּעצ. פאַר מענער-שוואַכע בעהאַנדלונג

פּאָלודניאָווא 28, טעלעפאָן 210-93.

נעמהט אָהן טעגליך פון 8 – 11 פריה און פון 5 – 9 אָוונד. זונטאָג פון 9–1 מיטאָג.

Dr. Med.

W. Eychner

אָקושער און פרויען-אַרצט

וואוינט איצט

צעגעלניאַנאַ 4 (נעבען קינאָ „טשאַרי"), טעל. 134-72

נעמט אָן פון 2.30–4 און פון 7–8 אָוונד.

DR. MED. **Grzegorz ROZENBERG**

ספּעצ. אַרצט פאַר מאָגען, דאַרם, לעבער שטאָפ-וועקסעל און אינערליכע קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Gdańska 44, tel. 224-44

נעמט אָן פון 5-7. זונטאָג און יום-טוב פון 12-2

אכטונג!

ספּעצ. אָפּטיילונג פאַר קינדער-שיך

שיך פון 8.75 זל.

האַלב-שיך 8.75 זל.

דער באָטשאַן קומט. האָט איהר שוין קינדער וועש?

צו בעקומען ביי

J. FRIMER, Piotrkowska 75

Filja: Piotrkowska 112.

א שטוב מיט א קוך

מעהר גרויס, טרוקען און וואַרעם. 2-טער שטאָק אין צענטרום אויף זאַוואַדזקאַ גאַס איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין רעדאַקציע פון „לאָדזשער טאָגבלאַט" אָדער טעלעפאָניש 186-32.

גערער רבי אנגעקומען קײן װאַרשאַ

צעהנדליגער טױזענדער חסידים געקומען צום קבלת-פּנים אױפֿ'ן װאַקזאַל

װ אַ ר ש אַ (טעלעפֿאָניש) נעכטען 7 אָװענד איז צוריקגעקומען קײן װאַרשאַ פֿון זײן ארץ ישראל רײזע דער גערער רבי שליט"א.

באַלד אין די פֿריה-מאָרגענס שעה'ן האָט מען אין די חסידישע קרײזען געװאָגט, אַז פֿאַרנאַכט קומט דער גערער רבי קײן װאַרשאַ און מען האָט זיך גענומען גרײטען צום קבלת-פּנים. די פּריװאַטע חסידישע מאַטען זענען, װי עלעקטריזירט געװאָרען און מאַסענװײז געשטראָמט צום הױפּט-װאַקזאַל.

אַרום 1 נאָכמיטאָג זענען שױן געװען פֿאַרקױפֿט בערך 5000 פּעראָן-בילעטען.

דער װאַקזאַל איז, װי בעלאַגערט געװארען. די שטאָט-קאָמאַנדע האָט באַלד אָנגענומען די נױטיגע מיטלען, אַז בעת'ן געװאַלדיגען געדראַנג זאָל נישט קומען צו קײן אומגליק. עס זענען דעלעגירט געװאָרען אַפּצוהיטען די אָרדנונג אױפֿ'ן װאַקזאַל אַ גאַנצע אַפּטײלונג ריטער-פּאָליצײ און צװײ קאָמפּאַניעס פֿוס-פּאָליצײ.

2 אַזײגער נאָכמיטאָג איז אָפּגעפֿאָהרען אַ צוג פֿון װאַרשאַ קײן קאַלוּשעק. פֿאַרפֿילט מיט חסידים.

7 אָװענד איז אָנגעקומען אױפֿ'ן װאַרשאַװער װאַקזאַל דער צוג מיט'ן גערער רבי. צװישען רױזיגען עולם איז ענטשטאַנען אַ שרעקליך געדראַנג. פֿון אַלע זײטען האָט מען זיך געשטופּט צו די װאַגאָנען, אין װעלכע עס איז געפֿאָהרען דער גערער רבי און זײנע מקורבים.

די פּאָליצײ האָט געמאַכט אַ קאָרדאָן אַרומגערינגעלט דעם רבי'נס װאַגאָן. דער עולם האָט זיך אָבער נישט גערעכנט מיט די הונג צעקוקען און מיט עלטע חסידישען פּרעגען זיך נערוסען צום רבינ'ס װאַגאָן.

דער פּאָליצײ-קאָרדאָן איז באַלד אױפֿגעריסען געװאָרען. עס זענען אױסגעהאַקט געװאָרען פֿיל שױבען אין די באַהן-װאַגאָנען. אױס אומבאַשרײבליכע געדראַנג זענען פֿיל חסידים צוטרעטען געװאָרען און אַנדערע זענען געפֿאַלען אין חלשות. מען האָט געמוזט אַרױסרופֿען די פּאַגאָטאָװיע, װעלכע האָט מעהרערע געלײסטעט ערסטע הילף.

די גרױסע מענשען-מאַסע האָט אױך מיטגעריסען אין איהר שטראָם דעם פּרעזעס פֿון דער לאָדזער קהלה-פֿערװאַלטונג, רעב' ל. מינצבערג, װעלכער האָט שיער נישט געחלש'ט.

מיט גרױס מיה איז דער פּאָליצײ און דער אָרדנונגס-װאַך געלונגען פֿרײ צו מאַכען דעם װעג פֿאַר'ן רבי'ן, װעלכער איז אין אַן אױטאָ אָפּגעפֿאָהרען אין שטאָט.

דער רבי רעדט מיט גרױס אָנערקענונג װעגען זײן רײזע און װעגען דעם אַלעם, װאָס ער האָט געזעהן אין ארץ ישראל.

סענסאַציאָנעלער זעלבסטמאָרד פֿון אַן אַמעריקאַנער מיליאָנער

ז׳שאָרדזש איסטמאַן

דירעקטאָר פֿון „איסטמאַן-קאָדאַק", ערפֿינדער פֿון פֿאָטאָגראַפֿישע טראָקען-פּלאַטען, האָט פֿאַרמאָגט 500 מיליאָן דאָלאַר. ער האָט איבערגעלאָזען אַ בריף, אַז ער האַלט זיך אױסגעלעבט און לעבען פֿאַר פֿערענדיגט.

האָט זיך אָפּגעזאָגט פֿון זײן טאַטענ'ס מיליאָנען.

מאַקס איפּסמאַן, דער זוהן פֿון אַ פּאַטאַ-קעניג, בלײבענדיג טרײ זײנע סאָציאַליסטישע אידעען, האָט זיך אָפּגעזאָגט פֿון זײן טאַטענ'ס מיליאָנען.

מײַנע—חנוכת-הבית-פֿײַערונג

דאָס קוראַטאָריום פֿון די פֿעראײניגטע ציוניסטישע יוגענד-פֿערבאַנדן „השומר הלאומי" און „הרצליה" אָרדענט אָן מאָרגען מוצאי שבת 8 אַזײגער אין זאַל פֿון שטאָט-ראַט אַ פֿײערליכע אײנװײהונג פֿון אַ נײעם לאָקאַל. אין נאָמען פֿון צ. ק. פֿון דער ציוג. אָרג. װעט זיך באַטײליגען דער מיטגליד פֿון צ. ק. י. גראָנעװיצקי. און אין נאָמען פֿון די צענטראַלע אינסטאַנצען פֿון די רעספּעקטיװע יוגענד-פֿערבאַנדען די ה"ה: שטײנער פֿון לעמבערג און רעכטמאַן פֿון װאַרשאַ. דער פֿײערליכער אַקט פֿון הנופֿת הדגל װעט אַרױסגעפֿיהרט װערען דורכ'ן פּאָקזיצענדען פֿון דער לאָדזער ציונ. אָרגאַניזאַציע דעפּ. ד"ר ראָזענבלאַט. די פֿײערונג פֿאַר פּרעלים צו זײן זעהר אימפּאָזאַנט.

מאָרגען 7 אָװענד װעט פֿאַרקומען אַבזאָלוטאַריש פֿון די מיטגלידער פֿון די פֿערגרעסטע סבורגען-פֿערבאַנדען פֿון לאָקאַל שרודמיעסקאַ 37 דורך די גאַסען פֿון שטאָט ביז'ן לאָקאַל פֿון שטאָט-ראַט.

זונטאָג פֿאָרמיטאָג װעט פֿאַרקומען אַ פֿערזאַמלונג פֿון די פֿאָרשטעהער פֿון די יוגענד-אָרגאַניזאַציעס. געװידמעט ערציהונגס-פֿראַגען פֿון דער יוגענד.

דער פּורים-באַל

פֿון „אָרט"

װעט זײן די שענסטע אימפּרעזע דעם הײנטיגען דינסטאָג אין די זאַלען פֿון „אַזאַ" נאַרוטאָװיטש 20

שטורם מיט דינערן אין בעליצע...

פֿודען זעהר דערױ אַ צײבצע, אַז ס'איז שױן עק װעלט

(פּ) פֿערגאַנגענע נאַכט איז אין אײנער ערטער הינטער פּעטריקאָו אַריבער אַ גרױסער שטורם, בעגלײט מיט דונער און בליצען. צוליב דעם, װאָס שטורעמען אין דער צײט פֿון יאָהר זענען אַ זעהר זעלטענע ערשײנונג, האָט די באַפֿעלקערונג אומבערעכענט אַ גרױסע שרעק. די פֿױערים האָבען צװישען זיך געשמועסט, אַז עס איז „עק װעלט", עס איז אַ צײכען פֿון מלחמות, הונגער און פּורענות...

דערצעהלט דעם סעקװעסטראַטאָר,

אַז דער שכן קען משלמין...

האָט ער איהם אָרטנטליך צו מטית'ט

(§) צו אַלעקסאַנדער נאָרדאָן (קוואָזש נאָעװסקאַ 5) איז אַ מאַגיסטראַט - סעקװעסטראַטאָר געקומען אײנעקאַסירען אַ שטײער-חוב. נ. האָט פֿאַר'ן סעקװעסטראַטאָר געװײנט. נישט האָבענדיג װאָס צו געמען, איז ער אַװעק מיט גאָרנישט. אַרױסגעהענדיג האָט ער זיך צוזאַמענגעטראָפֿען מיט ג'ס אַ שכן, סטאַניעװסקאַ. יענער האָ טרעם סעקװעסטראַטאָר דערצעהלט, אַז ס'איז נישט אמת, װאָס נ. האָט ערקלערט, װײל ער האָט געלט ליגן ערד אונטער לאַדן.

גאָראָ, שטעהענדיג אונטער דער טיר און הערענדיג דאָס, האָט געכאַפּט אַ מעסער און מקים פּסק געװען זײן שכן. מען האָט צו איהם געמוזט אַרױסרופֿען פּאַגאָטאָװיע.

צו די ערשטע שמערצליכע יאָהרצײט נאָך מײן ליבע אונפֿערגעסליכע פֿרוי, אונזער מוטער

נ"ע נחה קאַנטאַראָװיטש

װעט זונטאָג, דעם 20 מערץ 1932, 12 מיטאָג פֿאַרקומען אױפֿ'ן בית - החיים אַ הזכרה און גלײכצײטיג די ענטהילונג פֿון דער מצבה. צו װעלכע עס װערען אײנגעלאַדען אַלע קרובים, פֿרײנד און בעקאַנטע.

די הינטערבליבענע פֿאַמיליע

מפֿון דער ראַדיקאַלער ציונ. אָרג. „התחיה" אין לאָדז.

שבת דעם 19/3 ד. י. קומט פֿאָר אַ פֿערזאַמלונג, געװידמעט אָרגאַניזאַציאָנעלע פֿראַגען, אין אַ רעפֿעראַט פֿון ח' ד"ר א. ריבקינד א. ד. ט. „די יעצטיגע פּאָליטישע לאַגע אין ציוניזם" די פֿערזאַמלונג קומט פֿאָר 5.30 נ. מ. אין אַלגעמײנעם לאָקאַל פּילסודסקיעגאָ 70 (פּראָנט 1-טער שטאָק) אײנגאַנג פֿאַר חברים און סימפּאַטיקער פֿרײ גלײכצײטיג װערען אַלע חברים געבעטען זיך צו קומען רעגיסטרירען אין סעקרעטאַריאַט װעלכער איז טעטיג טעגליך פֿון 10—8 אין אָבענד.

דער װעד

יוד. געזעלשאַפֿט פֿאַר לאַנדקענטנשאַפֿט

אָרדענט אָן הײנט 9 אָװ. אין אונזער לאָקאַל אַ פֿאָרלעזונג פֿון פּראָפֿ. העברױס „מאַטאַראָן אין דער פּאָעזיע".

אױספֿלוגען: זונטאָג אױף דערבײלדער אױסשטעלונג פֿון די לאָדזער מאָלערס, זאַמעל-פּונקט מאָנוּשקאָ 2 11.45 פֿריה. דעם 27, 28 ד. ח. (פּױלישע חגאות) קומט פֿאָר אַ 2 טאָגיגער אױספֿלוג קײן װאַרשאַ.

„LUNA"

הײנט גלענצענדע פּרעמיערע ! פֿון די מאָדערנסטע לוסטיגע קאָמעדיע; רעזשי פֿון ה. ר. אײכענבערג

„פֿרײליכע אלמנה"

אױסערגעװײנליכע איבערלעבונגען פֿון אַ יונגען מיליאָנער, װאָס האָט אַ טאָג פֿאַר זײן חתונה געהײראַט מיט אַ קאַבאַרעט-טענצערין

אין הױפּט-ראָלען:

Mariel Augelas

Gène Gerad

אױסערן - פּראָגראַם.

אָנהױב 4 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און חגאות 12 מיטאָג.

פּרײזען ערמעסיגט

צו 1 זל. 15.0 און 2.50, פֿרימאָרגען-פֿאָרשטעלונג שבת און זונטאָג צו 50 גר. און 1.25 זל.

מאַשין-מצות

װערט געבאַקען אַלע טאָג, פֿרישע און דינע װי אױך מצה-מעהל, אײער-פֿערפֿעל און סובאַרקעס לױט קאַרלסבאַדער סיסטעם

מיר עמפּפֿעהלען צו יעדער צײט אונזערע גוטבעקאַנטע און פֿרישע געבעקען פֿון אונזער

איבעראַל-בעװאוסטער צוקערניע

נ. װײנבערג

38 פּיעטרקאָװער 38

-:- טעל. 143-82 -:-

צו פּעדרינגעז

פֿון זאָפֿאָרט אַ 3 שטאָקעדיג פֿאַבריקס-געבײדע, צוױנטועל טײלװײז. יעדער זאַל האָלט 450 קװאַדראַט-מעטער, פֿון דרײ זײטען ליכט, צענטראַלע בעהײצונג און אַנדערע בעקװעמליכקײטען. אָפֿערטען אָפּצוגעבען אין דער אַדמיניסטראַציע אונטער „Sz."

דאָס נײ-ערעפֿענטע

טוּך- און קאָרט-געשעפֿט

אױף פּעטריקאָװער 23,

פּראָנט. 2. שטאָק, טעלעפֿאָן № 226-39

מאַכט בעקאַנט, אַז צום איצטיגען פֿריהלינג- און זומער-סעזאָן עמפּפֿעהלט דעם רײכסטען אױסװאַהל פֿון די מאָדערנסטע

דאַמען- און הערען-שטאָפֿען

פֿון די בעסטע בילעצער, טאָמאַשאָװער און לעאָנאַרדט'ס סחורות.

צו קאָנקורענץ-פּרײזען.

הורט און דעטײל.

בעזוכט אונז און איהר װעט זיך איבערצײגען !

מיט אַכטונג

M. TAZBIR

לאַנג-יעהריגער מיטאַרבײטער פֿון ס. מילגראַם

לאָדז, פּיעטריקאָװער 23

פּראָנט, 2-טער שטאָק.

4 בעקאַנטמאַכונג 4

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט די ג' קונדען דאָס מיר האָבען ערעפֿענט

אױף נאַװאָמיעסקאַ 4,

פּראָנט 1. שטאָק טעלעפֿאָן 159-12

אַ דעטײל-פֿערקױף פֿון די נײעסטע

אנציגער און פּאַלטען-שטאָפֿען

בילעצער, טאָמאַשאָװער און לעאָנאַרד, װי אױך אַ גרױסער אױסװאַהל פֿון דאַמען-שטאָפֿען

רעיעלע בעהאַנדלונג, בילליגע פּרײזען.

מיט אַכטונג

געװ. מיט. פֿון דער פֿירמע „ב. גוטער"

4 4

הסתדרות „מזרחי" לודז

במוצש"ק פ' ויקרא (י"א אדר ב' 19.3) בשעה 7.30 תתקיים באולמנו (קילינסקי 44)

אספת - חברים

בהשתתפות הח' העורך-דין הד"ר ש. ב. פלדמן על הנושא:

„המצב בציונות ובמזרחי"

הכניסה רק לחברים. החברים וחברי ה„צעירי-מזרחי" מתבקשים לבוא.

הועד הזמני

שפּירט של פּסח

דיגרעסטע קאָנקורענץ!

ביי מיר בעקומט איהר פֿון די װאַרשאַװער פֿירמעס

װײלבער

שולדענער ײן און ליבערמאַן

װי אױך כּרמל - װײן, כּרמל - קאָניאַק, ליקערן און מעהר

נאַרוטאָװיטשאַ 31, עק קילינסקעגאָ טעל. 190-08

געשעפֿטס-לײטער י. בעלב אַטאַװסקי

קױפֿט נור פֿון די 1-טע קװעלע

גרױסער אױסװאַהל!

שפּאַציר-װאָגענס אײזערן ניקעל בעטען

מאַטראַצען ספּרענזינאַװע „Patent" װיזימאַטשקעס אַמעריקאַנער

צו בעקומען אין פֿאַבריקס-לאַגער

„DOBROPOL" Łódź, Piotrkowska 73 איך הויף

עפֿענטליכע ערקלערונג

אונזער ברודער ד"ר א. ליבערמאַן נאַװאָמיעסקאַ 4, װעלכער האָט אונז בעראַבט פֿון ירושה-רעכט און געשלײדערט אין דער גאַס נישט װילענדיג געהן צו אַ דין תּורה אָדער װעלכען מיר האָבען אַ בעשטעטיגונג פֿון ראַבינאַט, האָט נאָך די חוצפּה אונז צו קאָמפּראָמיטירען מיט בילבולים און שקרים, כּדי פֿאַר יעדען פּרײז אונז אַקאַנאַנצען צו אונטערדריקען. מיר װעלען זיך נישט רעװאַנזשירען, דאָס איז אונזער בעסטער ענטפֿער.

געברידער ליבערמאַן, נאַװאָמיעסקאַ 17.

צו בילליגע פּרײזען!!!

אַ גרױסער אױסװאַהל פֿון

קינדער-װעגעלעך

מעטאַלענע בעטען

מאַטראַצען

װיזימאַטשקעס

איז צו בעקומען אין די פֿירמע

WALFISZ

36 NARUTOWICZA 36

TELEFON 215-25.

Dr. med. H. Różaner

צוריקגעקעהרט

ספּעציאַליסט פֿון הױט- און װענערישע קראַנקהײטען מענער-שװאַכע און קינדערלאָזיגקײט

נאַרוטאָװיטשאַ 9, טעל. 128-98

נעמט אָן פֿון 8—10, 4—8 אָװ. זונטאָג פֿון 9—10 פֿריה.

„לינת - הצדק" — לאָדז, — צעגעלניאַנאַ 17.

דער פֿיזיקאַליש - טעראַפּישער קאַבינעט איז טעגליך טעטיג פֿון 4-6, 1-11 און געפֿינט זיך אונטערן אױפֿזיכט פֿון אַ דאָקטאָר-ספּעציאַל.

קװאַרץ-לאָמפּ דיאַטערמיע

סאָללוקס עלעקטרישע בעדער

Dr. med. M. Heller

ספּעציאַליסט פֿאַר הױט- און װענערישע קראַנקהײטען און מענער-שװאַכע

נאַװראָט 2, טעל. 179-89

נעמט אָן ביז 10 פֿריה און פֿון 4—8 אָװענד פֿאַר פֿרױען פֿון 4—5 נאָכמ.

אונבעמיטעלטע — לײַטשעניצע פּרײזען.

Dr. med.

Roman Bornstein

ספּעציאַליסט פֿון אינערליכע און נערװען קראַנקהײטען

טראַוגוטאַ 9, טעל. 222-06

נעמט אָן פֿון 6.30 ביז 8 אָװענד.

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאַנאַ 4

טעלעפֿאָן 216-90

ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר הױט און װענערישע קראַנקהײטען און מענער-שװאַכע, אַלפּע-אַרט אַנאַליזע עלעקטראָטעראַפּיע בעהאַנדלונג מיט קװאַרץ-שטראַלען.

נעמט אָן פֿון 9—2, און פֿון 5—9 אָװענד, בעזונדער װאַרטע-זאַל פֿאַר פֿרױען.

Dr. Niewiażski

ספּעציאַליסט פֿאַר סיפֿיליס, טריפּער און מענער-שװאַכע בעהאַנדלונג מיט קװאַרץ-שטראַהלען און עלעקטראָ - טעראַפּיע אַנאַליזען.

פֿאַר דאַמען ספּעציעלער װאַרטע-זאַל

אַנדזשעיאַ 5, טעלעפֿ. 159-40

נעמט אָן פֿון 8 ביז 11 פֿריה, און פֿון 5 ביז 9 אָװ. זונטאָג פֿון 9 ביז 1 אַ זײגער נאָכמיטאָג.

Dr. med. H. Krauskopf

אַקושעריע און פֿרױען-קראַנקהײטען

זגערזשער 15 טעל. 113-47

נעמט אָן פֿון 4 ביז 7 אין אָװענד.

װינער אָרטאָפּעדישע פּראַצאָװניע

אונטער דער אױפֿזיכט פֿון ספּעציאַליסט דר. ליבעש מאַכט לױט גיפּס-מאָדעלען װאָקלאַדקעס בײגען פּלאַט-פֿיס קינסטליכע פֿיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַנדערע. טען א. ז. װ. האָט זיך פֿון Karola 5 איבערגעטראָגען אױף

Piotrkowska 119

לעזט און אַבאָנירט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

דער ווירטשאַפטליכער קריזיס און די יודען

פון דעפּ. ד"ר י. ראָזענבלאַט

שמאַנדפּונקט און זענען אויבערגעגאַנגען צו די נייע פאָרמען, ד. ה. זיי פאַסען זיך צו צו די אויצטיגע פערהעלטנישען.

אויף אַזאַ אופן וויל מען זאָרגען פאַר דער איינענער בעפעלקערונג.

לאַנגע, לאַנגע יאָהרען און אַפשר צענדליגער יאָהרען ביז עס וועט פון היינטיגען כאַאָס זיך אויסקריסטאַליזירען אַ נאָרמאַלערע און בעסערע לאַגע.

לויט די נייעסטע געאָלאָגישע פאָרשונגען, שטעהט אונזער ערד שוין אַ מיליאַרד יאָהרען. דער דורכשניט פון מענשליכען לעבען גרייכט העכסטענס ביז 70 יאָהר.

קען פלוצלינג קומען אַ ישועה אויף דער וועלט. אַלע סימפּטאָמען ווייזען אָן דערויף, אַז די היינטיגע ווירטשאַפטליכע לאַגע, וואָס מיר בעצייכענען מיט'ן נאָמען קריזיס, איז אַריינגעטרעטען אין אַ בראַנישען צושטאַנד. עס מוזען פערגעהן

קער, זיי מוזען שאַפען פאַר זיך אַ מעגליכקייט צו קענען פיהרען אַ נאַציאָנאַלע פּאָליטיק אויף אַ אייגענען שטיקעל ערד. און דאָס ליגט די עקאָנאָמישע בעגרינדונג פון ציוניזם.

זיך צופּאַסען צו די פערהעלטנישען און צו טון דאָס אַלץ וואָס די אַנדערע טוען. מיר זעהען כמעט טאָג-טעגליך, אַז אַפילו לענדער מיט אַ טראַדיציאָנעלער ליבעראַלער ווירטשאַפטס-פּאָליטיק זענען אַוועקגעגאַנגען פון זייער אַלטען

בשיטה'ע ווערטער. יעדעס לאַנד שליסט זיך אָפּ און אַנדערע אויף זייבען שלעסער, מען רינגעלט זיך אַרום מיט אַ כינעזישער מויער, מען לאָזט ניט אַריינפיהרען קיין פרעמדע סחורות, מען בעשטימט פאַר זיי די העכסטע צאָלען אין

„Lodzer Tageblat" Łódź, Piotrkowska 16 Skz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 100-57, אַדמיניסטראַציע 100-47
דער רעדאַקטאָר נעמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונט
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשילט.

לאָדזער טאָגעבלאַט

די פּאָליטיק פון דער וואָך

די ענטשיידענדע שלאַכט אין דייטשלאַנד וועט ערשט פאָרקומען בעת לאַנדטאָג-וואַהלען אין פּרייסען. — לינקער קאַרטעל אין פראַנקרייך ריכט זיך אויף אַ נצחון. — די רוסיש-יאַפּאַנישע מלחמה

די פּרעזידענט-וואַהלען אין דייטשלאַנד האָבען אָפּגעווענדעט די אויפמערקזאַמקייט פון אַלע אַנדערע פּאָליטישע געשעהענישען, וואָס זענען פאָרגעקומען די לעצטע טעג אין דער וועלט-פּאָליטיק. די געשפּאַנטע לאַגע אויפ'ן ווייטען מזרח,

דענבורג'ן, וואָס איז כמעט ווי געזיכערט, אויב ס'זאָל אין דער לעצטער מינוט גיט קומען קיין איבעראַשונג, כלל נישט בעדייטען, אַז די דייטשע פּאָליטיק וועט ווייטער געהן אויף איהר ביזאַהעריגען וועג. אויפריגענס, איז טאַקי נישט אויסגעשלאָסען אַן איבעראַשונג אין דער לעצ

פערביטען די יוצרות...

בריוועלעך פון גע-שא-גאָם

פון יוסף פערלמוטער

ידידי! כ'האָב דיר פאַרגעסען וואָס אַרום געלאָזט און נישט געשריבען, וואָס מען העֶרט דאָ ביי אונז. מסתּמא זיך אודאי, אַז ס'איז אַזוי, ווי אין פּסוק שטעהט: „שמנת, עבית, כסית ותשכח", אַז מען האָט נאָר אָנגעהויבען אַ ביסעל פּדיון'ען,

נישט! — „שאַצונקאָווא קאָמיסיאַ ניע אוזנאַלאַ, ניין פאַנו ניע פּאַמאָזשנע" — ענטפערט ער מיר מיט ביטול און ס'איז מיט איהם שוין גאָרנישט צו מאַכען. די „שאַצונקאָווא קאָמיסיאַ" איז מעהר פּוסק ווי איך מיט מיין ווייב, מיט מיינע קינ

גאַנזוויץ, כדי דער פּראַכט זאָל מיר אויסקומען מיט דרייַ גראָשען אויפ'ן מעטער בילינגער און כ'זאָל קאָנען אויסהאַלטען די געפּעהרליכע קאָנקורענץ — שרייבט מען מיר צוריק, אַז אַזוי ווי די פאַבריק האָט אויפגענומען אויף מיר אינפאָרמאַציעס,

פאַבריקאַנט און דער ברוך מיט דעם „חזרה אשר לא יוכל לשלחה", מיט וועלכער ער זאָל זיך עלטערן עד מאה ועשרים שנה, איז אָנגעקומען צום שווער... ממילא פערשטעהסטו דאָך, אַז דער פאַבריקאַנט איז געקומען אויפ'ן ברית און דער שווער

ווען פון טשענסטאָכאָוו פון אַ יוטע- און שטיינפלייווענד-פאַבריק: היות איך האָב בשעתו אָנגעגעבען, אַז מען זאָל מיר פערגרעסערן דעם קרעדיט, כדי כ'זאָל קאָנען פיהרען יוטע מיט שטיינפלייווענד וואַ

האָט קומט על פּי דין, באַשר, פּכן — די קאָמיסיע האָט נישט בעשטעטיגט, אַז איך האָב קינדער! הייב איך דאָך אָן צו לויפען און צו טענה'ן: היתכן?! שלעפּ-מיט דעם רזשאָנדצע, וואָס איך וואוין ביי איהם, מיט די מעלדונקאָווע בוכער, מיט די קינדערלעך, זאָלען געזונד און שטאַרק זיין, און ווייז איהם, שוואַרץ אויף ווייס, בילט פערשריבען: אָט זעה, פאַניע נאַטשאַלניקו, בילה-ריי-צע — נישט איינס, יוטאַ אַדיל — נישט צוויי, חיים שמואל — נישט דרייַ, און אַלע זענען זיי נאָך יונגע קינדער, וואָס קאָנען נאָך נישט פערדינען און געהען נאָך אין שול אַריין, היינט פאַרוואָס ציהסטו מיר נישט אָפּ די פּטאָריעס, וואָס מיר קומט על פּי דין ועל פּי

טעאַטער-קריזיס אויך אין פּאַריז.

די גרויסע פּאַריזער אָפּערע געפינט זיך אין פינאַנציעלע שוועריגקייטן. דער דירעקטאָר האָט ערקלערט, אַז אויב די רעגירונג וועט נישט געבען אַ געלד-שטיצע, וועט זיך די אָפּערע

פאדול-איליאיע

פון וולאַדימיר גראָסמאַן

מיט קנאפּע צוויי וואכען צוריק האט זיך אין ענגלישען פארלאמענט א דעפּוטאט געווענדעט צו דער רעגירונג מיט א אנפראגע, צי איז איהר עפּיס בעקאנט וועגען אנטיסעמיטישע אונרוהען אין מאלדאוויען, און רומעניען, ספּעציעל וועגען א פּאָגראָם ניט ווייט פון יאסי, אין א שטעטעל מיט'ן נאמען פאדול-איליאיע. די רעגירונג האט געענטפערט, אז זי ווייס גארניט וועגען דעם ענגלישען באטשאַפטער אין בוקארעסט.

איך האב געלייענט די שורות און איך האב מיינע אויגען ניט געגלויבט. ניין, ס'איז ניט גלייכטויג. כ'רעדט זיך גאר אזוי; איך האב געגלויבט מיינע אויגען. איך האב נאר איבערגעכאַפּט דעם אָטעם, גענומען בלעטערן און מיין זכרון און גלייך ארויסגענומען דאס קאַפּיטעל, וואו ס'איז ביי מיר מיט פייער-אותיות פערשריבען מיין רייזע איבער מאלדאוויען בשעת די פּאָגראָמען פון 1907.

דאס שטעטעלע פּאָדול-איליאיע איז ביי מיר דאָרט פערשריבען אויף דעם ערשטען אָרט. יעדען פאר-פּסח דערמאָן איך זיך אָן דעם שטעטעל אזוי ווי א גוטער יוד דערמאָנט יציאת-מצרים. ס'איז געווען דער ערשטער פּאָגראָם, וואס איך האב געזעהען „אין אויסלאנד" — א פּאָגראָם אין רוסלאנד האב איך שוין דעמאלט איבערגעלעבט און יודיש בלוט מיינענווייז אויף די פּלאַסטערן פון א רוסישער שטאָט שוין געזעהען.

סך-הכל 25 יאהר זענען אוועק! א פּאָר מלחמות אויפ'ן באלקאן, א פּאָר רעוואלוציעס, אפילו איין „סאציאלע רעוואלוציע" — און פאדול איליאיע איז ווידער א פּאָגראָם. ווידער צובראָכענע הייזער, צוקאַלעטשעטע מענשען, א פּאַניק, א מורא...

דעמאלט איז עס אויך געווען און אנהויב פון פרילינג, נעהנטער צו פּסח. צום ערשטען סדר, נאכ'ן קאלטען ווינטער געהט ביי זיי אָפּ דאס האַרץ און דאס בלוט צושפּילט זיך.

דעמאלט האט זיך אנגעהויבען דער כּוח, מיט וואס איינמאל וועט זיך זיכער ענדיגען די געשיכטע: מיט א שרעקליכען, מיט א בלוטיגען בירגער-קריג אויפ'ן לאנד. ניט אין מאלדאוויען, נאר אין דער וואלאכיי, וואו עס געפינען זיך במעט גארניט קיין יודען. עס איז געווען א ווילדער פּויערים-אויפשטאַנד. דער פערשקלאַפטער פּויער, וועלכער האט געאַרבייט ווי א פערד און געלעבט נאך ערגער פון פערד, האט ניט געפונען קיין אנדערען אויסוועג פאר זיינע פּראָטעסט-געפיהלען, ווי נאר מאָרדען און ברענען.

א טעראָר פון אוממענשליכער גרויזאַמקייט האט ארומגעכאַפּט דאס גאַנצע לאַנד. מען האט געבראַכט אויף שטיקער רומענישע גוטס-בעזיצער, געשטאָכען זיי מיט שפּיזען און געבראַטען אויפ'ן פייער. מען האט פערברענט און פערניכטעט הונדערטער מאיאָנטקעס. הייזער, שפּייכלערס, קראָמען מיט קאָרן, פיה, געצייג, מכשירים. א וועלט איז דאָרט אונטערגעגאַנגען.

נאָכדעם האט זיך די רעגירונג גענומען שאַפען אָרדנונג. מען האט ארומגערינגעלט גאַנצע דערפער מיט מיליטער און האַרמאַטען און קוילענוואַרפער. אָפּגעווישט פון דער ערד. קיין מענש, ניט פרויען און ניט קינדער, האט מען ניט געלאָזט ראַטעווען זיך. דאָקטוירים האט מען פערבאָטען צו געבען מעדיצינישע הילף די פערוואונדעטע, וואס זענען געבליבען ליגען אויף די פעלדער.

א גאַנצע קאָלעקציע פון אזעלכע אָפּיציעלע פּלאַקאַטען און מורעות פון אָט דעם מין אוממענשליכע דאָקומענטען האב איך דעמאלט געבראַכט פון רומעניען קיין פּעטערבורג און זיי איבערגעגעבען ש. אנ-סקי'ן פאר זיין עטנאָגראַפישער קאָלעקציע, וואס ער האט דעמאלט גענומען שאַפען אויפ'ן וואסיליעווסקי אָסטראָוו, אין הויז פון דעם „פּאָרט-אַרטורער" ס. א. גינזבורג.

ווי געזאָגט, די אגראר-רעוואלוציע פון יאהר 1907 האט זיך אין רומעניען אנגעהויבען מיט אן אויפשטאַנד אין דער וואלאכיי. פון דאַנען האט מען דאס פייער אריבערגעוואָרפען קיין מאלדאוויען, וואו ס'איז געווען א גאַנץ בעדייטענדע צאָהל פון יודישע ארענדאַרען און אפילו גרויסע פּאַכטערס, וואס האבען שוין פון זיך איבערגעגעבען לאַנג די פּויערים. יודען זענען א גוטער בליץ-אַפּלייטער האט מען געמיינט.

און מאלדאוויען האט אָבער דאס רוב פון דער יודישער בעפעלקערונג געלעבט אין די שטעטלעך, געהאַנדעלט, געפיהרט א שטילען, ניט קיין גרינגען לעבען. האט זיך די פּאָגראָם-כוואַליע דאָ צוגאָסען איבער'ן לאַנד.

דער ערב-פּסח פון 1907 איז געווען גאָר א וואַרעמער. אָרעם האט זיך שוין אינגאַנצען געבאָדען און פרילינגס-לופט. מען האט נאך גוט געהאט אין טעם די יאהרען פון 1905 און 1906. ס'איז געווען אין אַלע הינזיכטען א „געהויבענע שטימונג". אין אָרעם האט מען דעמאלט ניט אויפגעהערט צו רעדען פון א „נייעם פּאָגראָם". שוין געווען גרויסע פּאָגראָמען און קליינע און סתם פּאָגראָמען, וואס אנשטענדיגע מענשען האבען שוין פאר קיין פּאָגראָם ניט געהאלטען.

א צוויי וואכען פאר פּסח האבען זיך גענומען בעווייזען אין דער אייראָפּעאישער פּרעסע אלאַרמירענדע טעלעגראַמען וועגען אן אויפשטאַנד פון פּויערים אין רומעניען. די אונרוהיגסטע דעפּעשען זענען געקומען פון יאסי. „יאסי איז אַרומגערינגעלט מיט דרייסיג טויזענד פּויערים". „יאסי ווערט געשטורעמט פון פּויערים-האָרדעס". „די יודען אין יאסי אין לעבענס-סכנה"...

מיט יעדען טאָג איז די לאַגע געוואָרען געפעהרליכער. א קליינינקייט: מאלדאַוויען האט געהאט א פּיר הונדערט טויזענד יודען. אפשר מעהר.

צוויי טעג פאר פּסח בין איך אַרויסגעפאָהרען פון אָדעס קיין יאסי. געבליבען אויף א טאָג אין קישינעוו. די שטאָט האט נאך שווער געאָטעמט זינט דעם גרויסען פּאָגראָם. אָפּגעברענטע הייזער און חורבות, ווי נאָך אן ערד-ציטערניש זענען געשטאַנען אין די גאַסען, אויפ'ן באַהנהויף, אויפ'ן מארק האט מען מאַסענווייז געטיילט דאס אנטיסעמיטישע פּאָגראָם-בלעטעל פון דעם בערימטען קרושעוואַן, „בעסאַראַבעץ". די נשמה פון'ם קישינעווער פּאָגראָם.

קישינעוו האט געקאָנט דעמאלט אַנוואַרפען א פּחד אויף דעם מוטיגסטען יונגען מענשען, ניט קיין פּחד, נאר א טויט-אומעט, א שטאָט פון חיות, און געשטאַלט פון מענשען.

פון קישינעוו געפאָהרען קיין אונגעני, צו דער גרענעץ. אָבער אויפ'ן וועג ליגט די סטאַציע קאַלאַראַש. א שרעקליכער נאָמען. דאָ איז געווען איינער פון די באמת באַרבאַרישע פּאָגראָמען. מען האט ניט נאָר געה'רג'עט. מען האט די געה'רג'עטע ווידער געטויטעט...

און אונגעני, שוין אויף דער רומענישער זייט, איז געווען פרעהליך. אויף דער סטאַנציע האט א חברה ענטלאָפענע גוטס-בעזיצער געבראַוועט א מאלצייט. אן אָרקעסטער האט געשפּילט א גרוילצענדע מוזיק. שוואַרצע, בעך-שוואַרצע אויגען מיט קעלעכדיגע וואַנצעס אויף פּעטע, גלאַנצענדע פּנים'ער. א פיינע געזעלשאַפט...

דער צוג איז אָנגעקומען בשלום קיין יאסי. קיין שום פּויערים-אַרמעע האט ניט בעלאַגערט די שטאָט. ס'איז אַלץ כלומר'שט געווען און בעסטער אָרדנונג. נאָר דער אָטעם פון דער שטאָט איז געווען ניט קיין געוועהנליכער — פון די פעלדער האט זיך געטראָגען פרילינגס-לופט...

מען איז תיכף געקומען פון דער „סיגוראַנצא". געגעבען אן עצה בעסער ניט צו פאָהרען אויפ'ן לאַנד, אָבער פאָרט ארויסגעגעבען א רויט צעטעלע.

די נאַכט פון ערשטען סדר. א גאַנצען אָווענד האט מען דערצעהלט וועגען די פּאָגראָמען אויף יודען.

— דער ערשטער פּאָגראָם איז פאָרגעקומען אָט דאָ, גאָר ניט ווייט פון יאסי, אין א קליין שטעטעלע. איהר קאָנט מאָרגען פאָהרען אַהין.

— גוט, היינט, באַלד פאָהר איך.

דריי בייגאַכט בין איך אַרויסגעפאָהרען פון יאסי. א צוויי און א האלבע שעה געפאָהרען. דער צוג איז געבליבען שטעהן:

— פאָדול-איליאיע!

איך בין אַרויס פון צוג. א קליינע סטאַציע. מען דאַרף געהן אַנ'ערך א האלבע שעה ביז צו דעם שטעטעלע. ווייטע, פּלאַכע פּוסטע פעלדער. דאָ און דאָרט שניי-פלעקען. שלום אויף גאָט'ס ערד!

א בלויער פאַרטאָג. דאס שטעטעלע קומט צו אַלץ נעהנטער און נעהנטער. מען שלאָפט. קיין איינציגען מענשען נאָך ניט געטראָפען.

און אָט איז שוין דער ערשטער אַנזאָג. אנ'איינגעהאַקטע טיר, פערקלאַפּט מיט ברעטער. און א צווייטען הויז [illegible] אויסגעבראָכען אַלע פענסטער און [illegible]. אָט עפענט זיך א בריימע גאַס. אויף רעכטס און אויף לינקס שטעהען געלעכערטע הייזקעס. אומעטום פערקלאַפּט די לעכער מיט ברעטער. א חורבן, אָבער זעהט אויס גאָר פרידליך.

אויף דער גאַס בעווייזט זיך דער ערשטער לעבעדיגער נפש — א מערדושאַנט און א פּויערנעם שפּיציגען הוט. בעמערקט א פרעמדען מענשען און הויבט אָן רעדען. איך פערשטעה ניט קיין רומעניש. ער וויל עפּיס ערקלערען, רעדט מיט ביידע הענד.

אינ'ם אויגענבליק הער איך א יודיש וואָרט און דרעה זיך אום:

— האט ניט קיין מורא, געהט מיט איהם אין דער סינאַגאָגע...

פון צוויי זייטען צוויי ברעטער און אנ'אויסגעהאַקטער טיר קוקט אויף מיר א קאָפּ פון אן אַלטינקען יודישען באבעשי. ארומגעוויקעלט מיט אנ'אַלטען פּאַרצענעמטען שאַל. באַסאַרוג גרויע האָר פאַלען אויפ'ן געקנייטשטען פּנים. קליינע, אַלטע, אַזעלכע ליבע, אויגען ווילען מיר בערוהיגען און ווינקען צו מיר.

— איהר דאַרפט ניט מורא האבען...

— איך זעה עד היום פאר מיינע אויגען, די דאַזיגע אַלטיטשקע פרוי.

א גאנצען טאָג האב איך פערבראַכט מיט די יודען פון פּאָדול איליאיע. מען האט זיך אָנגעטון אין די פּסח'דיגע קליידער. דאס גאנצע שטעטעל איז געווען אין די גאַסען. אומעטום פון די צוהאַקטע און צובראָכענע הייזקעס.

די יודען האבען זיך פערטיידיגט בעת'ן פּאָגראָם. יוגענד האט זיך גענומען שטיקער אייזען, שטעקענס. מען האט אָנגעלערנט ניט איינעם פון די פּאָגראָמשטשיקעס.

ביז היינט בעוואונדער איך די שטימונג פון'ם שטעטעל. מען האט געפּראַוועט פּסח. מען האט זיך תיכף אַרגאַניזירט...

ווי זעהט אויס היינט אין פאָדול-איליאיע נאך 25 יאהר?...

מיט'ן וועלט-בעריהמטען יודישען קינסטלער יאזעף איזראעלס

איזראעלס איז געווען דער מאָלער פון דער מענשליכער נשמה און זיינע בילדער זענען דורכגעדרונגען מיט דעם יודישען רחמנות געפיהל פאר אַלע אָרימע און ליידענדע.- זיינע עלטערן האבען פון איהם געוואָלט מאכען א רב. אָבער איהם האט געצויגען צו קונסט און ער איז געוואָרען איינער פון די גרעסטע האָלענדישע מאָלערס פון דעם נײַנצענטען יאָה-הונדערט

פון ראובן ברײַנין

א

בײַם סוף פון'ם פאָריגען יאהרהונדערט האב איך געלעבט אין בערלין און אין מינכען. אין א קינסטלער-קרייז פון דער יוגענד. פיל ריכטונגען וועט זיין, ווען איך וועל זאָגען: דער יונגער רעוואָלוציאָנערער קונסטלער-קרייז האט זיך גייסטיג אויסגעלעבט און אויסגעטאָבט אין מיין שטודיר-צימער.

צו יעדער שטונדע פון טאָג און אָווענד, ביז נאָך האַלבער נאַכט, האט מען געקאָנט אָנטרעפען אין מיין וואוינונג יונגע און דרייסטע קונסט-שווערמער און לעבענס-הונגעריגע, וואס יעדער פון זיי האט געגלויבט, אז ער איז געבוירען צו ווערען דער גרינדער פון א גאַנץ נייער קונסט-ריכטונג, דער משיח, דער דערלייזער און בעפרייער פון דער זיסליך-גלאַטיגקער און זאַט-רוהיגער אַקאַדעמישער קונסט.

די מייסטע פון דער דאָזיגער יונגער חברה האבען געהאַלטען און איין מענה'ן: „די קונסט, די דיכטונג, די מאָלעריי, די סקולפּטור און די מוזיק פון נעכטען, ווי שעהן און געניאַל זי זאָל זיין ניט זיין, קאָן ניט, און זאָל ניט, בעגייסטערן דעם אומרוהיג-לײַדענדיגען, זוכענדיגען און אַהנענדיגען מענשען פון היינט.

„מיר די קינסטלער פון היינט, ווילען און זאָלען צייגען דער וועלט פאַרוואָס און צוליב וואס זענען מיר גראָד איצט ענטשטאַנען. מיר מוזען זיך איבער אונזער דאָ-זיין פאר אונז זעלבסט פערענטפערן. פאָלגליך, ווילען מיר אויך ווערען די ווירקליכע פיהרער, די וואס שטעהען בײַם רודער פון דער דאָזיגער דאָ-זיין. מיר ווילען ניט דערלאָזען דאס אונזער עקזיסטענץ זאָל האבען דעם כאַראַקטער פון א גערעגעלטען צופאַל. אונזער עקזיסטענץ מוז ווערען מוטיגער, דרייסטער און געפעהרליכער, און לעבען איבערהויפּט הייסט שטענדיג אין געפאַהר צו זיין."

די בעגאַבטערע צווישען דער דאָזיגער יוגענד האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער קאַמפּס-לוסטיגקייט און קריגס-פעהיגקייט, מיט זייער ווילען ווען צו טון, מיט זייער אייגענער האַרטער הויט און מיט דעם פערגעניגען, וואס זיי האבען געהאַט אין ניין-זאָגען.

איך האב דער יודישער קינסטלער-יוגענד פון יענער צייט, און זייער שטורם און דראַנג-פעריאָדע, זעהר פיל אויפמערקזאַמקייט און סימפּאַטיע געשאָנקען. מיין הויז און מיין טיש זענען געווען אָפען פאר זיי צו יעדער צייט.

די מייסטע פון זיי האבען פיל פערדראָסען, ווייזענדיג פון זיי, אָבער, האבען געהאַלטען און דערפילט דאס פערשפּראָכענע (די פּאָזיטיווע ווי די נעגאַטיווע טייפּען פון דער דאָזיגער יוגענד, האב איך געשילדערט און מיין גרעסערער דערצעהלונג „רשימות אבן עברי", די אויפצייכנונגען פון א יודישען קונסטלער).

* * *

ניט קוקענדיג אָבער אויף דעם, וואס איך בין צו יענער צייט זעלבסט געווען בערוישט פון דער רעוואָלוציע, וואס איז פאָרגעקומען אין די קונסט-בעגריפען, און ניט קוקענדיג אויף דעם, וואס איך האב פיל ערוואַרט פון די יוגענדליכע קונסטלער-קרייזען — טראָץ דעם בין איך שוין דעמאָלט געווען (און פערבליבען ביז אויף היינטיגען טאָג) דער גרעסטער בעוואונדערער פון יאָזעף איזראעלס שאַפונגען, הגם, ווי עס האט געהייסען אין די יוגענדליכע קרייזען, זיי האבען געהערט צו דער קונסט פון נעכטען, צו דער רעמבראַנדט-שולע.

ווען איך האב קענען געלערנט אויף צוויי אויסשטעלונגען די מייסטער-ווערק פון יאָזעף איזראעלס, זענען זיי געווען פאר מיר דירעקט אנ'ענטפּלעקונג. פערטיפענדיג זיך אין זייער ווערק, האב איך אויסגעפונען, ווי איך האב געגלויבט, זעהר כאַראַקטעריסטישע שטריכען: די דינאַמיק פון דער זעל, די טיפע אונערלויבקייט פון דער פערזאָנען, וואס ער האט געשילדערט.

ניט די סטאַטיק, דער רוהיגער צושטאַנד פון'ם קערפּער, ניט זיינע שעהנע פאָרמען און זייער בוינאַמקייט און דאס שפּיל פון די מוסקולען זוכט דער קינסטלער איזראעלס אויסצודריקען, נאָר די בעוועגליכקייט פון'ם גייסט. ער איז דער מאָלער פון דער נשמה; איך האב געזעהען אין איזראעלס' שאַפונגען דעם יודישען גניוּת, דעם אָנזאָגען פון א נייער קונסט, פון א מעהר גייסטיגער, מעהר זעלישער.

ווייטער האב איך געזעהען און זיינע מייסטע בילדער דעם ריכטונג יודישען רחמנות-געפיהל מיט אַלע אָרימע און ליידענדע, מיט אַלע געבראָכענע און דערנידעריגטע, א טיפען מיטגעפיהל צו אַלע גאָט'ס בעשעפענישען און די בעגייסטערונג פאר די, וואס קומען זיי צו הילף.

און דערביי איז ביי איהם אַלץ אזוי רעאַליסטיש, אזוי אמת טריי געשילדערט, הגם אין די מייסטע פאַלען איז ביי איהם די פאַרב ווי ארויפגעהויכט, אזוי צאַרט און אזוי וואונדערבאַר געמישט פון ליכט און שאָטען, אזוי בין-השמשות'דיג.

* * *

אין חודש מאַי, 1901, איז יאָזעף איזראעלס געקומען אויף בעזוך אין בערלין. די דײַטשע קינסטלער-וועלט האט איהם געפייערט אויף אנ'אויסערגעוועהנליכען אופן, האט איהם געפייערט אלס איינעם פון די גרעסטע האָלענדישע קינסטלער, אַלס איינעם פון די גרעסטע און גאַנץ אייראָפּא.

די מעגליכע פרעסע האט זיך זעלבסט איבערגעטראָפען מיט איהר בעגייסטערונג פאר דעם „האָלענדישען" געניאַלען און אונפערגלייכליכען קונסטלער.

קורץ: דער בעזוך פון איזראעלס'ן אין בערלין איז געווען א גרויס עראייגניש אויך אין דער ליטעראַרישער וועלט. אַלע האבען זיך געשטופּט צו דעם גרויסען זקן. איך האב אָבער ניט געוואָלט און אויך ניט געקאָנט זיך שטופּען.

אין מיטען מאַי האב איך בעקומען אונערוואַרטעט א בריוו פון איזראעלס'ן, אז ער וואָלט זיך וועלען בעגעגענען מיט מיר און דאַנקען מיר פערזענליך פאר די צוויי אַרטיקלען וועגען זיינע בילדער און דער „אַלגעמיינע צייטונג דעס יודענטום". ער וואָלט זיך געפרעהט, ווען ער וואָלט געקאָנט האבען מיט מיר צוזאַמען פרישטיק אין זיין האָטעל בריסטאָל, אום אַכט א זייגער אין דער פריה.

אויף מאָרגען פּינקט אַכט אינדער-פריה האט שוין מיך דער אַלטער (ער איז דאַן זיבען און זיבעציג יאהר אַלט געווען), ערוואַרטעט אין דער לאָבי.

איך האב געזעהען פאר זיך א קליין געוואַקסענעם יודעל מיט א גרויסער באָרד און מיט גוטמוטיגע אויגען, גאַרניט בעזונדערס און זיין אויסערליכער ערשיינונג, וואס זאָל עדות זאָגען אויף זיין געניאַליטעט אָדער אויף דער גרויסקייט פון זיין כאַראַקטער; אין דעם דרוק פון זיין האַנד ביי דער בעגריסונג, האב איך דאָך געפיהלט די האַנד פון א שעפער, פון נאָך א יוגענדליכער קראַפט.

דער מייסטער איז געווען אין א הייטערער שטימונג און בײַם בעסטען הומאָר.

בײַם פרישטיק איז מיטגעזעסען די טאָכטער פון איזראעלס'ן, וועלכע האט איהם בעגלייט אַלס זיין סעקרעטערין און וואס האט זיך פערהאַלטען זעהר צערטליך צו איהר פאָטער.

פריש, לוסטיג און גייסטרייך האט דער אַלטער גערעדט וועגען ליטעראַטור און קונסט, וועגען לענדער און פעלקער.

איך האב געפרעגט ביי איזראעלס'ן: און וואס זעהט ער די בעזונדערע סימנים פון דער יודישער קונסט, די כאַראַקטעריסטישע שטריכען, די פּסיכאָלאָגישע אייגענטימליכקייטען פון דעם שאַפענדען יודישען קונסטלער?

איזראעלס האט מיר דערויף געענטפערט: „איך ווייס איבערהויפּט ניט, אויב עס איז פאַראַן א יודישע קונסט. איך ווייס אויך ניט אויב א יודישער קונסטלער האט א בעזונדער פּסיכאָלאָגיע; איך ווייס נאָר, אז עס זענען פאַרהאַן אַזעלכע, וואס קענען עפּיס, און אַזעלכע, וואס קענען גאַרניט, זיי קאָנען זיין יודען אָדער גויים. אויף אייער פראַגע: וואס איז אין מיין אופן, און מיין אַרט פון מאָלען יודישעס? קאָן איך אייך נאָר ענטפערן: דאס איז א זאַך, וואס איהר, קריטיקער, דאַרפט דאס ארויסגעפינען, ווען עס גיט איבערהויפּט אזא זאַך ווי א ספּעציעלע יודישע קונסט אָדער א ספּעציעלער יודישער גייסט. איך ווייס ניט דערפון. איך מאָל, אַהן יעדער זייטיגער כוונה, אַבזיכט, נאָר דאס, און נאָר אזוי, וואס איך מוז מאָלען און קען אַנדערש ניט. ווען איהר, קריטיקער, געפינט דאָך אויס אין מיינע בילדער געוויסע שטריכען פון מיין יודישען גייסט — בין איך אין דעם ניט שולדיג. קיין מענש קאָן ניט ארויסגעהן פון זיין אייגענער הויט, טויזנט-יעהריגער גייסטיגער ירושה".

* * *

אויף מאָרגען נאָך מיין ערשטען בעזוך, ווען איך האב זיך געטראָפען ווידער מיט'ן גרויסען זקן, אויף זיין וואונש, האט ער מיר דערלאַנגט א מתנה זעקס צייכנונגען, וואס ער האט געמאַכט ספּעציעל פאר מיר און געווידמעט מיר. צווישען די דאָזיגע צייכנונגען געפינען זיך דער קאָפּ פון א כאַראַקטעריסטישען זקן און דער קאָפּ פון א יונגען מיידעל. דערמיט האט דער קונסטלער געוואָלט אויסדריקען דעם סימבאָל פון'ם יודישען פאָלק, לויט ווי דער תלמוד זאָגט, אז אויף דער מטבע פון אברהם אבינו איז געווען אויסגעקריצט „זקן וזקנה מצד זה, בחור ובתולה מצד זה". דאס הייסט: אנ'אַלטער און אנ'אַלטע פון איין זייט, א יונגערמאַן און א מיידעל פון דער אַנדער זייט. דער אַרגומענט, אז דאס יודישע פאָלק פערייניגט אין זיך אַלטקייט און יונגקייט.

ב

אין אונזערע ווייטערע געשפּרעכען ביי אָפטערע בעגעגענונגען, האט מיר איזראעל'ס מיטגעטיילט, אויף מיין וואונש, פערשיידענע דאַטען און געשעהענישען פון זיין לעבען.

זיינע עלטערן זענען געווען רעליגיעז-פרומע יודען און אַלטמאָדישע זיין. זיי האבען זיך בעמיהט צו דערציהען איהם צו רבנות. עס איז איהם דערצו אָבער ניט געקומען. שוין אין זיינע יונגעלשע יאָהרען האט איהם געצויגען צו דער מאָלעריי. געבליבען איז איהם פון זיינע יונגעלשע לימודים און זכרון און דער גאַנצער תנ"ך, פיל פון משניות און א ביסעל פון דער גמרא.

דער קונסטלער האט מיר פערציילט, אז זעהר אָפט לייענט ער די ביבעל אין העברעאישען אָריגינאַל.

ווען ער פלעגט און זיין געשפּרעך מיט מיר ארײַנפלעכטען, פּסוקים און גאַנצע פּונקט, ציטאַטען פון דער משנה, פלעגט ער מיר גלייך א פרעג טון: „האב איך ריכטיג ציטירט? — האב איך איהם געענטפערט: „גאַנץ ריכטיג!" איז דער אַלטער געווען דערפאַר איבערגליקליך. איין מאָל האט ער דערביי געמאַכט פאָלגענדע בעמערקונג: „נו, איז דאָך ניט אומזיסט געווען מיין מיה און די יונגע יאָהרען, וואס איך האב פערוואָנדעט אויף שטודירען די משנה.

„ווען איך דערמאָן זיך די משנה פון זרעים בעוואונדער איך נאָך היינט צו טאָג ווי נאָהענט אונזערע אַלטע חכמים זענען געשטאַנען צו דער נאַטור און ווי שאַרף זיי האבען זי בעאָבאַכטעט. ווען עס איז ריכטיג, וואס געוויסע קונסט-קענער זאָגען, אז מיר געלינגט מאַנכעס מאָל איינצודריקען א כאַראַקטער-בילד מיט א פּאָר שטריכען — האב איך דאס וואַהרשיינליך צו פערדאַנקען מיין בעקאַנטשאַפט מיט דעם קלאָרען און שפּאָרזאַמען לשון פון דער משנה."

איך האב איהם איין מאָל א פרעג געטון, מעהר אין שפּאַס אַלס אין ערנסט, אויב איהם טוט ניט לייד, וואס ער איז דאָך ניט געוואָרען קיין רב, ווי עס איז געווען דער וואונש פון זיינע פרומע עלטערען? דערויף האט ער מיר געענטפערט אין אנ'ערנסטען טאָן: „איך גלויב, אז מ'קאָן דינען גאָט אויך מיט דער קונסט. פון מיינע יונגסטע יאהרען בין איך געווען טיף איבערצייגט, אז די קונסט, און איהר ריינסטער און איידעלסטער פאָרם, איז די העכסטע און איידעלסטע אויפגאַבע, וואס א יונגער מענש קאָן און זאָל זיך שטעלען און לעבען. מעגליך, אז איך מאַך א טעות, אָבער שוין א ביסעל צו שפּעט עס אויסצובעסערען".

ווי איזראעלס האט מיר דערצעהלט, האבען זיינע גאָטספאַרכטיגע עלטערן געהערט צו דער קליינער אשכנזישער קהלה פון זיין געבורטס-שטאָט איז גרונינגען,

די וואלד-קרעטשמע

אן אמת'ע מעשה, ארויסגענומען פון אן אלטער פאמיליען-מגילה

איבערגעגעבען פון יוסף מארגאשעס

די געשיכטע, וועלכע מיר געהען דאָ איצט איבערגעבען פאר אונזערע לעזער, איז א וואָהרע פּאַסירונג, וועלכע איז פאָרגעקומען מיט איבער הונדערט יאהר צוריק. אין דער דעמאלט גרויסער האַנדעלס-שטאָט האַנאָווער, און דייטשלאַנד.

די פּערזאָן, מיט וועמען דאס דאָזיגע וואונדער האט זיך געטראָפען, האט דאס אַליין אָנגעשריבען און איבערגעלאָזען אַלס אנ'אָנדענקען פאר זיינע קינדער און גאַנצער משפּחה, כדי זיי זאָלען זיך דערוויסען פון די גרויסע נסים, וואס השם יתברך האט מיט איהם געטון, און דער עיקר פון זיין גרעסטער נויט און ער האט איהם ארויסגעראַטעוועט פון א זיכערען טויט, דורך איינעם, וועמען ער האט פריהער זעהר וועניג געאַכטעט און דערנאָך איז ער צוליב דעם געוואָרען זיין איידעם און שותף אָדער קאַמפּאַניאָן אין זיין באַנק-הויז.

די כוונה זיינע איז אויך געווען, אז מענשען זאָלען זיך ארויסנעמען א מוסר-השכל. אז וואו עס האַנדעלט זיך [illegible] א שידוך און ליבעס-אַנגעלעגענהייטען, טאָרען עלטערן זיך ניט לאָזען פיהרען פון דעם יחוס, אָדער געלד-אַנגעלעגענהייטען. און צוליב דעם ווילען שטערען דאס גליק פון זייערע קינדער.

* * *

עס איז א גרויסע געבוידע, און איינער פון די ווינציגסטע האַנדעלס-גאַסען פון האַנאָווער. עס איז דאס באַנק-הויז פון די ברידער שטראַסער, וועלכע פיהרען זייט א צייט פון פיל יאהרען, די ווילטיגסטע געלד-געשעפטען מיט אַלע ערטעל-לייט פון'ם גאַנצען לאַנד.

זייט די לעצטע עטליכע יאהרען, זייט דער פּרינץ פון האַנאָווער איז געוואָרען דער קעניג פון ענגלאַנד און ער האט זיך דאָרטען בעזעצט, האט זיך דאס באַנק-הויז פון די ברידער שטראַסער זעהר פיל פערגרעסערט און געוואַקסען און טעטיגקייט.

מעהרערע ערטעל-לייט פון דער אומגעבונג פון האַנאָווער זענען מיטגעפאָהרען מיט'ן פּרינץ קיין ענגלאַנד און זייערע גיטער ווערען דאָ פערוואַלטעט פון די יודישע באַנקירען שטראַסער. אויך זייערע אַנדערע געלד-געשעפטען ווערען דאָ פון זיי געפיהרט און אויב זיי געפינען זיך אין געלד-פערלעגענהייט — און דאס געשעהט אין די לעצטע צייטען גאָר אָפט — ווענדען זיי זיך וועגען דעם ניט ווענדען צו קיין אַנדערען באַנקיר, נאָר צו זייערע פערטרויענס-מענער, די ברידער שטראַסער, מיט וועמען זיי האַנדלען, צו זייער גרעסטער צופרידענהייט, זייט פיל יאהרען.

ביידע ברידער, די באַנקירען, זענען געזעסען און זייער פּריוואַטען צימער און האבען צווישען זיך גערעדט וועגען פערשידענע ווילטיגע געלד-געשעפטען.

עס איז איצט אריינגעקומען אינ'ם צימער א יונגערמאַן, אהרן מייער, האט ער געהייסען. און האַנד האט ער געהאַלטען א בריוו און ער האט איהם דערלאַנגט צו איינעם פון די ברידער, פאר זיין אונטערשריפט.

דער באַנקיר האט זעהר פאָרזיכטיג איבערגעלעזען דעם בריוו, וועלכען דער יונגערמאַן האט געהאַט אָנגעשריבען...

ער האט איהם, ווי עס האט אויסגעזעהן, מיט גרויס הנאה, געוויזען צו זיין ברודער און נאָכדעם ווי יענער האט איהם אויך געהאַט איבערגעלייענט, האט ער איהם אונטערגעשריבען און צוריק איבערגעגעבען צו אהרן מייער, וועלכער האט זיך מיט רעספּעקט פערנייגט פאר זיינע ביידע פּרינציפּאַלס, און ער איז צוריק אַרויס פון'ם צימער.

— א פיינער יונגערמאַן, א פערכטיגער יונג! — האט זיך דער יונגערער ברודער, הערץ שטראַסער, אָפּגערופען, ווען דער יונגער אהרן מייער האט שוין געהאַט פערלאָזען דאס צימער.

— וואס איז דאס דער-מעהר מיט איהם? — האט זיך דער עלטערער ברודער, אברהם, אָנגערופען מיט פערדרוס, וואס האט ער אזוינס אויפגעטון, וואס די בייזט אונצט אזוי פיל מיט זיין ליוב?

— האסט גאַרנישט בעמערקט, ווי שעהן און גוט דער בריוו איז געשריבען? — האט הערץ צוריק-געענטפערט — עס איז געווען א פערגעניגען איהם צו לייענען. א וואונדער-שעהנער סטיל, און אזוי צו דער זאַך! עס איז אמת זעלטען, אז ביי אונז אין דייטשלאַנד זאָל מען גאָר אויסשטאַנד זיין צו שרייבען אזעלכע פיינע ענגלישע בריוו! די ערטעל-לייט וועלען וועלען אין ענגלאַנד בעקומען דעם דאָזיגען צירקולאַר אונזערע מיט אונזערע נייע געשעפטס-פּראָפּאָזיציעס, וועלען זיי זיכער זיין אָנגענעהם איבערראַשט, אז מיר בענוצען זיך שוין צו זיי מיט אן ענגלישער קאָרעספּאָנדענץ.

— אנ'עסק! — האט דער עלטערער ברודער געזוכט אַלץ מבטל צו זיין דעם יונגען אהרן מייער'ס אַרבייט — וועניג יונגעלייט זענען פאַראַן ביי אונז אין שטאָט, וואס וואָלטען געקאָנט אזא בריוו — און אפשר גאָר א פיל בעסערען — אָנשרייבען?

— זיכער ניט! — האט הערץ שטראַסער אויסגערופען, מיט פלאַם-פייער.

— פונדעסטוועגען וועט שוין אהרן מייער ביי אונז מעהר לאַנג ניט פערבלייבען, האט דער עלטערער ברודער צוריקגעענטפערט, ווייל איך דענק איהם צו קונדיגען און אָוועקצושיקען פון אונזער באַנק-הויז.

— אהרן מייער אוועקשיקען? דעם בעסטען און פעהיגסטען מענשען, וואס מיר האבען און אונזער געשעפט? האט הערץ שטראַסער אויסגערופען מיט'ן גרעסטען ערשטוינען, פאַרוואס? וואס האט ער אזוינס געטון, אז מיר זאָלען זיך מוזען, פרייוויליג, אָפּזאָגען פון זיינע טויכטיגע דינסטען?

— איך האב מיינע פּריוואַטע אורזאַכען דערביי, וועלכע האבען גאַרנישט צו

סאָוויעט-רוסלאַנד און אייראָפּאַ

וועגען פּראָלעטאַרישען ברודער-קאַמף.

פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

טראָצקי האָט פאָרגעשלאָגען זײַנע אָנהענגער אין דײַטשלאַנד, זיי זאָלען אויסבילדען אַ געמיינשאַפטליכען פראָנט מיט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע און דעם קאַמף אָנטקעגען דעם היטלערישען פאַשיזם. מיט דעם זעלבען פאָרשלאַג ווענדט ער זיך צו די דײַטשע קאָמוניסטען בכלל. אַזוי בעריכטען די צײַטונגען.

מיר האָבען, לײַדער, נישט געהאַט די געלעגענהייט בעקאַנט צו ווערען מיט טראָצקי'ס אַרטיקלען וועגען דעם ענין. אָבער אויב די צײַטונגען געבען ריכטיג איבער דעם זין פון זײַן נײַעם, פּאָליטיש זעהר בעדײַטפולען שריט, האָבען מיר דאָ פאַר זיך שיער נישט דעם ערשטען פּרוב מצד אַ פיהרער פון דעם קאָמוניסטישען לאַגער, אויסצושטרעקען דעם געגנער, לאָז זײַן, דערווײַל, נישט מעהר ווי אַ פינגער פון דער „לינקער" האַנד, צוליב, זאָל זײַן, נאָר אַ צײַטווײַליגען שלום און אַ צײַטווײַליגער געמיינשאַפטליכער אַרבײַט. ווי עניוות'דיג דער דאָזיגער שריט זאָל נישט זײַן, איז דאָס פּנים אַ שריט פון „חתנ'ס צד" — פון דעם קאָמוניזם — צו דערנעהנטערן זיך צו דער „כלה" — דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע.

אָבער אויך פון „כלה'ס צד" האָבען מיר אין דער לעצטער צײַט געקאָנט אויפווײַזען אויף אַנ'עניוות'דיגען שריט אין דער ריכטונג צו דעם „חתן". מיר מיינען דאָ דעם בליק אויף רוסלאַנד'ס צוקונפט און אויף דעם מעגליכען ערפאָלג פון דעם באָלשעוויסטישען עקספּערימענט, וועלכען אַזאַ פּראָמינענטער פיהרער אין דעם צווייטען אינטערנאַציאָנאַל, ווי אָטאָ באַוער, האָט גענומען פערטײַדיגען אין זײַן נײַעם גרויסען בוך און אין זײַנע אַרטיקעל אין דעם ווינער „דער קאַמף", וועגען זיי האָבען מיר נישט לאַנג צוריק געשריבען באַריכות.

אָטאָ באַוער'ס הנחות צו דעם באָלשעוויזם און ראַטענלאַנד זענען אויך נישט מעהר, ווי אַ פינגער. דאָס מאָל: פון דער „רעכטער" האַנד. די רוסישע באָלשעוויקעס האָבען אָביעקטיוו אַ רעכט צו פערלאַנגען פון צווייטען אינטערנאַציאָנאַל אַ סך מעהר. זיי האָבען אַ רעכט צו פאָדערן, עס זאָל אַבסאָלוט אָנערקענט ווערען דער סאָציאַליסטישער כאַראַקטער פון דער באָלשעוויסטישער רעוואָלוציע; אַז די דורכפיהרונג פון סאָציאַליסטישען עקספּערימענט אין ראַטענלאַנד זאָל בעטראַכט ווערען, ווי אַנ'אינעווייניגסטער ענין פון גאַנצען אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם, אין וועלכען אַלע סאָציאַליסטען מוזען זײַן בלוטיג פעראינטערעסירט; אַז די רוסישע סאָציאַליסטען און די אויסלענדישע מענשעוויקעס, אַלאַ קאַוטסקי — זאָלען אָפּשטעלען יעדען קאַמף פאַר אַ בירגערליכער דעמאָקראַטיע אין ראַטענלאַנד מיט די פּאָליטישע רעכט פאַר די דאָרטיגע בורזשואַזע רעשטלעך; און אַז דער צווייטער אינטערנאַציאָנאַל זאָל מיט זײַן גאַנצער מאַכט — און וואָס נאָך מעהר — מיט זײַן גאַנצען הארצען אָנשרײַבען די פערטײַדיגונג פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק אויף זײַן פּאַהן און אָנווענדען אַלע זײַנע מעגליכקייטען אויף העלפען דורכפיהרען דעם סאָציאַליסטישען בוי.

געוויס וואָלט דער צווייטער אינטערנאַציאָנאַל געהאַט דאָס פולע רעכט צו בעדינגען אַזאַ צעטעל פון פאָדערונגען מיט אַ צעטעל פון געגען־פאָדערונגען: אַז די רוסישע קאָמוניסטען זאָלען אָנערקענען דאָס פולע רעכט פון דער אייראָפּעאישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע צו געהן צום סאָציאַליזם נישט אויף דעם לענינ'שען וועג פון דיקטאַטאָרישע בעפעהלען מצד אַ סאָציאַליסטישער מינאָריטעט, וואָס פאַרכאַפּט די מאַכט, נאָר אויף דעם וועג פון פרײַהייט און בירגערליכער דעמאָקראַטיע; אַז אויך אין ראַטענלאַנד דאַרף די דיקטאַטור פון פּראָלעטאַריאַט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ ריין אַרבײַטעריש־, אַנטי־קאַפּיטאַליסטישער דעמאָקראַטיע, זאָל זײַן אויף סאָוויעטישע יסודות, אָבער מיט גלײַכען (און געהיימען) שטים־רעכט פאַר אַלע אַרבײַטערישע עלעמענטען; אַז עס זאָל ווידער אויפגעריכט ווערען די פולע פרײַהייט: געדאַנקען־פרײַהייט, פערזאַמלונגס פרײַהייט, אָרגאַניזאַציע־פרײַהייט, לעהר־פרײַהייט וכו' וכו', — פאַר אַלע אַרבײַטערישע עלעמענטען פון דער בעפעלקערונג, וואָס שטעהען פּרינציפּיעל פאַר דעם אונמיטעלבאַרען אויסבוי פון אַ סאָציאַליסטישען רעזשים.

אין אָטאָ באַוער'ס שריפטען געפינען זיך אי די אָנערקענונג פון די גערעכטע באָלשעוויסטישע פאָדערונגען, אי דער אָנווײַז אויף די נישט ווייניגער בערעכטיגטע פאָדערונגען פון צווייטען אינטערנאַציאָנאַל. אָבער בעת די לעצטערע, — די געגען־באָלשעוויסטישע — זענען אַרויסגערעדט קלאָר און שאַרף, זענען די ערשטערע, די פּראָ־באָלשעוויסטישע שיער נישט אַרויסגעפּרעפּעלט געוואָרען בלחש, על כל פּנים, זענען זיי האַלב נישט דערזאָגט. צו דער אָפּשאַצונג פון באַוער'ס שטעלונג האָבען מיר זיך נאָך אומצוקערען. דאָ אָבער איז פאַר אונז ווילטיג נאָר אָנצומערקען, אַז ווי עניוות'דיג עס זאָלען נישט זײַן די ערשטע דערנעהנטערונגס־פּרובען פון בײַדע לאַגערן, זענען זיי פאָרט זעהר בעדײַטפולע צייכענס פון אונזער צײַט. אין בײַדע לאַגערן הויבט, משמעות, פאָרט אָן ערגיץ־וואו אויפצודעמערן דער בעוואוסטזײַן, אַז דער פּראָלעטאַרישער ברודער־קריג, איז קיין צווישען ברידער, וואָס ברענגט אַ געוואַלטיגען שאָדען זײַערע אייגענע אינטערעסען. און פאַר בײַדע צדדים וואָלט זיכער אויך נישט געווען שווער אײַנצוזעהן, אַז דער ערנסטער, עהרליכער שלום צווישען די ברידער, אויף דעם יסוד פון דעם אָדער יענעם געגענזײַטיגען קאָמפּראָמיס, וואָלט געהאַט אַ געוואַלטיגע ווירקונג צום גוטען אויף דער גאַנצער ווײַטערדיגער געשיכטע פון דער פּראָגרעסיווער מענשהייט.

לײַדער איז אָבער דאָ זעהר ווייניג האָפנונג, אַז אָט די, זעהר עניוות'דיגע שריט, זאָלען קאָנען פיהרען צו אַ וועלכער עס איז ממשות'דיגער ענדערונג אין דער שטעלונג פון דער אייראָפּעאישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע צו דעם ראַטענלאַנד און צו דער קאָמוניסטישער בעוועגונג. אַזאַ ענדערונג וואָלט זיכער געקאָנט דורכגעפיהרט ווערען, ווען אַ וואָסער עס איז בעדײַטענדע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטײַ, ווי אַ גאַנצע, זאָל אַרויסברענגען אויף דעם פאָרום פון דעם צווייטען אינטערנאַציאָנאַל, ווי אַ גאַנצען, די פאָדערונג איבערצובײַטען די שטעלונג צו דער ראַטען־מאַכט און אַרײַנטרעטען מיט איהר אין דירעקטע פערהאַנדלונגען וועגען אַ שלום־אָפּמאַך אויף דעם יסוד פון אַ געגענזײַטיגען קאָמפּראָמיס צוליב בשותפות'דיגע סאָציאַליסטישע אונטערנעהמען.

דאָס אָבער קאָן מען איצט נישט ערוואַרטען פון אַ וואָסער עס איז אייראָפּעאישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. עס איז נישטאָ קיין איין סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטײַ פון קיין איין בעדײַטענדיגען לאַנד אין אייראָפּאַ, וואָס זאָל, אין איצטיגען אָנפּראַל פון רעאַקציאָנערע געוואַלטען, נישט דאַרפען מורא האָבען פאַר דעם פאַשיזם און פאַר דעם גורל פון דעם פרידען, דער דעמאָקראַטיע און דער פרײַהייט. נישטאָ דאָרטען קיין איין סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, וואָס זאָל קאָנען גלײַכגילטיג צוקוקען, ווי אויף דעם בעפעהל פון מאָסקווע, טרײַבט דער קאָמוניזם שטראָמען וואַסער אויף די רעדער פון די פאַשיסטישע מיהלען, סיי דורך זײַן אַגיטאַציע אַנטקעגען דעם פּאַציפיזם און די פרײַהייטליך־דעמאָקראַטישע אידעאַלען, סיי דורך זײַן טאַקטיק פון אָפּטמאָל געהן האַנד אין האַנד מיט די פאַשיסטישע עלעמענטען. עס איז אויך נישטאָ אין אייראָפּאַ קיין איין סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטײַ, וואָס זאָל נישט זײַן אויף דעם אַלט־מאַרקסיסטישען שטאַנדפּונקט פעראינטערעסירט אין דער ווײַטערדיגער ענטוויקלונג פון דעם קאַפּיטאַליזם, צוליב פערגרעסערן די פּראָלעטאַרישע באַזע פאַר דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג. עס איז דעריבער אַ פּסיכאָלאָגישע אונמעגליכקייט פאַר אַנ'אייראָפּעאישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אַרויסצוטרעטען גראָד איצט, אין דער אַלץ קריטישער ווערענדער צײַט, מיט דעם געדאַנק פון אָנבאָטען דער ראַטען־מאַכט דעם, אָדער יענעם שלום־אָפּמאַך.

—§—

ראַקעטען

אַ זאַמלונג קאַלאַמבורען

פון אַ מיק (לאָדז)

נאָכדרוקען פערבאָטען

פאַרהאַן אַ סך מענשען, וואָס פערשטעהען גוט אונז'ם נאָמען פון אמת צו שפּעקולירען מיט'ן — שקר...

אפילו אַ בערוהמטער טענאָר, וואָס נעמט די העכסטע אויבערטענער, קאָן בײַ זײַן אייגענע ווײַב זײַן זעהר — אונטערטעניג...

ווען די פרוי איז יונג, איז איהר רעליגיע — די ליבע; אויף דער עלטער איז איהר אײַנציגע ליבע די — רעליגיע...

דער פרוי'ס זײַן פאַר אומזין רעגעהט אָפּט ביז — וואַהנזין...

אַז אַ רעדנער וויל דעם פּובליקום געפעלען, מוז ער קאָנען זאָגען דאָס, וואָס עס געפעלט — דעם פּובליקום...

דאָס בעסטע געשעפט האָבען זייגער־מאַכערס: זייער סחורה — געהט תמיד...

די ערגסטע מענשען אויף דער וועלט זענען רענטיסטען: זיי רײַסען אַרוים בײַם מענש אפילו — דאָס לעצטע פון מויל...

יודען זענען ווי סחורה, נאָר מיט דעם חילוק, וואָס סחורה דאַרף ווערען אָפּגעגליזט און יודען דאַרפען ווערען — „אויסגעלייזט"...

מענער ליבען אַ סך צו טראַכטען; פרויען טראַכטען אַ סך — פון ליבען...

פון שבת צו שבת

(בעטראַכטונגען און אויסטײַטשונגען פון דער סדרה)

פון קרון

ויקרא

מיט דעם דריטען ספר התורה „ויקרא" הויבט זיך אָן אַ נײַער אָפּשניט און געזעצגעבערישען טייל פון אונזער תורה.

נאָכדעם, ווי די בני־ישראל זענען אָרגאַניזירט געוואָרען אין אַנ'אייגענטליכען קבוץ און נאָכדעם, ווי עס איז שוין געשאַפען געוואָרען פאַר זיי אַ „מרכז רוחני" אַ גײַסטיגער צענטרום, וואו זיי האָבען זיך מאַסענהאַפט געקאָנט פערזאַמלען, כדי צו הערען די אַלע ווײַטערדיגע געזעצען און געבאָטען, און זײַערע ערקלערונגען, — קומט זעלבסטפערשטענדליך אַלס פּועל יוצא די פעראָרדנונגען וועגען די פונקציעס, וואָס דאַרפען ווערען אויסגעפיהרט אין דעם דאָזיגען צענטרום, — די עבודת הקדש. אַזוי ווי דער אַקטיווער טייל פון דער עבודה אין אהל מועד זענען געווען די כהנים, ווערט דער ספר ויקרא אויך אָנגערופען „תורת כהנים", וואָרום אין דעם דאָזיגען ספר ווערט אויספיהרליך אויסגערעכענט און אָנגעוויזען, וועלכע און אויף וועלכען אופן די כהנים דאַרפען אויספיהרען זײַערע פונקציעס בעת דער עבודה הבית.

די מאָדערנע ביבעל־פאָרשער ווילען מאַקי מהאי טעמא זעהען אין ספר ויקרא אַ ספּעציעלען „פּריסטער־קאָדעקס", וואָס זאָל האָבען אַ שײַכות בלויז פאַר די כהנים און זאָל ערשט אין אַ שפּעטערער צײַט זײַן פערפאַסט געוואָרען. מיר שטעהען אָבער אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון „תורת ה' תמימה", פון דער גאַנצקייט און אונצוטיילבאַרקייט פון דער תורה און דעריבער בעציהען זיך די אַלע געבאָטען אין פאַרשריפטען אויך פון ספר ויקרא פאַר'ן כלל ישראל אָהן אונטערשייד. און אַזוי איז עס טאַקע, ווי מיר וועלען עס זעהען אין משך פון די ווײַטערדיגע סדרות פון ספר ויקרא.

עס מוז אָבער בעמערקט ווערען, אַז אין ספר ויקרא בעגעגנען מיר אַ גרויסע צאָהל נײַע אויסדרוקען, נײַע שפּראַך־ווענדונגען און בכלל אַ נײַע טערמינאָלאָגיע מיט נײַע בעגריפען, וואָס קאָנען אויפ'ן ערשטען בליק ערשײַנען געוויסערמאַסען פרעמדאַרטיג פאַר אונזערע בעגריפען.

שוין אונזערע קדמונים האָבען זיך בעמערקט, אַז „דברה תורה כלשון בני אדם", ד.ה. אַז דער לשון המקרא דריקט זיך אויס אײַנפאַך און געברויכט אָפּטמאָל אויסדרוקען אין גאַנצע פראַזען, „כדי לשבר את האוזן", ד.ה., וואָס זאָלען זײַן מסוגל פאַר'ן מענשליכען גײַסט און צוגענגליך פאַר אונזערע בעגריפען. אָבער פון דער אַנדערער זײַט ווידער קאָנען די דאָזיגע אויסדרוקען און שפּראַכליכע ווענדונגען נישט אויפגעפאַסט ווערען „פשוטן כמשמען", ווערטליך, אין בוכשטעבליכען זין פון זײַער בעדײַטונג, ווי זיי ווערען עס אויפגעפיהרט אין לשון המקרא. די דאָזיגע טערמינאָלאָגיע און אויסדרוקסווײַזע אין ספר ויקרא פאָדערט דעריבער אַ געוויסע אָביעקטיווע ערקלערונג און אויסלײַגונג, כדי דער עצם ענין, וועגען וועלכען עס האַנדעלט זיך [illegible] זעכליך אין איהם, זאָל זײַן פערשטענדליך פאַר אונז און שטעהן אין הסכם מיט אונזערע הײַנטיגע בעגריפען. אין די קומענדיגע בעטראַכטונגען פון ספר ויקרא וועלען מיר זיך טאַקי בעמיהען קלאָר צו מאַכען די בעדײַטונג פון די אויסדרוקען אין שפּראַכליכע ווענדונגען, וואָס ווערען מיסטענס און עפּטערס געברויכט אין ספר ויקרא, ווי די דאָזיגע טערמינאָלאָגיע ווערט אויפגעפאַסט פון אונזערע קדמונים און שפּעטערע מפרשים.

„ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד". שוין דער דאָזיגער ערשטער פסוק וואָס דינט אַלס הקדמה צום ספר ויקרא, פערלאַנגט אַנ'אויפמערקזאַמע בעטראַכטונג, וואָרום שוין אונזערע קדמונים געפינען אין איהם שפּראַכליכע נוסחאות, וואָס פערלאַנגען אַ גרונדליכע אויפקלערונג. זיי שטעלען זיך אָפּ דערויף, וואָס אין דעם פסוק דערנעהנט דאָס וואָרט צו משה רבנו „פון אהל מועד", ד. ה. פון דער שטעל, וואָס געפינט זיך „מחוץ לפרוכת", בעת אין אַנ'אַנדערען, פריערדיגען פסוק (תרומה כ"ה, כ"ב) איז דער נוסח הלשון: „ודברתי אתך מעל הכפורת, מבין שני הכרובים", וואָס ווײַזט דערויף, אַז דאָס וואָרט צו משה'ן דאַרף קומען פון אינעווייניגסטען טייל אהל מועד. אונזערע קדמונים געפינען דאָ אין אַ סתירה צווישען די דאָזיגע בײַדע פסוקים, און עס זענען בנוגע דעם אַרויסגעזאָגט געוואָרען פערשיעדענע מיינונגען. לויט דער מיינונג פון אונזערע שפּעטערדיגע מפרשים איז צו פערשטעהן, אַז די ווערטער „מאהל מועד" בעצייכענען נישט דאָס אָרט, פון וועלכען משה איז גערופען געוואָרען, נאָר דעם ענין, וועגען וועלכען עס האַנדעלט זיך דאָ. די ווערטער „מאהל מועד" בעדײַטען אַזוי אַרום: וועגען דעם אהל מועד, אין אַנגעלעגענהייט פון אהל מועד איז משה גערופען געוואָרען, כדי צו הערען און בעלעהרט צו ווערען, אַז „מכאן ואילך הדבור הוא מעניני קרבנות הנעשים באהל מועד", ד.ה. אַז פון הײַנט אָן און ווײַטער וועט די רייד זײַן הויפּטזעכליך וועגען ענינים, וואָס זענען נוגע דעם אהל מועד. אַ סמך צו דער דאָזיגער ערקלערונג געפינען אונזערע מפרשים אין זהר: „וידבר אליו מאהל מועד לאמר, מאי אמר ליה, מאהל מועד, מעסקי אהל מועד (מכדרשבי, ויקרא ד' ב').

„וידבר — לאמר". אָט דער דאָזיגער שפּראַך־געברויך, ד.ה. די בענוצונג פון צוויי סינאָנימען אין איין און דעמזעלבען זאַץ (פסוק) איז אויך אויפפאַלענד און פערלאַנגט גלײַכפאַלס אַ נעהערע אויפקלערונג. לויט דער אָנגענומענער מיינונג צווישען אונזערע מפרשים, ווערט דאָס וואָרט „לאמר" אין לשון המקרא געברויכט אומעטום דאָרט, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען ווײַטערזאָגען, איבערגעבען אַנ'ענין דעם כלל ישראל; און דער פשט איז, אַז משה האָט בעקומען די געבאָטען, כדי זיי ווײַטער צו געבען, מיטצוטיילען די בני־ישראל. אָבער נישט אַלע מאָל טרעפט די דאָזיגע השערה צו, וואָרום מיר געפינען די דאָזיגע רעדענסאַרט אין אונזערע כתבי קדש אָפּטמאָל אויך דאָרט, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען פּערזענליכע ענינים, וואָס דאַרפען נישט ווײַטער איבערגעגעבען ווערען, ווי למשל: „ויאמר לדוד לאמר: לא תבוא הנה, כי אם הסירך את העורים והפסחים". — אַ ענין, וואָס איז נוגע געווען בלויז דוד המלך אַליין. אונזערע מפרשים מיינען דעריבער, אַז דאָס דערגענצענדע וואָרט „לאמר", ווי בכלל יעדע „אמירה" בעדײַט: ערקלערונג, אויסלײַגונג, ווײַל יעדער געדאַנק און יעדעס געבאָט שליסט אין זיך אײַן סײַ אָפענע און סײַ פערבאָרגענע כוונות: „כל דברי הקב"ה יש בהם נגלה ונסתר, ויבוא הדבור על הנגלה והאמירה על הנסתר (הכתב והקבלה), און ערשט נאָך אַ גרונדליכער אויסלײַגונג און אויפקלערונג קאָן פערשטאַנען ווערען די ריכטיגע בעדײַטונג פון יעדוועלכען עס איז געבאָט אָדער פערבאָט. דבור — הוא דבור התורה עצמה, כמו שהיא כתובה לפנינו, והאמירה — היא הפנימיות שבתורה, כונותיה וטעמיה" (הגר"א). אַזוי אַרום בעווײַזט דער געברויך פון „וידבר — לאמר" — אַ דירעקטע ווענדונג צו משה וועגען אַ געבאָט אָדער אַ פעראָרדנונג און צוגלײַך די ערקלערונג פון זײַער בעדײַטונג און צוועק.

די זעלבע ווענדונג געפינען מיר טאַקי באַלד אין צווייטען פסוק פון אונזער הײַנטיגער סדרה: „דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם", וואָס בעדײַט: רעד צו די קינדער ישראל, מאַך זיי בכלל בעקאַנט מיט'ן עצם ענין, וועגען וועלכען עס האַנדעלט זיך, און „ואמרת אליהם" — ערקלער זיי צוגלײַך אַלע אײַנצעלהייטען און פּרטים, וואָס זענען פערבונדען מיט דעם געבאָט.

„אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", ווען אימיצער פון אײַך (בני ישראל) וועט וועלען ברענגען אַ קרבן. דער עצם ענין פון ברענגען קרבנות איז אַ בעזונדערער קאַפּיטעל פאַר זיך, וועלכען אונזערע חז"ל בעהאַנדלען אויספיהרליך אין אייניגע מסכתות. דער ענין קרבנות געהערט דעריבער נישט אין ראַהמען פון אונזערע קורצע סדרה־בעטראַכטונגען. מיר ווילען נאָר בעמערקען, אַז דער „אָפּפער־קולט", דאָס ברענגען קרבנות איז נישט פון יודישער אָפּשטאַמונג, ד.ה. פליסט נישט אַרויס פון קריסטאַל־קלאָרען קוואַל פון יודישער רעליגיע און יודישער גײַסטיגער אויפפאַסונג פון „אלהות" און „השגחה עליונה". די דאָזיגע אינסטיטוציע פון מקריב זײַן קרבנות האָט דאָס יודישע פאָלק איבערגענומען פון די אַרומיגע אומות העולם, און עס איז בעקאַנט די פאַנטאַזיע־רײַכע אַלעגאָריע (משל לבן מלך) פון מדרש, וועלכע ערקלערט, ווי אַזוי כביכול איז מרוצה געוואָרען אײַנצושטימען אויף די דאָזיגע פּשרה צו ברענגען קרבנות. דעריבער אונטערשטרײַכט טאַקי דער לשון המקרא די ווערטער: „קרבן ה'", ד.ה. אַז די קרבנות פון יודישען פאָלק זענען געווען בעשטימט פאַר דעם העכסטען אידעאַל און האָבען געהאַט אַ עטיש־סימבאָלישע בעדײַטונג. די דאָזיגע „גײַסטיגע" אויפפאַסונג פון קרבן פליסט שוין אַרויס פון וואָרט „קרבן", וואָס שטאַמט, לויט דער מיינונג פון אונזערע מפרשים פון שרש: „קרוב" נאָהענט, ווײַל דער אייגענטליכער צוועק פון די קרבנות איז געווען צו דערנעהנטערן דעם „בעל הקרבן" צום העכסטען אידעאַל. נישט דאָס ווילען מפייס זײַן די געטליכקייט דורך אַ געשאַנק, דורך אַ קרבן איז געווען דער צוועק פון קרבנות נאָר דער עיקר דערבײַ האָט געדאַרפט זײַן דאָס געפיהל פון הכנעה, חרטה און תשובה, וועלכע דער בעל־הקרבן האָט געדאַרפט עמפּפינדען. אָט דאָס איז אויך די כונה און בעדײַטונג פון די ווערטער: לרצונו לפניה, ר"ל שיקריב האדם את עצמו ורצונו וחפצו לפני ה'. ערשט דעמאָלט, ווען דער קרבן ווערט געבראַכט פון אָט די מאָטיווען און זעעלישע בעוועגונגען (דחיפות), דעמאָלט הייסט עס: „ונרצה לו לכפר עליו". ווען עס רעגט זיך אין איהם דער ווילען זיך דערפרײַ צו מאַכען פון זײַנע זינד, דעמאָלט בעקומט דער קרבן זײַן אמת'ע ווערט און עטישע בעדײַטונג.

—§—

ווי אַזוי דאַרף מען פּוצען די ציין?

פון ד"ר ה. זויער (לאָדז)

עס איז קיין ספק נישט, אַז בײַ דער הײַנטיגער אַרט צאָהן־פלעגע און בפרט בײַם פּוצען ציין האָבען מיר צו טון מיט אומפאָלקאָמענהייטען. דאָס בעווײַזען אונז נישט נאָר אונזערע פּאַציענטען, וועלכע זענען אָפּט ערשטוינט, וואָס נישט קוקענדיג, וואָס זיי פּוצען זײַערע ציין זעהר געוויסענהאַפט, בעקומען די ציין אַלץ נײַע דעפעקטען. אויך מיר, דאָקטוירים, ווייסען דאָס זעהר גוט. עס איז דעריבער אונזער ערשטע אויפגאַבע פעסטצושטעלען, ווי אַזוי ס'איז אַמבעסטען אויסצורײַניגען די ציין פון די שטיקלעך עסען, וועלכע בלײַבען שטעקען אויף און צווישען די ציין. קודם כל קומט דאָ אין פראַגע דאָס מעכאַנישע רײַניגען. דאָס שווענקען דאָס מויל האָט מעהר אַ קאָסמעטישען צוועק, ווי אַ היגיענישען.

ווען מיר דאָקטוירים פּוצען פּאַציענטען די ציין, קלערען מיר גאָרנישט דאָס צו מאַכען מיט אַ צאָהן־בערשטעל, וועלכעס מען געברויכט אין דער הײַם. אפילו, ווען מיר וואָלטען געהאַט אַ האַרט און גוט־רײַבענדיג בערשטעל; מיר געברויכען דערצו געוועהנליך אַ קלײַן בערשטעל־פּענזעל, וואָס איז קוים אַזוי גרויס, ווי איין בינטעל פון אַ געוועהנליכען צאָהן־בערשטעל און מיר מאַכען דאָס מיט'ן פּענזעל בעסער, ווי מיט'ן צאָהן־בערשטעל, וועמענס פלעכע עס איז דאָך פון 30 ביז 50 מאָל גרעסער.

מיר געהען אַרוים פון דער הנחה, אַז מיר דאַרפען: 1) די ציין פּוצען לויט אַ בעשטימטען פּלאַן און 2) יעדען צאָהן בעזונדערס. די צוויי פּונקטען מוזען אין דער ערשטער רייה זײַן מאַסגעבענד בײַם [illegible] פּוצען פערהיטעט נישט די ציין פון קאַליע ווערען; דאָס רוהיגע פּוצען אַהין און צוריק איז צוועקלאָז. ווען מיר ווילען מיט דעם צאָהן־בערשטעל דערגרײַכען די פערשידענע פערטיפונגען אין די ציין מוזען מיר פּראָגרעסיוו פּוצען יעדען צאָהן בעזונדער, יעדען צאָהן־טייל בעזונדער. דער הין־אַהעריגער שטײַגער פון פּוצען ציין, צו וואָס מיר זענען געוואוינט, דאַרף מען אָפּשאַפען.

איך האַלט דעריבער פאַר צוועקמעסיג אָנצוווײַזען אייניגע כללים: 1) ווען מען פּוצט די ציין דאַרף מען נישט דאָס מויל צוהאַלטען, נאָר אָפּען און פּוצען יעדע צאָהן־רייהע בעזונדער, פריהער די אויבערשטע און דאַן די אונטערשטע ציין; 2) הויבט נישט אָן צו פּוצען אין מיטען פון דער צאָהן־רייה, נאָר פון אײנעם פון די לעצטע באַק־ציין, אַמבעסטען פון דעם לעצטען צאָהן לינקס; 3) פּוצט נאָר מיט דעם האַנט־געלענק און נישט מיט דעם שולטער־געלענק; 4) פּוצט יעדען צאָהן בעזונדער, פריהער פון אויסען, דאַן צווישען די ציין און דאַן אינעווייניג: 5) פיהרט דאָס בערשטעל פון איין צאָהן־טייל צום צווייטען, פריהער פעסט צודריקען און מיט דעם בערשטעל בעוועגען ווי אין אַ קרײַז; 6) בענוצט אַנ'אײַנפאַך קלײַן בערשטעל; צאָהן־בערשטעל און איהר הענטעל קאָנען זײַן לײַכט אײַנגעבויגען; די האָר פון בערשטעל דאַרפען זײַן האַרט און עלאַסטיש, זיי דאַרפען נישט צו געדיכט שטעהן און נישט צו קורץ זײַן.

דאָס זענען די פּונקטען, וועלכע קאָנען אונז געבען אַ צוועקמעסיג, גרונדליך און גלײַכמעסיג צאָהן־פּוצען. מען דאַרף נאָר צוגעבען, אַז אַזאַ פּוצען פערנעמט נישט מעהר צײַט, ווי דער הין־אַהעריגער שטײַגער פון פּוצען, ד.ה. אַהין און צוריק.

די שענסטע מתנה לכבוד פּורים!
איז צו בעקומען אין דער בעריהמטער פּערפומעריע
וועלכער איז פּערזעהן אין אַלערליי אינ־ און אויסלענדישע
קאָסמעטישע אַרטיקלען
ווי אויך פערשידענע באָמבאָניערן
עמפּפעהלט צו קאָנקורענץ פּרייזען
J. DRUKIER
ZAWADZKA 5, TELEF. 175-92
פאַר אַנגראָסיסטען — ספּעציעלער ראַבאַט
הורט און דעטייל!

דאס גייסטיגע לעבען פון די יודען אין בבל

ווי זיי האבען זיך באפרייט פון דער איבערהערשאפט פון ארץ-ישראל — פון ש. ראזענפעלד

1

דער מאמענט, ווען א פרט, א קיבוץ, אדער א פאלק, ווארפט אראפ פון זיך דעם עול פון איבערהערשאפט און ערקלערט זיך זעלבסטשטענדיג, איז פון גרעסטער וויכטיגקייט פאר'ן לעבען און ענטוויקלונג פונ'ם זעלבסטשטענדיגען — אויב דאס געשעהט נאך א ריכטיגען אפשאצען די קרעפטען און נאך א גענויען אויסרעכנען די מעגליכקייטען פון ערפאלג.

אזא וויכטיגער מאמענט פאר דער יודישער קולטור-געשיכטע איז אויך דער, ווען דאס יודענטום אין בבל האט זיך באפרייט פון דער רעליגיעזער איבערהערשאפט פון ארץ-ישראל.

דען פון גלות בבל אן (נאכ'ן ערשטען חורבן) לעבען יודען אין בבל אין קאמפאקטע מאסען. געווען דארט זעהר וויכטיגע שטעט, מיט א ריין-יודישער באפעלקערונג. אין געוויסע שטעט, וואו יודען זענען געווען איז א גרויסער מינדערהייט. ווארום נאר א ווינציגער טייל פון די בבל'ער יודען האבען זיך אין עזרא'ס צייטען אומגעקערט צוריק קיין ארץ-ישראל די ווייט-גרעסערע מעהרהייט האט זיך אבער איינגעווארצעלט אין לאנד. און אין דער מעהרהייט זענען געבליבען טויזענדער און טויזענדער פון דער העכסטער יודישער אריסטאקראטיע. פיל געלערנטע. פיל רייכע און פיל מענשען מיט גרויסען איינפלוס.

...

וויעדער קלאסיש...

א בעריהמטער וועלט-פריזירער האט געשאפען די דאזיגע נייעסטע מאדע-פריזיר אויפ'ן יאהר 1932: בלאנדער האר-טאן, זיין נאקען-לאקען מיט א געשניטענער נאקען-פארטיע און לויפענדע פאליעס הינטען איבער'ן קאפ.

...

(ענדע ז ה זייט 11)

די סודות פונ'ם ענגלישען שפיאנאזש

שטוינענדע פאקטען און מערקווירדיגע איבערלעבענישען (13

...

קאפיטעל 13

די אטענטאטען אויף דער שיף „לויתן"

ווי ס'איז בעוואוסט, איז „לויתן" געווען די גרעסטע שיף, וועלכע האט געדינט אויף אריבערצופיהרען אמעריקאנער מיליטער קיין פראנקרייך.

די דייטשען האבען פון אנהויב אן באשלאסען זי צו דערטרינקען און זיי האבען אנגעווענדעט אלע מיטלען אויף צו פערניכטען דעם דאזיגען ים-ריז, וועלכע האט געקאנט אין זיך אריינגעמען א גאנצען רעגימענט.

איינינגע דייטשע אונטערוואסער-שיפלער האבען בעקומען דעם בעפעהל זי צו טארפעדירען, און זיי האבען עטליכע חדשים אומזיסט געזוכט דאס דורכצופיהרען, ווייל דאס אפגעהן פון „לויתן" פלעגט כסדר צוגעהן בסוד סודות, און עס ...

...

די לעצטע נאכט

(נאוועלע) — פון י-ציון גרינבוים.

עס איז געווען פאר אלעמען קלאר ווי דער טאג: זי, די שעהנע און עלעגאנטע יונגע פערלמוטער, די טאן-געבערין אויף אלערליי בעלער און דאנסונגען, דער שמאלץ פון דעם ווייבליכען געשלעכט און אוהר שטאט, האט דווקא חתונה געהאט מיט דעם שוין נישט יונגען זלמן שטיינשניידער'ן, אויף וועלכען זי האט זיך קיינמאל נישט רעכט געוואלט אומקוקען — בלויז צוליב זיין גרויס פערמעגען.

...

ווי נאך א מת.

דער אלטער פערלמוטער האט זיך שטארק געשלעפט דורך די עטליכע וואכען. זיינע האר און זיין באַרד, וואס זענען געווען שווארץ און האבען אוהם צוגעגעבען דאס אויסזעהן פון א קרעפטיגען מאן, זענען אנצט מיט איינמאל געווארען גרוי; דער שטענדיג לעבעדיגער, בעוועגליכער סוחר איז געווארען אפאטיש און נידערגעשלאגען ...

...

צומארגענס האט דאס שטעטעל מיט שרעק געגומען שמועסען:

— דער אלטער פערלמוטער איז פערשוואונדען פון דער היים...

...

חוזק

הומאָר און סאַטירע
לכבוד שבת

לאַכט און בייסט,
מאַסקעס רייסט
מיט שפּאַס און וויץ
און פעדער-שפּריץ

דער צאַר אין סיביר

פאַנטאַזיע פון א צאַרישען גענעראַל אין מאַנדזשוריען.

טרויעריג ע באַלאַדע — פון גראַף קאַלי

צי דער ברוסט דעם קאָפּ געבויגען,
יעצט פערטרויערט ניקאָלאַי.
טרערען רינען פון די אויגען:
אַלעס, אַלעס איז פערביי!..

ווי זשע האָט זיך עס געטראָפען?
ווער האָט מיך געבראַכט אהער?
אין דעם ווייטען קאַלטען צפון
אין דעם לאַנד פון ווייסען בער...

דאָרט קיין קרים... אָך קיין ליוואַדיע,
צו די בלומען ווי עס ציהט!
צו סיבירען'ס ט-יטע פעלדער
אָ, ווער האָט מיך צוגעשמידט?..

וואו-זשע זייט איהר גענעראַלען
אַלעקסיעיעוו און ברוסילאָוו?
וואו איז הורקאָ און ראַדזיאַנקאָ
איז מאַלעדיין און קאָרנילאָוו?

וואו איז מאַרקאָוו, פורישקעוויטש
ווייס דער הימעל צו זיי לעבען?
וואָלט געלעבט אצינד ראַספּוטין
וואָלט ער נאָך אַן עצה געגעבען...

גדיע טי גרישקאַ? גדיע טי גרישקאַ?
ס'בענקט מיין ווייב און מיינע קינדער,
די נאָר האָסט געוואוסט די סודות
ווי דעם שמערין זיי מאַכען לינדער...

צווישען לעדיג-געהער

— כ'וואָלט געוואָלט וויסען, שוטע, ווי אזוי דרעהסטו זיך עס אויס הײַנטיגע צייטען פון באַנקראָט?

— ווי אזוי? פערשטעהסט מעגדעל, הײַנטיגע צייטען זענען אזעלכע, אז עס לוינט זיך אפילו נישט צו באַנקראָטירען!

* * *

— חיים, בערקע, וואָס מיר האָט זיך לעצטע נאַכט געחלומ'ט?
— וואָס?
— אז די האָסט מיר געליהען פופציג ראָלאַר!
— פופציג ראָלאַר איז אפילו א ביסעל צופיל, יאָסעל, אָבער ווען האָסטו מיר צוגעזאָגט זיי אָפּצוגעבען?

* * *

— נו, ווי געהט עס דיר, מנחם, אין געשעפט?
— בעסער!
— בעסער?
— בעסער פרעג נישט!

* * *

— מאָטעל, פאַרוואָס בויסטו אין בעט אויף מאָשקע'ן און דו רעדסט מיט איהם נישט? האָט ער דיר אמאָל שלעכטס געטהון?
— געוויס! ער האָט בײַ מיר שוין נישט אויסגעבאָרגט מיין פרוי! אָט דער שלים-מזל!

— אָבער, מאָטעל, זי האָט דאָך אָבער התונה געהאַט מיט דיר? איז פאַרוואָס דאַרפסטו איהם פיינד האָבען?
— מאַכע רעדפאַר, פאַרוואָס ער האָט מיט איהר נישט התונה געהאַט, אָט דער פאַסקודניאַק!

אַנאָנס

א גרויסער אויסוואַהל פון
מאַסקעס אויף פורים איז
צו בעקומען אין די פעלקער-ליגע
הויפּט-אַגענט קנאַפּזאָרגער

וואָס די צייכענס בעצייכענען

וואַהרזאָגער: די צייכענס-אויף אייער האַנד בעווייזען, אז איהר האָט א נייגונג צו מוזיק.

סטודענט (פון וואַרשאַוער אוניווערזיטעט): איך קען אייך ווייזען צייכענס אויף מיין קאָפּ, אז איך האָב אויך א נייגונג צו פּאָלרונג.

קנאַפּזאָרגער

שאלות און תשובות

וואָס הייסט אידעאַלער אָפּרוה אום שבת?
— פאַר א מאַן אראָפּפאָרען די שוויגער אין אַנטאָן שטעק-שוויגער; פאַר א פרוי אַנידער צוזמען נייע ענגע שיך...

* * *

קאָן מען גלויבען א פרוי'ס קושען? האָבען זיי עפּעס א ווערט?
ענטפער: עס איז אזוי: דאָס ערשטע יאָהר נאָך דער חתונה קושט א פרוי א מאַן, ווייל אזוי טוען אַלע, נאָכדעם קושט זי אוהם, כדי אויסצוגעפינען, צי קושט ער נישט אַנדערע.

* * *

וואָס איז דער ריכטיגער טייטש פון וואָרט באַנקיר?
ענטפער: א באַנקיר איז א מאַן, וועלכער רעכענט אייך א גאַנץ פיינעם פּראָצענט פאַר נוצען פרעמד געלד און ער טוט אייך נאָך א טובה!

* * *

ווי אזוי קאָן מען וויסען, צי האָט א מאַן באמת ליב זיין פרוי?
ענטפער: ווי אזוי? די אמת'ע ליבע צו זיין פרוי ווייזט א מאַן, ווען ער קויפט בײַ איהר אַהין שום קרומענים, ווייל „איידעלע ליבע הענטעלער האָבען עס צוגעגרייט פאַר איהם".

* * *

וואָס איז די שווערסטע זאַך מיט א פּיאַנאָ?
ענטפער: די שווערסטע זאַך מיט א פּיאַנאָ — איז אויסצוצאָהלען זי.

ל.

הומאָריסטישע פשטל'עך

— וואָס איז דער טייטש: „שלם-ישלם שור"?
— צאָהלען צאָהלט חיינט אַן אָקס..

* * *

— ר' קריש, וואָס מיינט די תורה: „פּי פתוח תפתח את ידך לו"?
— דאָס הייסט: דער, וואָס עפענט הײַנט א נײַעם געשעפט, דאַרף מען באַלד עפענען די האַנד פאַר „איהם"...

לייב שטאַבינסקי

אין כל חדש..

— איהר ווייסט, ר' שמעיה, אויך מיט מיזענדער יאָהר צוריק איז שוין געווען א געלד-דוחק.
— פון וואַנען ווייסט איהר דאָס?
— אָט זאָגט דאָך די תורה: „לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר". ווען עס וואָלט נישט געווען קיין געלד-דוחק, וואָלט דאָך דער בעל-הבית נישט געדאַרפט אָפּהאַלטען זיין אַרבייטער'ס געלד אויף מאָרגען, און וואָלט איהם גלייך בעצאָהלט.

לייב שטאַבינסקי

וועט זיך אויסשלאָגען די הוצאות

— איהר גיט מיר אויף די האָפענונג, אז מיין ווייב וועט נישט מעהר געזונד ווערען און הייסט זיך געבען אזוי פיל פאַר'ן וויזיט?

דאָקטאָר: מאַכט רעדפאַר, ווייל איהר וועט זיך אויסשלאָגען די הוצאות.

קנאַפּזאָרגער

וואָס יודען זאָגען

א) זאָגט א יוד: נישקשה, די גאַנצע וועלט מעג איצט פירען דזשאַרדזש וואַשינגטאָנ'ס געבורטסטאָג, ווייל ווען וואַשינגטאָן שאַפט נישט אַמעריקא, איז בײַ וועמען וואָלט די וועלט געליהען געלד?

ב) אין א צווייטער יוד מיינט: ווען היטלער וועט צום צווייטען מאָל דורכפאַלען אלס פּרעזידענט, וועלען די דייטשע יודען מעגען פירען א צווייטען טאַג פורים.

ג) אין א דריטער יוד האַלט: אז מאַכע יודען זענען שולדיג אין וועלט-קריזיס, און שולדיג זענען מיר, ווייל מיר זענען אַנ'אָרים פאָלק; ווען מיר זענען אָבער אַלע באַנקירען, וואָלטען מיר דאָך די וועלט זיכער געראַטעוועט!...

ד) און א פירטער יוד לאָזט זיך וואָרנ'ען אזוי: שאַנכאַי, זאָגט ער, גראַמט זיך דאָך מיט „שרייי", און דערפאַר שרייט מאָקי, לינאַ און קיינער הערט זי [redacted] נישט.

ה) און דער יוד, וואָס איז נישט שוה בשוה מיט וועבער הדרש'ט זיך: מילא דאָס, וואָס מען שרייבט, אז א מאַן האָט פּערקויפט זיין פרוי פאַר פינף טויזענד ראָלאַר, קאָן זיין, אז עס איז אמת... אָבער דער וואונדער איז: וואו האָט ער געפונען א קונה?

לעטבערגער

צווישען לעדיג געהער

— איך וויל דיר עפּעס פרעגען בענטשע?
— נו, פרעג!
— מיט וויפיל ווערטער בענוצט זיך די געוועגליכע פרוי און טאָג-טעגליכע געשפּרעך?
— מען זאָגט, אז אינגאַנצען בלויז מיט עטליכע הונדערט ווערטער!
— אזוי ווינציג?
— ווינציג? — אָבער זעה וואָס סאַרע בריות זיי זענען די פרויען! אזא קליינער סכום און זיי מאַכען דעם גרעסטען „אָבראָט"!

* * *

— זאָג מיר נאָר מאָטעל, פון וואַנען קומט דער דאָזיגער זאב זשאַבאָטינסקי? פון ליטא, אָדער אוקראַינע?
— ווי מיר דאַכט זיך, קומט ער פון רוסען.
— פון וואַנען דרינגסטו עס?
— כ'דרינג עס פון דעם, וואָס שטענדיג האַלט ער אין איין רייסען, מיט ענגלאַנד האַלט ער זיך אין איין אייגרייסען, דעם ציוניסטישען קאָנגרעס האָט ער געוואָלט אראָפּרייסען, פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע האַלט ער זיך ביים אָפּרייסען, הכלל ער מוז זיכער קומען פון רייסען!...

* * *

— אויב דו בויסט שוין אזא חכם, טאָ זאָג מיר נאָר, מאָטעלע גנב, פאַרוואָס האָבען די יודען געוואַנדערט 40 יאָהר אין מדבר, אָדער זיי זענען אַרוים אין ארץ ישראל?

— פאַרוואָס? מן הסתם איז דאַן אויך געווען א קריזיס, מיט א „רעפּאַראַציע". נו, האָבען זיי געוואַרט, ביז דער קריזיס וועט אריבערגעהן!...

* * *

אלץ איז שטיל — אויפ'ן נעגעווער פראָנט.

זייד געשעפט איז אַרויף אין דער הויך

— וואָס הערט זיך עפּעס מיט אייער שכנ'ס געשעפט, וואָס ער האָט זיך גענומען?
— ס'איז אַרויף אין דער הויך.

— ?
— ער האָט עס ליקווידירט און אַרויף געטראָגען אויפ'ן בוידעם.

קנאַפּזאָרגער

א ראָמאַן
אין 2 טיילען

I

ער מיר דערבײַ זיך
צום ערשטען מאָהל
גענוצט,
בין איך פון בליק
אין 7-טען הימעל
געוועזען.

II

האָט זי מיך
מיט איהר האַנד
בעשטראָפט,
יעצט בין איך
7 קלאַפּטער
אין — ד'ערד. —

קנאַפּזאָרגער.

צווישען בעקאַנטע

ערשטע: זי ווייסט, פאַלטשעלע, איצט גלויב איך, וואָס מען זאָגט, אז ליבע איז בלינד.

צווייטע: מיט וואָס האָבען זי זיך דאָס אזוי איבערצייגט?

ערשטע: מיין מאַן איז אין מיר געווען שטערבליך פערליבט. איצט קאָן ער נישט קוקען אויף מיר.

קנאַפּזאָרגער

צווישען שכנים

ערשטער: וואו געהט איר?
צווייטער: איך געה צו א וואַהרזאָגער. איך וויל וויסען, צי מיין מאַן איז מיר געטריי.
ערשטער: איך געה מיט. איך בין אויך נייגעריג, צי ער איז מיר געטריי.

קנאַפּזאָרגער

ביים דאָקטאָר

דאָקטאָר (אונטערזוכענדיג די פּאַציענטקע): איז אייער מאַן אמאָל נישט געווען קיין אַלקאָהאָליקער?

פּאַציענטקע: ניין, ה' דאָקטאָר. מיין מאַן איז א בעקער.

קנאַפּזאָרגער

א ראיה פון לאָיד דזשאָרדזש

אַן אָרטאָדאָקסישער דעפּוטאַט, וועלכער האָט זיך געקליבען צו האַלטען א רעדע אין סיים, האָט אינגער געפּרעגט:
— איהר קענט נישט קיין פּויליש און געהט האַלטען א רעדע?
— נו, און וואָס — ענטפערט יענער — לאָיד דזשאָרדזש קען אויך נישט קיין פּויליש. נו, איז ער א שלעכטער רעדנער?

קנאַפּזאָרגער

דאָס און יענץ

אן פילאָזאָפען האָט געוואָלט פאָהרען קיין פּאַלעסטינא, האָבען די ענגלענדער דאָס נישט פערגינען די יודען.

נאַכט געדעכט: צו וואָס ערשט פאָהרען אין לאַנד פון פּייניגען, אז מען האָט דאָ עס אויך גענוג...

זומער, שמועסט מען, וועט לאָזן אויפ'ן בלוחעת.
דער טאָג-סטראַט געהט צוזעצען נאָך בּזומער.

קנאַפּזאָרגער

צווישען ווערטעלייט

— וואָס הערט זיך עפּעס בײַ אייך?
— שלעכט, די לאָקאַטאָרען צאָהלען נישט.
— איהר האָט נאָך איין הויז, מיר איז נאָך ערגער, איך האָב דריי.

קנאַפּזאָרגער

א כימי

— אויף וואָס איז ער דאָס געשטאָרבען אייער שכן?
— אויף א האַרץ-פעהלער.
— וואָס פאַר א געשעפט האָט ער געהאַט?

קנאַפּזאָרגער

א געניטע ערקלערונג

וואַפּ: זאָג מיר, כ'בעט דיר, מאַקס, וואָס איז דאָס, וואָס מען זאָגט, אז יעדעס אומגליק איז מיט א גליק צוזאַמען?

מאַקס: ווי זאָל איך דיר עס אויסטייטשען? למשל: ווען די שוויגער שטאַרבט פאַר דיר וואָלט עס געווען אַן אומגליק און פאַר מיר א גליק.

קנאַפּזאָרגער

א ווערטעל אַרויף — א ווערטעל אַראָפּ

א סך מענשען ווערען געבוירען נאָראָנים, א סך בעקומען נאָרישקייטען, און נאָך אַנדערע רינגלען זיך אַרום מיט נאַראָנים.

* * *

צווישען זאָגען און טוהן, צוטראָגט מען נישט איין פאָר שיך.

* * *

א מענש מוז זיך האַלטען יונג, פּרי אויסצוזאָגען א שעהנער אַלטמישקער.

* * *

אַנ'אָרימער מענש, וועלכער האָט חתונה מיט א דמיון וועבך, הינראַמט ער א הערי-שעה — און נישט קיין וועבך.

צווישען מלמדים

— ר' פייוועל, וואָס איז דער חלוק פון א מלמד ביז א סוחר?
— א מלמד לערנט „בלק" מיט „גוים" און גוים לערנען בלק מיט'ן סוחר...

לייב שטאַבינסקי

אין לאַנד פון דיכטער און פון דענקער...

פעליעטאָן אין גראַמען — פון גראַף-קאַלי

נאָך די פּרעזידענט-וואַהלען

לאַנד פון געטע און פון שילער,
לאַנד פון קאַנט און שאָפּענהויער,
לאַנד פון דיכטער און פון דענקער,
היטלער, קען נאָך זיין דיין הענקער,
וואָרן האַלט אָפען אויג און אויער...

לאָז פון היטלערן דיין „נביא"
זיך נישט פיהרען ביי דער האַנט.
אָסור, אויב אין „סטראָוש אָגניאָווע"
פּאַסט איהם זיין א קאָמענדאַנט...

ער דער הפקר יונג — דער ווילדער,
וויל פון אָסרוג זיין דער „הרס"
לויט זיין פיהרונג, לויט זיין בילדונג,
פּאַסט איהם צו פערקויפען ליאַדאַס...

יאָ, עס וואָלט גאָר שעהן געווען
ווען דער „תכשיט" קומט צו מאַכט.
ס'וואָלט דער אשמדי אין גהינם
זיך מחיה'דיג צעלאַכט...

ס'וואָלט געווען דער גרעסטער נחת,
פאַר'ן שוואַרצען „לאַפּיטוט"
ס'וואָלט די גאַנצע וועלט פערזונקען
אין א ים פון שאַנד און בלוט...

דער נייער משיח

וואָסער צייט — אזעלכע פיהרער!
וואָסער דור אזעלכע געטער!
דייטשלאַנד, טיף ביזטו געזונקען
ווען ס'איז הינדענבורג דיין רעטער...

ער, דער הענקער פון לעגיאָנען
טרייסטער-דינער פונ'ם קייזער,
איז געוואָרען פאַר מיליאָנען
איצט דער שוץ פון די אַהמפען...

לאָז זיך דוכטען אַז ר' היטלער,
האָט די מאַכט שוין אין די הענט.
ווערענדיג ביי צווייטע וואַהלען
אויסגעקליבען פּרעזידענט...

ווי זשע וועט די וועלט דאַן אויסזעהן
בין טשעקאָווע איך צו וויסען?
צו ער וועט זיך נישט דערוואַרגען
מיט שווערען פעטען ביסען?..

קודם כל וועט אונזער היטלער
מיט א מאַניפעסט אַרויס:
אז די רעפּאַראַציע-חובות
זענען אויסגעמעקט און אויס!..

און צו די בעל-חובות זיינע,
סיי די גרויסע, סיי די קליינע,
ווי א סוחר א געביטער
וועט ער זאָגען: ישקה...

אָבער דאָס איז נישט קיין אומגליק
מילא... מאַ... א קריזיס היי-יאָהר...
ס'צאָהלען אויך נישט לאָדזער סוחר
סיידען אפשר נאָך א „פּוריער"...

נאָר דאָס אומגליק איז רבותי
וואָס ער קען גאָר נעמען „זינגען"
און מיט חוצפה און פּרעטענזיעס
קען ער באַלד די וועלט פּאַרקלינגען

אויסער וואָס ער וועט נישט צאָהלען
זיינע חובות די מיליאָנען
וועט ער קומען מיט געפּילדער
און וועט נעמען מאַהנען... מאַכפּן...

אָט דער היטלער — דאַרפט איהר וויסען
האַלט נישט זעהר פון טראַקטאַטען,
ס'איז ביי איהם אַנ'אַלטע טבע
בירושה פון זיין טאַטען...

אין דער עיקר וועט ער שרייען,
דאָס איז זיכער, דאָס איז קלאָר,
אז ס'האָט פּוילען איהם בעגזלט
און ער דאַרף דעם „קאָרידאָר"...

אָבער אונזער זיידע יאָסעל
וואָס ער איז א מענש מיט צהרע
וועט איהם זיכער עפּעס געבען
יענעם אָרט מיט די „צווי זעראָ"...

היטלער און די יודען

יודען שנאה און פּאָגראָמען
ליגט ביי איהם אין זעל... און לייב...
כאָטש ה' געבעלס זיין מיניסטער
האָט אליין א יודיש ווייב...

און דער „פאָמאַנדנער" היטלער
— זאָגט מען, אז עס איז א סברה:
ווען ער זעהט א יודיש מיידעל
ווערט ער ממש די כפּרה...

די געשיכטע איז אַנ'אַלטע
חזר'ט זיך נאָר שטענדיג איבער:
יודען ברענט מען אויפ'ן פייער
ווייבער טעכטער האָט מען ליבער...

איוואַר קרויגער

נאָר געגוג, געגוג מיט היטלער,
מיטן שטן, און קטיגור,
זאָגט רבותי, ווי געפעהלט אייך
אָט דער זעלבסט-מאָרד פון ה' קרויגער?

ער דער פּרינץ פון מיליאָרדערען,
און פון זאַפּאַלקעס די פלאַמען
דיספּאָנירט האָט מיט מיליאָנען
ווי גראַף קאַלי מיט די גראַמען..

ער, וואָס חוץ זיין גאַנצען רייכטום
איז ער אויך געווען א קליגער.
פּונקט ווי בריאַן געווען א בחור
נישט געוואוסט וואָס הייסט „א שווינגער"...

ער, וואָס האָט פון אַלע אוצרות
פון דער וועלט מסתם געגאָסען
נעמט נאָר פּלוצלינג זיך א ביקסעל,
און... אין האַרצען אויסגעשאָסען...

וואָס זשע, זאָגט מיר, איז געוואָרען
מיט'ן רייכען חכם-עתיק?
יאָ רבותי, עפּעס פיהל איך
אז די מעשה איז נישט גלאַטיק...

און בכלל, מיר טוט פערדריסען
— ס'איז א הרפה און א בושה
סיי ווי סיי, דו בעהסט זיך שיסען
— לאָז כאָטש איבער ירושה...

לאָז גראַף קאַלי אויך געדענקען
אז עס האָט געלעבט א קריגער
וואָס געפייערט האָט טריאומפען
און געווען דער גרעסטער זיגער...

וואָס דאָס לעבען האָט געצערטעלט
און געליבט מיט אַלע פלאַמען
ווי א צישריג בן-יחיד
ווערט געפּיעשטשעט פון דער מאַמען...

צו וואָס אַלעס איז געשטאַנען
צו זיין לעבענס-דיספּאָזיציע
האַקט זיך אָב דאָס שעהנע לעבען
צוליב נאַרישע אַמביציע...

פרייטאג
י"א
אדר תרצ"ב
פ' ויקרא

18 מערץ 1932
זון אויפגאנג 6.46
זון אונטערגאנג 5.28

טאָג-כראָניק

נאכט-דיזשורען אין די אפטייקען

היינט דיזשורירן פאלגענדע אפּטײַקן: א. דאנצער (זגערזשער 57), וו. גראשקאווסקי (11. ליסטאפּאד 15), ס. גארפיין (פילסודסקי 54), ס. בארטאשעווסקי (פּעטריקאווער 154), ר. רעמביעלינסקי (אנדזשעיא 28), א. שימאנסקי (פּזשענדזעלניאנא 75).

לעהרער-עקזאמענס

(§) דאָס רעכט צוצוטרעטן צו די עקזאמענס האָבן נאָר די לעהרער, וואָס ארבייטן מינדעסטנס פון 1. אקטאבער 1926. די עקזאמענס הייבן זיך אָן דעם 18 אפּריל און קומען פאָר אין ווארשא אויף זלאטא 47. אפּצוגעבן בי-טעס איז צײַט ביז'ן 22 מערץ דורך דער פערמיטלונג פון הויגן שול-אינספּעקטאָר.

אַ מעשה מיט אַ יידישען גוט
וואס איז פערקויפט געווארען די פויערים
צום 7-טען מאָל די פויערים פעטרלאַגט און געריכט די בעזיצער פון גוט, אז זיי האָבן בעשווינדעלט
דאס געריכט האט דעם פראצעס אפגעלעגט

(§) נעכטן איז אין לאָדזער קרייז-געריכט בעטראַכט געוואָרן שוין צום 7. מאָל דער פּראָצעס געגן די יורשים שיקער, די בעזיצער פון גוט סוכא גורנא, לענטשיצער פאוויאט.

אויף דער בעשולדיגונגס-באַנק זענען געזעסן לעאָן שיקער, אַראָם שיקער, יוזעף געבריך, סטאַניסלאַוו יעזשעוויסקי, שלום שיקער און יוזעף גרינגער. דער בעשולדיגונגס-אַקט וואַרפט זיי פאָר אז אין 1920 האָבן זיי פּאַרצעלירט זייער גוט אויף 26 פּאַרצעלן פערקויפענדיג די פּאַרצעלעס צו פויערים און דערפון גע-האַט אַ הכנסה פון 150 טויזענד זל. קיין קויף-אַקט איז ניט געמאַכט געוואָרן. די פויערים האָבן בלויז בעקומען קוויטלעך, וואָס האָבן קיין שום ווערט ניט.

ווי עס האָט זיך שפּעטער אַרויסגע-ווײַזן איז דאָס פערקויפטע ניט געווען בעלאַסטעט מיט אַ סך חובות. ווען די פויערים האָבן זיך געכאַפּט, אַז זיי האָבן איינגענטליך בעצאָהלט געלד און זע-נען ניט קיין בעל-הבתים פון זייערע נחלאות, האָבן זיי גענומען פאָדערן מען זאָל זיי צוריקגעבן דאָס געלד, קיין געלד האָבן די פערקויפער ניט געוואָלט צוריקגעבן און דער ענין האָט אָנגע-שפּאַרט אין געריכט.

צום פּראָצעס האָבן זיך געמעלדעט געשטעלט 26 עדות. שלום שיקער און יוזעף גרינגער האָבן זיך צוליב זייער קראַנק-הייט ניט צוגעשטעלט.

נאָכ'ן פאָרלייענען דעם בעשולדיגונגס-אַקט האָט דער פּראָקוראָר געפאָדערט אָפּצולייגן דעם פּראָצעס, ווײַל צוויי פון די הויפּט-אַנגעקלאַגטע האָבן זיך צום פּראָצעס ניט געשטעלט און עס האָבן איך געפעהלט עטליכע עדות.

די פערטיידיגער פאָדערן אינגאַנצן מבטל צו מאַכן דעם פּראָצעס, ווײַל די תביעות האָבן ניט קיין יסוד און עס קען ניט זײַן קיין רייד וועגן דעם, אַז נאַאיווע פויערים זאָלן דאָ זײַן בע-שווינדעלט געוואָרן.

דאָס געריכט האָט אָבער אָנגענומען דעם פאָרשלאַג פון פּראָקוראָר און דעם פּראָצעס אָפּגעלעגט.

טעאַטער און קונסט

דזשעק רעכטצייט אין זיין דריטער און לעצטער אויפפיהרונג

היינט פרײַטאָג פיהרט דזשעק רעכטצײַט אויף זײַן גרויסע אָפּערעטע „דער פריילעכער צינגענער". אין דער דאָזיגער אָפּערעטע האָט דזשעק רעכטצײַט אַרויס-געוויזן זײַנע גרויסע מוזיקאַלישע און אַרטיסטישע פעהיגקייטן, די מוזיק איז אויך געלונגען אויף דער העכסטער מדרגה. אין „פריילעכן צינגענער" שפּילט דזשעק רעכטצײַט אויך אויס זײַן גרויסע פּאַפּורי-שלאַגער — דער אינטערנאַ-ציאָנאַלער נומער אין 10 שפּראַכן מיט אַלע פאָלקס-טענץ. צווישן מ.מ דזשעק רעכטצײַט שפּילט אויך מיט די בעליבטע אַרטיסטין-זינגערין יאַכבד זילבערג. שבת 4 בײַטאָג ווערט געשפּילט „איציקל גנב" צו יענע פּרײַזן און קינד בחינם. עס נעמט אָנטייל דער גאַנצער אַנסאַמבל פון פילהאַרמאָניע.

[פון „אררט"] ס'ווערט איצט געניט-בען אַ גרויס פּראָגראַם א. ג. „לאָדז לאַכט שוין ווידער". צום שלום ווערט צוגעגע-בען די „רעווי „ביי טאָג אויפ'ן נייעם מאַרק".

[קוסעוויצקי - קאָנצערט] קומענדיגן דאָנערשטאָג טרעט אויף אין פילהאַרמאָ-ניע מיט אַ סינאַגאָגאַלן קאָנצערט דער אויבער-קאַנטאָר פון וואַרשאַווער סינאַגאָ-גע ה' משה קוסעוויצקי. דער פּראָגראַם איז זעהר אינטערעסאַנט.

גרויסער קאָנצערט-ראַוט פון לינת-הצדק

דער קאָנצערט-ראַוט, וואָס לינת הצדק אָרדענט אײַן מאָרגן שבת אָוונט אין זאַל „אָאַזאַ" (נאַרוטאָוויטשאַ 20), האָט אַרויסגערופן אַ גרויסע פּעראינטערעסי-רונג אין שטאָט. אויסער דעם, וואָס דער עולם וועט זיך קענען פאַרווײַלן בײַ אַ גוט מענצל אונטער די קלאַנגען פון אַ גרויסן און פײַנעם אָרקעסטער, וועלן אויך אָנטייל נעמען בעקאַנטע אַרטיס-טן מיט אַקטועלע מאָנאָלאָגן און סקעטשעס. אַלע ווי איינער, קומען שבת אָוונט אויפ'ן קאָנצערט-ראַוט אין „אָאַזאַ".

פורים שטעהט הינטער דער טיר

די צוקערניע פון פ. גרינצענגלער (פּעטריקאָווער 62), וואָס שטעהט אונטער זײַן פּאַלמענישער לייטונג און עקזיסטירט שוין קרוב 40 יאָהר, גרייט צו אויף פּו-רים איהר בעסטע טאָרטן און אַלערליי פּורים'דיגע מאכלים, וואָס זענען זעהר שמאַקהאַפט און ווערן אויף בעשטע-לונג צוגעשיקט אַהיים בילליג און בע-קוועם.

פון לאָדזער האַנדעלס-געריכט

פירמע „הוגא גיטעל" וויל זיך אויס-גלייכען מיט די קרעדיטארען

(5) די פירמע „הוגאָ גיטעל" האָט אײַן-דערצעמבער בעקומען אַ נאַדזאָר. די פיר-מע האָט דאַן געגלויבט צו קענען אָפּצאָה-לען די חובות אינאַיעלע 100 פּראָצענט, אָבער צוליב דער שלעכטער קאָניונקטור איז דאָס פערמעגן פון דער פירמע שטאַרק געפאַלן.

איצט האָט זיך די פירמע געווענדעט צום געריכט צו ערלויבן איהר אָנהויבן אונטערהאַנדלונגען וועגן אַ אויס-גלײַך. די פירמע לייגט פאָר אָפּצוצאָה-לען 70 פּראָצ. פון די חובות אָהן פּראָ-צענטן. 25 פּראָצענט פון די חובות צאָל-באַר אין אַ יאָהר אַרום נאָכדעם, ווי דער אָפּמאַך וועט בעשטעטיגט ווערן, 15 פּראָצ. אין 15 חדשים שפּעטער, 15 פּראָצ. אין 18 חדשים אַרום און די איבריגע 15 פּראָצ. אין 24 חדשים אַרום נאָך דער דאַטע. דאָס געריכט וועט די ביטע און די נאָהענטסטע טעג בע-טראַכטן.

לאָדז וועט הײַ-יאָהר האָבן אויף פּסח מצות פון ארץ ישראל

פון וואַרשאַ ווערט אונז טעלעפאָנירט, אַז קיין פּוילן איז געקומען אַ פאָרשטע-הער פון באַראָן ראָטשילד'ס גרויסער מצה-בעקערײַ אין חיפה, צו אָרגאַניזי-רן דעם פערקויף פון ארץ ישראל מצה אין פּוילן.

די ידיעה, אַז מען וועט הײַ-יאָהר, נאָך אַ הפסקה פון צוויי יאָהר, ווידער האָ-בן מצות פון ארץ ישראל, האָט אַרויס-גערופן אַ גרויסע צופרידענהייט. די אַ"י מצות וועלן דאָס יאָהר זײַן פון אַ נאָך העכערע קוואַליטעט, ווײַל די מצה-בעקערײַ פון באַראָן ראָטשילד אין חיפה איז לעצטענס אינגאַנצן רעאָרגאַניזירט געוואָרן. זי אַרבייט איצט מיט די נײַעסטע מאַשינען און די מצות צייכענען זיך גאָר בעזונדערס אויס מיט זייער פײַנעם געשמאַק.

העלפט די סלאָבאָדקער ישבה
(אויפרוף)

די קריטישע לאַגע פון אונזער גרוי-סער ישיבה כנסת בית-יצחק אין קאַמע-ניץ (געגרינדעט אין סלאָבאָדקא) האָט שוין דערגרייכט דעם העכסטן פּונקט. עס פעהלט אינגאַנצען אויס אַ שטיקעלע ברויט צו דערנעהרען די הונדערטער תלמידי חכמים פון דער ישיבה, צווישן וועלכע עס געפינט זיך אַ גרויסער טייל פון רוסלאַנד און אוקראַאינא.

איך דאַנק דערום להרב הגאון המצוין ר' נחום יוסף גאָרעליק שליט"א (לאָדז, קילינסקי 117), וועלכער האָט זיך מתנדב געווען צו זײַן דער פערטרעטער פון אונ-זער הייליגער ישיבה אין לאָדז און איך בעט אַלע פרײַנד פון אונזער ישיבה, ווי אויך איהרע געוו. תלמידים, איהם צו ער-מעגליכן זײַן הילף און וואַרעמע אונטער-שטיצונג, אום ער זאָל קאָנען מיט ער-פאָלג דינען דער הייליגער זאַך און ברענ-גען הילף פאַר אונזער הייליגער ישיבה אין איהרע שווערסטע נויטען.

ברוך דוב לייבאָוויץ
ר"מ בישיבה הק' בית יצחק
בקאַמעניץ דליטא.

„די רייזע פון בנימין דעם דריטען"

אַן אָריגינעלע קאָמעדיע, וואָס צווינגט אײַך צו פערגעסן אַלע דאגות. אַ קליי-נינקער: „בנימין דער דריטער" און בענ-דער'ל די יודענע געהען פאַר אײַך אויס-וועלן אַ לאַנד און איהר וועט זעהן און דער דריט? נאָך דעם, ווען צו זיי קומט צו הילף דער פּופּערנאַטאָר, דער לינדענ-וואַ"ם מיט אַלעקסאַנדער מוקראָן. עס איז נאָך קיין וואונדער ניט, וואָס די פאָר-שטעלונג בײַ דער „יודישער טעאַטער-סטודיע" און „הזמיר" איז געוואָרן דאָס געשפּרעך פון טאָג. דערפאַר מאַכן וואכעס דער ערפאָלג פון „די רייזע פון בנימין דעם דריטן" (מסעות בנימין השלישי) מיט יעדער פאָרשטעלונג.

בײַטאָג, שבת 9 אָוונט און שבת 4 נאָכמיטאָג ווערן געגעבן אַ פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פאַר אַרבײַטער און אַרבײַ-טער-אינטעליגענץ.

דער שרייסער צום ערפאלג איז אַנ'אַנאַנס אין „לאָדזער טאָגעבלאַט".

לאָדזער יודישער קאַמעראַל-טעאַטער
אַלעע 1-טער מאַי 2 № — דיר.: דוד צעלמייסטער און א. בעזמאַן.
גאַסטשפּילן פון קאַמעראַל- און קליינקונסט-טעאַטער
אררט
קינסטלערישע אָנפיהרונג: מ. בראָדערזאָן
היינט, פרייטאָג, נאָר 1 פאָרשטעלונג 9.45 אָוונט,
מאָרגען שבת 2 פאָרשטעלונגען 7.45 און 9.45 אָוונט
הנחה-בילעטען גילטיג! הנחה-בילעטען גילטיג!
מאָרגען, שבת און זונטאָג, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג
2 גרויסע פאָרשטעלונגען פאַר אַרבייטער און אַרבייטער-אינטעליגענץ
פּרייזען פון 50 גר. ביז 1 זל.
אויסערגעוועהנליכער פּראָגראַם פון בלויז געלעכטער --- א. נ.:
לאָדז לאַכט שוין ווידער!..
בעמערקונג: צום שלוס באָמבאַסטישע רעוויו: „בייטאָג אויפן נייעם מאַרק"
פּאַראַדיע פון לאָדזער כלל-טוהער, גרויס-אינדוסטריעלער און אַנדערע לאַפּיטוטנס.
די קאַסע איז אָפען פון 6 אָוונט, שבת אַ גאַנצן טאָג.

טעלעפ. 213-84. זאַל „פילהאַרמאָניע" טעלעפ. 213-84.
דאָנערשטאָג, דעם 24-טען מערץ 1932, 9.15 אַ זייגער אָוונט
נאָר איין סינאַגאָגאַלער קאָנצערט
נאָך גרויסע קינסטלעריש טריומפען אין ליטע, לאַטוויע, ווי אויך פּאַריז און אין לאָנדאָן קומט צו פאָהרען
משה קוסעוויצקי
נאָך גרויסע קינסטלעריש טריומפען אין ליטע, לאַטוויע, ווי אויך פּאַריז און אין לאָנדאָן קומט צו פאָהרען
דער בערימטער אויבער-קאַנטאָר פון דער וואַרשאַווער סינאַגאָגע אויף טלאָמאַצקאַ.
— אין פּראָגראַם: —
ומפני חטאינו. לאל ברוך. האזינו (תהלים קאַפּיטעל נ"א). אב הרחמים עם עמיסים. רבונו של עולם (פון יום-כפור קטן). אל תשליכנו (פון סליחות). עקביא בן מהללאל. שיבנה בית המקדש. רצה. ובדברי קדשך,
נייע פאלקס-לידער און אפערן אַריעס אין יודיש.
ביים פּאָרטעפּיאַן: ס. דאַווידאָוויטש—ליכטערמאַן.
בילעטען שוין צו בעקומען פון 1 זלאָטי ביז 3 זלאָטיס ביי דער קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

פערזענליכעס

[אַ פּורים-באַל] דער עלטערן-קאָמי-טעט פון דער פאָלקס-שולע נומ. 144 (אויף 11 ליסטאָפּאַד 72) אָרדענט אײַן קומענדיגן דינסטאָג, אַ פּורים-באַל מיט אַ גאַנצער רייהע אַטראַקציעס. די הכנסה פון באַל איז בעשטימט געוואָרן צו בעקליידן די אָרעמע קינדער פון דער דערמאָנטער שולע אויף יום-טוב, ווי אויך פאַר דער זומער-קאָלאָניע, וואוהין די שוואַכע קינדער ווערן אַרויסגעשיקט אויף בעדיען.

[כהנא'ס אויסשטעלונג] זונטאָג ווערט ענדגילטיג געשלאָסן די אויסשטעלונג פון פּראָפ. כהנא'ס מעטאַלאָפּלאַסטישע שאַפונגען. אין דער נאָהענטסטער צײַט וועלן די דאָזיגע אַרבײַטן אויסגע-שטעלט ווערן אין דעם פרוהלינגס-סאַ-לאָן אין לעמבערג.

[קליינע בויר-שענקער] ווענדן זיך אום-זאַ'ן אין אין יאָהר 1930 ניט אַריבער-געשטיגן 20.000 זל. וועלן קענען אויס-קויפן אַזוינע פּאַטענטן, ווי עס דאַרבן די קרעמשטער, וואָס האָבן שוין אויס-געקויפט פּאַטענטן, וועלן צוריק קריי-גן די דיפערענץ.

וואס איז אין לאָדז פערלויפט זיך

[זעלבסטמאָרד פון אַ יונג מיידעל] אויף יעגערלאַסקע 4 האָט זיך גע'סמ'ט די 20-יעהריגע לעאָקאַדיע מאַרטשינאַק, אינסטרוקטאָרין יאַרונע. אין אַ שווערען צושטאַנד איז זי אָפּגעפיהרט געוואָרן אין שפּיטאָל. (§)

[אַ קינד געפונען מיט דראָהט אין קלאָזעט] אין קלאָזעט-גרוב אויף גלובנא 1 האָט מען געפונען אַ טויט נײַ-געבוירען קינד, געבונדן מיט אַ דראָהט אַרום האַלז.

[לעבעדיגער פּאַקעל] די 24-יעהריגע זענאָביאַ ווערסאַלאָווסקאַ (זאַגאַניקאַ 37) דאָס ביים מאַכן פײַער בעגאָסן דאָס האַלז מיט בענזין. באותו רגע האָט דער בענזין אויפגעריסן, אַרומכאַפּענדיג ה'שבאַלאָווסקאַ'ס קליידער. די שכנים איז מיט גרויס מיה געלונגען אײַנצולעשן דעם לעבעדיגען פּאַקעל. באַגאָטאָוויע האָט זי אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל. (?)

פון די קינא'ס

[קינאָ-טעאַטער „זאַכענטאַ"] ווערט איצט געשפּילט דער 100-פּראָצענטיגער פּוילישער קלאַנג-פילם „דער געפעהרליכער גן-עדן". די אַקציע קומט פאָר אויף אַ אינזעל פון מאַלאַרישן אַרכיפּעלאַג, דאָס שפּילן די אַרטיסטן סאָמבאָרסקי, בראָדזשיש, מאַליצקאַ און אַנדערע רופט אַרויס ענטציקונג בײַם פּובליקום. אויסער דעם ווערט געוויזן אַ דיזהרענדע דראַ-מע וואָס שפּילט זיך אָפּ צווישן 2 יונגע ליבענדע הערצער.

[קינאָ „ראַקעטאַ"] ווערט געשפּילט „דער פרוהלינגס-קוש" מיט דאָראָטעאַ יאַרדאַן און ראָבער מאָנטאָגאָמערי אין די הויפּט-ראָלען.

[„קאָרסאָ"] ווערט איצט געשפּילט „האַי מאַנק" און „די פּיראַטען פון מדבר".

די פערקויפטע פרוי

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען פאַמיליען-לעבען אין פּוילען.
געשריבן ספּעציעל פאַר'ן „לאָדזער טאָגעבלאַט"
פון לעאָן גאָלדמאַן

(85-טע פאָרטזעצונג)

שווייגענדיג, שטיל איז לעאָן געגאַנגען הינטער זײַן פיהרערין. באַלד זענען זיי אָנגעקומען אין אַ ווײַטיג, אָבגע-לעגענעם צימער'ל, וואָס איז געווען בעשיידען מעבלירט. די שאַנק, די שטוהלען און דער טיש זענען געווען צושטעלט אין אַנ'אונאָרדנונג און דאָס צימער האָט ענדער אויסגעזעהן ווי אַ קאַמער פון אַלטוואַרג, איידער אַ שטוב צו וואוינען.

אַחוץ די טיר, דורך וועלכער זיי זענען אַרײַנגעקומען, איז געגען-איבער געווען נאָך אַ טיר. שאַטאַן האָט אָנגעקוקט די טיר און דערנאָך ליאַרא'ן מיט אַ פרעגענדיגען בליק.

— יענע טיר פיהרט אַרויס אויפ'ן הויף. — האָט ליאַרא געזאָגט — און פון דאָרט פיהרט זי אַרויס אויף דער גאַס.

— איך האָב ספּעציעל אויסגעקליבן דאָס צימער — האָט זי ווײַטער געזאָגט, — כדי די זאָלסט קענען לײַכט ענטלויפן. אויב מ'וועט דיך זוכן גיך די הײַנטיגע נאַכט, כ'ווייס איך מײַן, אַז צו דעם וועט עס נאָך נישט קומען. דעם שליסעל וועסטו געפינען אינם שופלאַד פון טיש. בײַ-טאָג איז דאָס אונמעגליך צו טון, ווײַל אויפ'ן הויף געפינען זיך שטענדיג מענשען.

מיט אַ קאַלטען שאָקל מיט'ן קאָפּ, נישט הערענדיג אַפילו זײַנע דאַנק-ווערטער, האָט זי צוריק גענומען דאָס ליכט פון טיש און האָט פערלאָזט דאָס צימער.

ווען שאַטאַן איז געבליבען אַליין האָט ער זיך פער-טראַכט אַ מינוט, דערנאָך האָט זיך אין צימער דערהערט אַנ'אירא'ניש געלעכטער.

ער האָט נאָך אַביסעל שפּאַצירט אין צימער הין-און-צוריק און דאַן האָט ער זיך, נישט אויסגעטויענערהייט זיך געלעגט אויף דער קאַנאַפּע.

ווען ליאַרא איז אין אַ פּאָר שעה אַרום, אַנקלאַפּנ-דיג לײַכט, אַרײַנגעקומען, האָט זי שאַטאַן שוין בעטראָ-פען שטעהן אויף די פיס.

זיי האָבן לאַנג גערעדט צווישן זיך און ווען זי איז שפּעטער צוריקגעגאַנגען אין איהר בודואַר, האָט איהר שעהן פּנים בעהאַט אַ צופרידענעם שמייכל.

דערצו האָט מען שוין געוואַרט אויף איהר.

דאָס שטובען-מיידעל האָט איהר געמעלדען, אַז עפּעס אַ פרעמדער מענש וואַרט אויף איהר אין פאָרצימער און וויל מיט איהר רעדען וועגען עפּעס זעהר אַ וויכטיגען ענין.

ליאַרא האָט איהם געהייסן אַרײַנפיהרען צו זיך און באַלד האָט זי דערזעהן אַ הויכען, נישט גאָר יונגען מאַנס-פּערשוין אין אַ לאַנגען מאַנטעל און מיט אַ בעוואַקסענעם פּנים.

— איהר וועט מיר מוחל זײַן, גנעדיגע פרוי, וואָס איך קום צו אײַך פאַרטאָגס, — האָט ער געזאָגט. זעהענדיג, אַז ליאַרא איז פערוואונדערט, — אָבער דאָס דאָזיגע ברי-וועל וועט שוין ערקלערען מײַן שריט.

דאָס אַרויסרעדענדיג, האָט ער איהר דערלאַנגט אַ קאָפּערט. עפענענדיג דעם קאָפּערט, האָט זי דערזעהן אַ וויזיט-קאַרטע פון דאָקטאָר גרינשטיין.

ליאַרא איז געווען אונצופרידען, וואָס דער דאָקטאָר גרינשטיין קען אַליין נישט קומען.

לעבען דער וויזיט-קאַרטע האָט זיך געפונען אַ קליין בריוועל, אין וועלכען דער דאָקטאָר האָט מיטגעטיילט, אַז אַזוי ווי ער איז שטאַרק פערנומען, קען ער נישט קומען פערזענליך. ער דאַנקט פאַר אויסנעמען די קראַנקע און בעט איבערצוגעבן לילי'ן דעם מענש, וואָס ברענגט דאָס בריוועל. דאָס איז אַ קראַנקען-וועכטער, וועלכען ער האָט ספּעציעל געדונגען.

ליאַרא איז ווײַט געווען פון וועלכען עס איז חשד, נישט זעהענדיג דעם אויסדרוק און די אויגען פון דעם מאַן, בעת זי האָט געלעזען דאָס בריוועל.

דאָך האָט זי אַ ביסעל אַ טראַכט געטון... זי האָט עפּעס נישט געהאַט קיין איבערשטאַרקען חשק איבערצוגע-בען אַ פרעמדען מענש און נישט דעם דאָקטאָר גרינשטיין אַליין אַ פרוי, וועלכע איז פּלוצלונג געוואָרן אַזוי וויכטיג פאַר איהר.

אָבער וואָס האָט זי געקענט טון?

פערהאַלטען רויזעלע'ן ביי זיך האָט זי אַשום אופן נישט געקענט, נישט נאָכקומען דעם דאָקטאָר'ס פערלאַנג האָט אפשר ברענגען אויף איהם אַ געפאַהר.

אויב ער האָט געטרויט זײַן שליח, טאָ פאַראָוואָס זאָל זי איהם נישט געטרויען?

— וואַרט אַ ווײַלע, — האָט זי געזאָגט און איז אַרײַן אין צימער, וואו רויזעלע איז געשלאָפען.

זי האָט זי געטראָפען זיך אָנטון.

דער קראַנקער איז נישט געפעלען געוואָרען דער נײַער אַפּוטרופּוס און זי האָט נישט געוואָלט געהן מיט איהם. ערשט ווען ליאַרא האָט זי לאַנג געבעטען, איז זי מסכים געווען.

— זײַט אַזוי גוט און זאָגט דעם דאָקטאָר — האָט פרוי ליאַרא זיך געווענדעט צום אַרײַנגעקומענעם, — אַז איך בעט זעהר זעהר, וואָס ער איז אַזוי שנעל אוועק געפאָהרן, נישט געזעגנענדיג זיך מיט מיר. איך האָף אָבער, אַז איך וועל איהם זעהן ווי צום קורצסטען.

דער שליח האָט געענטפערט, אַז ער וועט איבערגע-בען איהרע ווערטער און איז אַוועק מיט רויזעלען.

אַז ער איז אַוועק, האָט אַ מאָדנער אונרוה גענומען בעהערשען ליאַרא'ן. עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז די האָט שלעכט געהאַנדעלט און דאָך האָט זי נישט פערשטאַ-נען, ווי אַזוי זי האָט אַנדערש געהאַנדעלט.

דעם דאָקטאָר'ס שליח האָט אויף איהר געמאַכט זעהר נישט קיין גוטען אײַנדרוק.

זײַן העסליכער שמייכל האָט איהר אויסגעוויזען צו זײַן אַ געקינצעלטער. זי האָט שוין אָנגעהויבען מורא צו קריגען, צו ער וועט נישט אַמאָל זיך שלעכט בענעהמען מיט דער קראַנקער.

יאָ, עס איז נישטאָ קיין צווייפעל, די דאָזיגע משוגע-נע איז די אײנציגע ריוואַלין איהרע, זי איז די איינציגע שטערונג אויפ'ן וועג צו פערווירקליכען איהרע פערלאַנגען. אָבער איצט האָט ליאַרא געזעהן אין איהר בלויז אַ הילפ-לאָזע, קראַנק געשעפעניש, וואָס איז אָנגעוויזען אויף מענשען.

ליאַרא'ס פערטראַכטקײַט האָט איבערגעריסען דאָס אַרײַנקומען פון שטובען-מיידעל.

(פאָרטזעצונג קומט)

די וואלד-קרעטשמע

(ענדע פון זייט 6)

מין מיט אונזער געשעפט, און דאך צו־ליב דעם קאן איך מעהר אהרן מײַער בײַ מיר ניט האַלטען, האט דער על־טערער ברודער געענטפערט, מיט א פינס־טערער מינע.

דו ווייסט, האט ער ווײַטער גערעדט, לעצטען שבת איז בײַ מיר אין הויז גע־ווען דער שוואַרצער שמײַנהאַרד און ער האט מיר אַנגעטראָגען אַ וואונדערבאַר גוטע פּאַרטיע פאַר מײַן טאָכטער רחל.

— איך ווײס, מיט׳ן אײַנציגען זוהן פונ׳ם רײַכען הערשפעלד פון האמבורג. איז עס אזוי?

— יא, האט אברהם שטראַסער צוריק געזאָגט, און איך האב מײַן פרוי געהײ־סען, אז זי זאָל וועגען דעם רעדען מיט׳ן מיידעל.

וואס דענקסט דו אָבער, האט דאס דאָ־זיגע פערצויגענע מיידעל צוריקגעענט־פערט? זי וויל נאך ניט חתונה האָ־בען... זי האט נאך צײַט... זי ווייסט קײנ־מאָל ניט נעמען א מאַן, וועמען זי קען ניט גרינגליך... די הערסט ווערטער?

און אז מײַן ווײַב האט מיט איהר לאַנג אײַנגע׳טענה׳ט, איז זי לוים מיט צרות געוואָהר געוואָרען, אז אָט דאס דאָזיגע נאַרישע מיידעל האט זיך „פערליאַב־טשעט" אין אהרן מײַער... נו, וואס זאָגסט די איצט דערצו?

— און אהרן? — האט דער ברודער געענטפערט.

— ער ווייסט נאך ניט וועגען דעם. ער איז אפילו אין זײַנע קינדער־יאָהרען געווען א שפּיל־גענאָסע פון רחל׳ן, ווען זײַן גאָטזעליגער פאָטער האט נאך גע־לעבט און געוואוינט מיט אונז אין שכנות. דאס איז אָבער שוין לאַנג אַוועק און מעהר האָבען די יונגע לײַטלעך אפילו קײן געלעגענהײַט זיך צו זעהען, סײַדען שבת, ווען ער עסט בײַ אונז זײַנע מאָלצײַטען.

— און וואס דענקסט די איצט צו טון? האט הערץ געפרעגט זײַן עלטערען ברו־דער.

— איך וועל דעם בחור פון דאַנען אַוועקשיקען, און וואס ווײַטער — אַלץ בעסער! איך וועל איהם געבען אַנ׳עמפּ־פעהלונגס־בריף קײן פראַנקפורט, צו אײ־נעם פון אונזערע געשעפטס־פרײַנד, אז ער זאָל איהם אויפנעמען אין זײַן באַנק. אויף אזא אופן, אזוי גלויב איך, וועט דאס פערצויגענע מיידעלע, די רחל, אין איהם צו ביסלעך פערגעסען און פאָלגען דאס, וואס טאַטע־מאַמע הײסען טון!

— און פאַרוואס ביזט דו דאס אזוי שטאַרק געגען דעם ווילען און האַרצענס־נייגונג פון דײַן אײַנציג קינד? האט איהם הערץ שטראַסער איצט געפרעגט.

— פאַרוואס? — די פרעגסט נאך אזא פראַגע? ! ווײסט די וואס די רעדסט, ביזט די בײַ דײַן פערשטאַנד? !

— רוהיג, מײַן ברודער! רעג דיך ניט אויף! יא, איך ווײס וואס איך רעד און איך פרעג דיך: פאַרוואס ווילסט די ניט געבען דײַן טאָכטער צו אהרן מײַער?

— וואס? — דעם ניט, דער נאַר־נישט׳ דעם לומפּ. דעם שנאָרער און קבצן? ! וואָלסט די איהם געגעבען דײַן טאָכטער פאַר א ווײַב?

— יא, מײַן ליבער ברודער! — האט הערץ געענטפערט, ווען מײַן אסתר וואָלט שוין געווען א דערוואַקסען מיידעל, וואָלט איך מיר גאָר קײן בעסערען אײדעם ניט געקאָנט ווינשען ווי אהרן מײַער. אמת הדבר, ער איז טאַקע אָרים און ער פער־מאָגט גאָרנים, אָבער ער אַלײן בעצײַכט מעהר ווי געלד.

— וואס האט ער דאס אזוינס און זײַן פערמעגען? — האט דער עלטערער ברו־דער געפרעגט מיט א חוזק־שמייכעלע.

— ער פערמאָגט זכות אבות! זײַן פאָ־טער איז געווען א גרויסער צדיק און למדן!

— וואס פאַר א נוצען האט מען דער־פון? קאָן מען עפּעס דערמיט טון, אדער פערדינען?

— ער אַלײן איז אויך א מוסטער פון א יונגענמאַן! ער איז פרום, געשיקט און

זעהר פעהיג און פלײַסיג דערצו. ער קען „לערנען", ער האט א גרויסע ידיעה אין ענגליש, פראַנצויזיש און אַנדערע שפּראַ־כען.

— איך וויל דיר עפּיס זאָגען, מײַן ליבער ברודער! — האט אברהם שטראַ־סער געזאָגט, מיט גרויס אײַפער און אויפרעגונג, דער זכות אבות פון די זיל־בערנע טאַלערס, איז הײַנטיגע צײַטען א סך מעהר ווערט ווי די גאַנצע זכות־אבות פון די מענשען, וועלכע זענען שוין לאַנג געשטאָרבען און ווער עס פערמאָגט הײַנט צו טאָג קײן מזומן־געלד, דעם דאַרגען פערשווין וועלכען ניט העלפען זײַן גאַנץ פרומקײט און זײַנע אַלע קענטענישען, וועלכע מען קאָן אומעטום קריגען צו קוי־פען פאַר געלד!

— איך האב זעהר פיל קרענקונג פון דיר, מײַן ליבער אברהם, צו הערען אזעל־כע ווערטער, האט דער יונגערער הערץ געענטפערט, די האסט אפילו רעכט, אז א מענש מוז זעהן צו האָבען געלד און אז פערמעגען שפּילט א זעהר גרויסע ראָלע אין אונזער לעבען. אָבער וועלכער מענש וואָלט ניט, מיט גרויס פערגעניגען אוועקגעגעבען אַלץ, וואס ער פערמאָגט, כדי זיך דערפאַר צו קויפען עפּיס בע־סערס, ווען ער דאַרף דאס פונקט דע־מאָלט האָבען? ! איבריגענס, מײַן ברו־דער, זינדיגסט די פשוט געגען גאָט, ווען די רעדסט מיט אזא גרינגשעצונג געגען אַלעם, וואס איז אזוי פערהײליגט געוואָ־רען בײַ אונזער יודישען פאָלק! בײַ דיר איז נאָר און טאַקע נאָר געלד אַלעס און דאס שפּילט בײַ דיר די גאַנצע ראָלע!

דעם עלטערען ברודער, אברהם, האָ־בען זעהר ניט געשמעקט די שטראָ־פּ׳רייד פון זײַן יונגערען ברודער און ער האט איהם דערויף שוין געוואָלט ענט־פערן מיט עטליכע שאַרפע ווערטער, אָבער פונקט דעמאָלט האט זיך געהערט א קלאַפּען אין דער טיר, א צײַכען, אז אימיצער בעט ערלויבניש אַרײַנצוקומען.

אויף דעם „הערײַן!" איז אַרײַנגעקו־מען דאס לערן־יונגעל און ער האט צו זײַנע פרינציפּאַלען געמאָלדען, אז אין דרויסען געפינט זיך א שליח, מיט א בריף פון אַנ׳עדעלמאַן.

דער בריף, וועלכען דער שליח האט איבערגעגעבען, איז געווען פון דעם גראַף סטאַניסלאַוס קסאַווער, וועלכער האט גע־וואוינט אַרום א פיר מײַל פון האַנאָווער. ער האט צו די באַנקירען געשריבען, אז אזוי ווי ער האט איצט בדעה אונגאַנצען צו איבערבויען זײַן אַלטען פּאַלאַץ, וועט ער דערצו דאַרפען האָבען א היבשע סומע געלד, און ער וויל זיך וועגען דעם בע־ראַטען מיט זײַנע פרײַנד, די באַנקירען, וועלכע זאָלען איהם אויך דאס גאַנצע קאַ־פּיטאַל בעשאַפען. דערפאַר בעט ער, אז אײנער פון די ברודער זאָל זיך מטריח זײַן און צו איהם אַריבערקומען, כדי אַלץ צו איבערדערען.

און אײַנגעווענט, אזוי האט דער גראַף געבעטען, אז דער, וואס וועט צו איהם קומען, זאָל מיט זיך מיטברענגען די סו־מע פון טויזענד זילבערנע טאַלער, וועלכע ער דאַרף שוין איצט באַלד האָבען.

אברהם שטראַסער האט זיך תיכף אוועקגעזעצט בײַ זײַן שרײַב־טיש און ער האט דעם גראַף געענטפערט אין א בריף, אז מאָרגען, אדער העכסטענס איבערמאָר־גען, וועט ער האָבען דאס פערגעניגען דעם חער גראַף צו בעזוכען אויף זײַן שלאָס, און אז ער וועט אויך מיט זיך מיטברענגען די פערלאַנגטע סומע געלד.

— אונזער פריהערדיגען געשפּרעך — האט ער געזאָגט צו זײַן יונגערען ברו־דער, וועלען מיר ווײַטער אויפנעמען, ווען איך וועל צוריקקומען פון בעזוך בײַם גראַף. איך וועל דעמאָלט דיר איבערצײַ־גען, אז די ביזט ניט גערעכט, נאָר אז איך ווײס פיל בעסער פון דיר, אז הײַנ־טיגע צײַטען טאָר א מענש זיך אויף גאָר נישט פערלאָזען, נאָר אויף זײַנע מזומנ׳ע פאַר טאַלער. דאס אַלעס איבריגע, קאָן מען שוין דערפאַר קויפען!...

(פאָרטזעצונג קומענדיגען פרײַטאָג)

מיטן וועלט-בערימטען יודישען קינסטלער יאזעף איזראעלס

(ענדע פון זייט 6)

אין האָלאַנד. זײַן מלמד, אין די יונגעל־שע יאָהרען, איז געווען א פּוילישער, וועל־כען ער האט פאַר מיר געשילדערט, מיט א פּאָר כאַראַקטעריסטישע שטריכען אַלס א מערקווירדיגען מענשען און אַלס א האַלב אויפגעקלערטען משכיל. מאָלענדיג זײַן וועלט־בעקאַנט בילד „דער סופר" (א ספר־תורה־שרײַבער) האט איהם פאָרגע־שוועבט דער אויסדרוקספולער קאָפּ פון זײַן אַמאָליגען מלמד.

דער אַלטער מײַסטער פלעגט רעדען אין מײַן געגענוואַרט וועגען זײַן קונסט, ווי וועגען דער עבודה, וועגען גאָט׳ס דינסט.

שילער האט געזאָגט: „הײַטער איזט די קונסט, ערנסט איזט דאס לעבען". איזראַעלס האט אָבער בעהויפּטעט, אז ערנסט איז די קונסט, הײַטער איז דאס לעבען. מיט די דאָזיגע ווערטער האט ער כאַראַקטעריזירט זיך זעלבסט, ער האט קײנמאָל ניט געוואוסט פון מע־לאַנכאָלישע שטימונגען. צו יעדער שטונ־דע פון טאָג און יאָהר האט ער געפינען

גאָט׳ס וועלט שעהן און ליב. אַלס א שע־פערישער מענש און אַלס אַנ׳ערמידליכער אַרבײַטער איז ער געווען שטענדיג הײַ־טער און בעגײַסטערט, שטענדיג בערײַט צו מאַכען שלום מיט דער וועלט. דורך זײַן ערנסטער קונסט האט ער אין זיך איבערגעוואוגען זײַן וועלט־שמערץ, זײַן מיטלײַד מיטגעפיהל מיט אַלע אָרעמע, דערנידריגטע און בעלײדיגטע מענשען.

א שטאַרקען אײַנדרוק האט אויף מיר געמאַכט זײַן פאָלגענדע בעמערקונג: „די מאָטאָ פון יעדען ווירקליכען קינסטלער מוז זײַן: „ועניתם את נפשותכם (איהר זאָלט פּײַניגען אײַער נפש).

ניט קוקענדיג אויף דעם, וואס ער האט שוין געהאַט הינטער זיך זעכציג יאָהר אַרבײַט, האט ער דאך נאָך גע־קענט דעם הײליגען ציטער פון דער אינ־טואיציע, די געבורטס־שמערצען, ווי אויך דעם עקסטאַז און די גרויסע פרײד פון דער שאַפונגס־שטונדע.

(דאס ווײַטערע זונטאַג)

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע"

דירעקצ.: א. בעזמאַן און ד. צעלמייסטער.

זונטאַג, ד. 20. ד.ח. | XXV | זונטאַג, ד. 20. ד.ח.

25-יעהריגער יובילעאום | | 25-יעהריגער יובילעאום

פון בעוואוסטען אַרטיסט און כאַראַקטער-קאָמיקער

שלמה הערשקאָוויטש

האַלאָ! לאַנדסלייט, פריינד, פערעהרער פון יו־דישען טעאַטער און סתם מענשען, וואס ווילען געניסען פון אַ פּאָר פריילּיכע שעה האַלאָ!

דזשעק רעכטצייט׳ס

לעצטער שלאַגער 100-פּראָצענטיגער סוקצעס

מיט׳ן אַנטייל יוכבד זילבערג

דער פרווינצער ציגוינער

גרויסע קאָמישע אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון ס. וואלף

דזשעק רעכטצייט — אַלס ציגיינער.

יוכבד זילבערג — אַלס דושין

מוזיק-רעזשי: דזשעק רעכטצייט

שלמה הערשקאָוויטש אַלס פּאָליסמאַן פריד אין דער קאַריקאַטור פון טשאַרלי טשאַפּלין.

בעמ.: אין דעם אָווענד זינגט דזשעק רעכטצייט אין 10 שפּראַכען ספּעציעל לכבוד דעם יובילאַר.

אַ סענסאַציע פאַר׳ן פּובליקום וועט זיין דער איינציגער אויפטריט פון בערימטען פּוילישען אַרטיסט און רעזשיסער פון לאָדזער שטאָט-טעאַטער יערזשי וואַספּאָווסקי אין זיין פערשידענאַר־אַרטיגען רעפּערטואַר.

די יודען אין בבל

(ענדע פון זייט 8)

ווען דאס, וואס ער האט געלאָזט שרײַבען די פינף חומשים, פאַר קינדער צו לער־נען, און האט געלערנט משניות מיט יו־דישע קינדער, אין א שטאָט, וואו קײן יודישע מלמדים זענען ניט געווען... און דער גרעסטער זכות, וואס ער האט גע־זעהען פאַר פרויען, איז געווען דאס, וואס זיי פיהרען די קינדער אין שוהל אַרײַן,

און דאס, וואס זיי וואַרטען־אָפּ ביז זייערע מענער קומען אַהײם פון בית־מדרש, וואו זיי האָבען געלערנט.

און הגם ער איז געווען א גרויסער גע־לערנטער, האט געהאַט אײגענע דערפער און וועלדער און גרויסע האַנדעלס־אינ־טערעסען, איז דאך זײַן הויפּט־בע־שעפטיגונג געווען — לערנען. זײַנע צוויי

זוהן, יהודה און חזקיה, האָבען צוויי מאָל אין יאָהר בערײַזט זײַנע גיטער און גע־האַלטען אָרדנונג אין זיי. ער אַלײן, אָבער האט זיך בעגנוגענט בלויז מיט די בעריכ־טען, וואס די קינדער האָבען איהם גע־בראַכט.

איז זײַן נאָמען אַלס געלערנטער און הײליגער, גרויס געווען, ניט בלויז אין בבל, נאָר אויך אין ארץ־ישראל. און נשיא׳ס הויף האט מען פון איהם זעהר געהאַלטען, — ווײַל ער האט, א סברא, געשטאַמט פון זעלביגען יחוס, ווי דער נשיא אַלײן — דען בײדע האָבען גע־צויגען זייער יחוס פון דוד המלך (ז. י. ש. צורי, רב, ז. 4).

אַנ׳ערך אין יאָהר 175, לויט דער אַל־געמײנער צײַט־רעכנונג, איז רבי חייא מיט זײַנע צוויי זוהן אויפגעצויגען קײן ארץ־ישראל — וואס האט געהאַט גרויסע פאָלגען פאַר׳ן יודענטום אין ארץ־ישראל, און נאָך גרעסערע — פאַר׳ן יודענטום אין בבל.

פאַר׳ן ארץ־ישראל־יודענטום — ווײַל ער איז געווען זעהר א חשוב׳ע און אײַנ־פלוסרײַכע פערזענליכקײט סײַ מיט זײַן לערנען און סײַ מיט זײַן האַלטונג און שמײַכלער לעבען; און אויך דערפאַר, וואס ער האט אַרײַנגעבראַכט לעבען אין לאַנד אַרײַן: ער האט אונטערנומען גרויסע געשעפטען; די פרוכטען פון זײַנע פעל־דער און גערטנער האט ער געשיקט אין מרחקים, האט ער בעשעפטיגט פיל מענ־שען פון צווישען די חכמים, און אַנדערע האָבען איהם נאָכגעמאַכט אויף אײגענער רעכנונג. איז געוואָרען „פּראָספּעריטי" אין דעם קלײנעם לאַנד...

פאַר׳ן בבל׳ער יודענטום — ווײַל רבי חייא האט מיטגענומען מיט זיך ניט בלויז זײַנע זוהן, נאָר זײַנעם א פּלימעניק אויך: רב, וועמען עס איז בעשערט גע־

ווען צו שפּילען די גרעסטע ראָלע אין דעם גײַסטיגען אויפקום פון זײַן געבורטס־לאַנד בבל, און מאַכען דאס אומאָפּהענ־גיג פון ארץ־ישראל׳דיגער איבערהער־שאַפט.

רבי יהודה, דער נשיא פון ארץ־ישראל אין יענער צײַט, האט אויפגענומען די נײַ־געקומענע מיט גרויס ליבשאַפט און גרעסטער אַכטונג. האט זיך אפילו שפּע־טער מתחתן געווען מיט רבי חייא׳ן (דעם נשיא׳ס זוהן האט געהײראַט רבי חייא׳ס א טאָכטער). און ניט בלויז האט ער איהם בעהאַנדעלט ווי א חבר, נאָר ער פלעגט אפילו עסען בײַ זײַן טיש. אזוי רבי חייא און אזוי זײַן פּלימעניק, רב, פון וועלכען רבי חייא האט קײנמאָל קײן אויג ניט אַראָפּגענומען. שטענדיג האט ער איהם געהאַלטען נעבען זיך, אפילו אין ישיבה, פאַר׳ן נשיא, האט רבי חייא איהם געהאַלטען בײַ דער האַנד, כדי ער זאָל איהם באַלד אויפ׳ן אָרט קאָנען אויפ־קלערען זאַכען, וואס וועלען איהם אפשר זײַן אונפערשטענדליך. און דער פּלימע־ניק האט איהם פערשפּאָרט די מיה: איהם אויפצוקלערען. מענשען, און גרוי־סע מענשען, וואס זענען דערבײַ געווען, ווי רב האט אין ישיבה גערעדט און לער־נען מיט רבי יהודא הנשיא, האָבען נאָכ־דעם דערצעהלט, אז בשעת מעשה האָבען זיי נאָר געזעהען ווי פלאַם־פײַער האט גע־שפּריצט פון מויל צו מויל, זיי האָבען אָבער אפילו קײן אײנציג וואָרט דערפון ניט פערשטאַנען.

אזוי האט דער נשיא אַלײן דערצויגען די מאַכט, וואס איז אומגעבליבען אַרויסגע־טרעטען געגען דער הערשאַפט פון דער נשיאות איבער דעם יודענטום אין בבל.

ווי אזוי דאס איז פאָרגעקומען — אין קומענדיגען אַרטיקעל.

דאַנקזאַגונג!

זעהר ג׳ הערען!

ווײַס מעהרערע יאָהרען, ווי איך לייד אויף רעוומאַטיזם, וואס כ׳האב זיך ערוואָרבען אין די צייט פון די וועלט-מלחמה, דינענדיג 13 יאָהר אין דער לאָדזער מלוכה-פּאָליציי, בין איך צום איבעריגען געוואָרען דערדריקט. כ׳האב געטראַכט, אז עס איז שוין נישט דאָ מעהר קיין רעטונג פאַר מיר, ווייל כ׳האב אויסגענוצט אַלע מיטלען און עצות.

לעזענדיג א שטאָטישע צייטונג האב איך געפונען אַנ׳אַנאָנס פון א געוויסען מיטעל „סאַגאַל", וואס זאָל זיין א ראַדיקאַל מיטעל צום רעוומאַטיזם, און מיט א שוואַכען גלויבען האב איך געקויפט א שאַכטעל „סאַגאַל", און דאן א צווייטע, איך האב שפּעטער געפיהלט א בעסערונג. זעהענדיג, אז דאס איז דאָס איינציגע אידעאַלע מיטעל, האב איך געקויפט נאָך 2 שאַכטלען, היינט פיהל איך זיך שוין פּונקט געזונט. כ׳האב נישט קיין ווערטער אויסצודריקן מיין דאַנק פאַר די זעהר ג׳ הערן פאַר זייער אידעאַל נישט פערטרעטענדיג מיטעל געגען רעוומאַטיזם. יעדערן, וואס ליידט אויף רעוומאַטיזם עמפּפעהל איך אָהן האָקלאָניש נאָר „סאַגאַל".

מיט אַכטונג

יאַן ראַיעווסקי, לאָדז, ווֹיסאָקאַ 33.

די לעצטע נאַכט

(ענדע פון זייט 8)

ווי אזוי וועט זי אויפנעמען די דאָזיגע שרעקליכע ענדערונג?

ער האט ניט לאַנג געטראַכט און איז א צוטערנדיגער און א בלאַסער, ווי דער טויט, אַרײַן אין עווא׳ס פּרעכטיג־אײַנגעאָרדענטען בודואַר. זי איז געלעגען אויסגעצויגען אויף א זײַד־בעצויגענעם, העל־געלען טאַפּטשאַן און איהר שלאַנקער אײדעלער ווײַסער קערפּער האט געשלאָ־גען מיט א שאַרפען פּערפום און אַנגע־נעהמען ווײַבליכען ריח. איהרע האָר זענען געווען צופּאַלדעוועט און אין שלאָף האט זי אויסגעזעהען נאָך פיל שעהנער.

ער איז לײַכט צו צו איהר, כמעט אויף די שפּיץ־נעגעל און מיט א געבראָכענער שטים האט ער זי איבערגעוועקט: עווא! עווא!...

זי האט דערשראָקען געעפענט אַנ׳אויג און האט זיך פערוואונדערט:

— וואס ווילסטו פון מיר — האט זי א ברום געטאָן און איז געוואָרען בײז, וואס מען האט איהר געשטערט אין שלאָף.

— עווא! — איז ער פלוצלינג אויס־געבראָכען אין א געוויין און האט א פאַל געטאָן פאַר איהר אויף די קניע.

— אך, באַזשע מאָי, וואס איז געשע־הען? — האט זי זיך אויפגעזעצט אין דער העלפט און האט איהם אָפּגעמאָס־טען מיט א פּאָר צוטומעלטע בליקען.

— עווא, זײַ ווייסען — האט ער גע־שטאַמעלט אין טרעהרען — זײַ ווייסען, אז איך בין אַנ׳אָרימאַן... איך פערמאָג גאָרנישט, מען האט מיר אַלץ צוגענו־מען... פון מאָרגען אָן מוז מען לעבען, ווי פּשוט׳ע אַרבײַטער... איך ווײס, עווא, אז דו ביזט ערצויגען געוואָרען אין רײַכטום און לוקסוס און עס וועט דיר שווער זײַן דאס נאָכצוקומען. דערײַבער — האט זיך נאָך העכער זיך צוווײַנט — קאָן איך דיך בעפרײַען, ערלויב איך דיר אוועקצוגעהן פון מיר, כאָטש איך ליב דיך, עווא, מיט דער גאַנצער קראַפט פון מײַן נשמה...

עווא איז געוואָרען שטאַרק צומישט און בלײַך פון דער ענטוישונג. זײַנע טרעהרען האָבען זי טיף פערוואונדערט, זי האט איהם נאָך קײנמאָל ניט געזעהען ווײנען און די דאָזיגע טרעהרען האָ־בען איהר דערצעהלט, אז ער האט זי ווירקליך ליב און זי האט דערפיהלט א אַנגענעהמען ציטער בײַם האַרצען.

„אַרט" | געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען מלאכה און ערד-אַרבייט צווישען יודען „אַרט" אין לאָדז | „אַרט"

גראַנדיעזער פּורים-באַל

אין די זאַלען פון „אאזא", דינסטאַג ד. 22-טען מערץ ד. י.

אימפּאַזאַנטע פּורים-אַטראַקציעס

בילעטען צו 5 און 3 זל. ● גלענצענדער באַל-און דזשאַז-אַרקעסטער. רייכע פאַנטאַזי-לאָטעריע. באַר און בופעט. ● בילעטען צו 5 און 3 זל.

צו פערדינגען

וואוינונגען

צו 2 און 3 שטובען און קוך

מיט אַלע בעקוועמליכקייטען.

צו ערפאַהרען: פּאָמאָרסקאַ 41a, ביים וועכטער.

עברי דורך 3 חדשים

פון א. ב. ביז עברי און דאַוונען דורך 3 חדשים ווערט געלערנט מיט קינדער פון 4 יאָהר אָן, דורך מלמדים. ספּעציאַליסטען אינ׳ם בעוואוסטען רעליגיעזען

גן-ילדים פרעבעל-שול

ביים בית-ספר „תורה ודת"

פּלאַץ וואָלנאָשטשי (נייע-שטאָט) 6

קינדער פון 4 ביז 8 יאָהר ווערען א היים-געפיהרט דורך א ספּעצ יעלען מענש. איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען פון 11–1 פריה

ערפינדונג.

קרייטעכצער-פאַווידלעס

געגען

אסטמע, שווינדזוכט און סוכאָטעס

ערפינדען דורך מיר סט. שליוואַנסקי אין יאָהר 1902, דאָס איז דאָס איינציגע מיטעל מיט וועלכען מען קען פערהיטען די דאָזיגע קראַנקהייטען. וועגען זייער ווירקזאַמקייט זאָגען עדות א רייח בריף, העכער 3000, וועלכע מ׳קען צו יעדער צייט דורכזעהן.

פאַבריק פון „קרייטעכצער-פאַווידלעס"

געפינט זיך

אין לאָדז, בזשעזשינער נ׳ 33

Stanisław Sliwański.

צו פערדינגען

3 גרויסע שטובען צו צוויי פּענסיאָנער אין קוך מיט בעקוועמליכקייטען. צו ערפאַהרען נאַוואָ-טאַרגאָוואַ № 5 פּאַרטער, רעכטע זייט, פון 10–12 פאַרמיטאַג און פון 3–6 נאַכמיטאַג.

Dr. med. Haltrecht

פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקהייטען נעמט אָן פון 8–9.30 פריה, פון 12.30–1.30 נ"מ. און פון 5 ביז 9 אָוו. זונטאָג פון 9 ביז 1 בייטאָג

פּיעטריקאָווער 10. טעל. 21-245

קלאַנג - קינאָ

ZACHĘTA

זגיערזשער-גאַס 26.

היינט און טעגליך! גראַנדיעזער דאָפּעל-פּראָגראַם! פּוילישער 100-פּראָצענטיגער קלאַנג-פילם לויט דער ערצעהלונג פון יוזעף קאָזשעניאָווסקי א. נ. „נצחון"

געפערליכער גן-עדן

אין די הויפּט-ראָלען:

Bogusław Samborski, A. Brodzisz, Marja Malicka

די אַקציע קומט פאָר אויף אַ אינזל פון מאַלאַיישען אַרכיפּעלאַג

2-טע בילד

אַ ריה־ענדע דראַמע פון יונגע הערצער — א. נ.:

א טאַנץ צווישען הערצער

אין דער הויפּט-ראָלע: JOAN CRAWFORT

דער נאָהענטסטער פּראָגראַם: „מאַראַקאָ"

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען: טעגליך פון 4 נ.מ. שבת, זונטאַג און חגאות 12 אַ זייגער מיטאַג. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

נייעסטער מאגאזין פון לוקסוס=שיך

I. GRÜNBERG, Śródmiejska 6 Dawniej Cegielniana 31

עמפפעהלט צום פריהלינגס-סעזאן דאמען, מענער און קינדער שיך די נייעסטע פאסאנען א גרויסע אויסוואהל צוגענגליכע פרייזען

דער פריהלינגס-קוש

היינט און וויטערע טעג! גרויסע פריהליכע פילם אפערעטקע פון אמעריקאנער מיליאנערען-לעבען א.ט.

— אין די — הויפט-ראלען: **Dorota Jordan i Robert Montgommerry**

אנהויב פון סעאנסען אין וואכען-טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און חגאות 2 א זייגער נאכמ.

קלאנג-קינא-טעאטער **RAKIETA** Sienkiewicza 40.

„האי טאנג“

— — אין די הויפט-ראלען — — **Anna May Wong i John Longdon**

האי-טאנג“ דער גרויאלסטער פילם פון רישארד אייכ-בערג, אילוסטרירט צווי וועלטען: וועלט-קאמף צווישען סינעזישע און בייסטיגע כוחות. פון איין זייט דער ברוטאלער רוסישער סאנטראבאַ, פון צווייטער זייט די איידעלע בלום פון מזרח, כינעזישע זינגערין און טענצערין.

ביליגע פאר יום-טוב-וואך: 1-טע רייה 75 גר., II-60 גר., III-40 גר

גרויסער דאפעל-פאר-יום-טוב-פראגראם: 1-ער פילם

2-טער פילם „די פיראטען פון מדבר“ אין דער הויפט-ראל **FRED THOMSON**

אריגינעלע בילדער! גלענצענדע דער פילם פון „זילבער מערב“!

קלאנג קינא-טעאטער „CORSO“ זשעלאנא 2/4

אנהויב: 4 נ.מ., שבת, זונטאג, חגאות 12 מיטאג

א פילאנטראפישע אינסטיטוציע

וויל אנגאזשירען א פאר-פאלק אין עלטער פון 40 ביז 50 יאהר, קינדערלאז, דעם מאן אלס לייטער (קירעראווניק) פון דער אינסטיטוציע און די פרוי אלס ווירטשאפטערין. אפערטען אין דער פוילישער שפראך מיט רעפערענצען און געהאלט אנשפריכע אפציגעבען אין דער רעדאקציע פון דער צייטונג אונטער דעם אות „נ“.

וויכטיג פאר שניידער-מייסטער

קאנפעקציאנערען און גאלאנטעריע-סוחרים!

ביליגסטע קוועלע פון שניידער-צודאטען און גאלאנטעריע

וויקאַריא, בעק, ערמעל-סאטין, קלאט און קארמען, קראגן און זשאגנעט, פערשידענע לייוונטע, וואַשאנקע און מושלין, אטלאס און ראדאמעע, קאמגארן-סאטין, וואטאלין

C. B. און D.M.C. זאטשאסקעס, גומי בענדער, ויפס און טאפט-באנד, פערשידענע קנעפּ, שמאפט-ביינוועל, ניי- און מאשין-נאדלען, אלערארט גארן, גאלאנען, ספינקעס, אגראפקעס, פערלמוטער-קנעפּ, זיידענע טאשמע, מאשין- און האנד-זייד, מאדפינקעס, שנורוואדלעס א. אז. וו.

„BAZAR KRAWIECKI“

אייגנטימער: מאראקא און קיניג

לאדז, נאחאמיעסקא 8, פראנט-געוועלב

פאר שניידער און סוחרים – ספעציעלער ראבאט!

F. GRYCENDLER

די בעקאנטע זייט 40 יאהר קאנדיטערייע

ŁÓDŹ, Piotrkowska 62, Tel. 214-87

עמפפעהלט אויף דעם קומענדען יום-טוב

פורים

ווי שטענדיג, די בעקאנטע פון זייער גוטסקייט טארטען, אלערליי קיכלעך ווי אויך געשמאקע צוביסען.

פריהערדיגע בעשטעלונגען ווערט אנגענומען טעלעפאניש.

צו פערדינגען

גרויסע פאבריקס=לאקאלען

פון זאפארט

צו ערפאהרען: וואולטשאנסקא 27, ביים וועכטער.

BROWAR

i Fabryka Kwasu Węglowego

SUKCESORSÓW

K. ANSTADTA

Spółka Akcyjna

Łódź, ul. Pomorska 34

אנשטאט'ס יאסנע וויבאראווע איז בערימט געווארען שטארק אז דאס ביר די האונדערבערג האט דעם גרעסטען אבזאץ-מארק

טרינקט נאר יאסנע וויבאראווע ס'איז קיין בעסער ביר פארהאן סאדערט יאסנע וויבאראווע ווען איהר קומט אין רעסטאראן

ס'איז דאס ביר גאר היגיעניש וואס קען בעסער גארנישט זיין אנשטאטס ביר גיט קראפט און האפנונג איז געשמאקער אויך פון וויין.

טרינקט איהר „יאסנע וויבאראווע“ ווערט איהר מונטער, ווערט איהר פעטער איהר פערגעסט אין „אבראצאווע“ זארגען, שטייער און פראטעסט

אנשטאט איז די עלטסטע פירמע וועלכע האט אין לאדז א רוהם א דאנק די הערצן פון פערוואלטונג בלייבט די פירמע ווי בלום

אמביליגסטען און רעעלסטען קויפט מען

מעטאל-בעטען, מאטראצען אלערארט קינדער-וועגעלעך,

אין א גרויסען אויסוואהל וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען אטענט Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע

עקזיסטירט פון 1896

J. B. WOŁKOWYSKI

פאבריקס-לאגער: ŁÓDŹ, NARUTOWICZA 11, TEL. 137-70.

בעמערקונג: קינדער-בעטלעך פון 35 זל. אן

די בעוואוסטע פעלד=בעטען

„PALMA-PATENT“

וואס זיינען אלגעמיין בעקאנט מיט זייער פראקטישקייט און דויערהאפטיגקייט מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר

ווי אויך לעזשאַסעס, פעלד-בעטלעך און פעלד-בענקלעך

מאטראצען

געבעטע, שאטקאווע, קאנאדיסקע קאזעטקעס, טאפטשאנעס

בעקומט מען נור אין דער בעקאנטער פאבריק

לאדז, פולנאצנא 24 טעל. 131-85

הורט — דעטייל

טוך= און קארט-געשעפט

I. MILLER, Łódź Piotrkowska 5 Tel. 134-50

עמפפעהלט צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע

דאמען= און הערען=שטאפען

פון דער פאבריק Leonard, Woelker i Girbardt צו פאבריקס-פרייזען.

אכטונג! די בעסטע איינקויפס-קוועלע פאר די ה"ה פאהרערס פון פרייזען און פאמערו!!!

אויך לאגער געפינט זיך א רייכער אויסוואהל פון די בעסטע לצאנארד-שטאפען ווי: קאמגארן און שטרייכגארן צו פאבריקס-פרייזען. ווי אויך קופאנען פאר ציע-שטאפען (אונטערפרייזען).

לאנג-יעהריגער געריכטס-סעקרעטאר

שרייבט און ערלעדיגט אלערליי

ביטעס, אנקלאגעס און קלאוזולעס

— ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים. —

שנעלער אויסקויף פון פאטענטען און רעגיסטראציע-קארטען אויפ'ן יאהר 1932

ב. מאן, פעטריקאווער 10

אינזש. א. רוסאק

געשוואוירענער דאלמעטשער ביים קרייז-געריכט אין לאדז

נארוטאוויטשא 47, טעל. 245-08

פיהרט אויס איבערזעצונגען פון אלע ארט אקטען, דאקומענטען און קארעספאנדענץ.

צו פערדינגען ביליג א שטוב מיט א קיך און בעקוועמליכקייטן זשעראמסקא 4 פראנט 3-טן שטאק וו. 16 (פון איין זייט די שטוב נידריגער)

איך בין מעהר ווי זיכער

אז צוליב דעם היינטיגען קריזיס, וואס נישט יעדער קאן זיך ערלויבען צו קויפען א נייעם הוט, צו דעם צוועק האב איך איינגעפיהרט נייע מע-כאנישע מאשינען צום וואשען, פאסאנירן, פרעסען

דאמען- און מענער-היטען

צוזוי, אז פון גאר אלטע קומען ארויס גאנצליך נייע היטען. גלייכצייטיג האב איך שוין צוגע-גרייט א גרויסען אויסוואהל פון נייע דאמען- און מענער-היטען פון די נייעסטע פאסאנען און מא-דערנסטע קאלירען און אלץ צו ביליגע פרייזען.

געדענקט די אדרעסען: פערדער, זגערסקא 7, לוטאמירסקא 2, זגערסקא 20

Dr. med. Józef Izykson

Dr. med. I. Wajnberg Cegielniana 11, tel. 126-02

Dr. B. Donchin

Inż. J. Reicher i S-ka Reklamy NEONOWE Południowa 28 tel. 21.000

א מעבלירט צימער

ביי א אינטעליגענטע פאמיליע מיט אלע בע-קוועמליכקייטען פאר איין אדער צווי פערזאן

טראגוטא 12, וו. 10.

א לערן=מעדעל

אדער א פעדערענטשנע וואס צו נייען ווערט געזוכט זאפארט. זיך צו מעלדען בענעדיקטע 14, פרידמאן.

מעבעל

אין גרויסען אויסוואהל גאנצע איינריכטונגען, ווי אויך איינצעלנע מעבעל צו צוגענגליכע פרייזען

M. FLAKOWICZ

פיעטריקאווער 145 אין הויף

צו פערדינגען

א פראנטאווע שטוב פאר איין צוועצנוצעל פאר 2 פערזאן צו ערפאהרען פון 10 ביז 4 נאכמ. פיע-טריקאווער 17 לינקס 1-טער איינגאנג 2-טער שטאק וו. 17

Zagubiono 3 blanco weksle po 100 zł., 2 z wystawienia R. Rozen, 1 z wystawienia P. Broder. Weksle niniejsze unieważnia się. Zwrócić na **Śródmiejską 61 I. Srebrny.**

Zaginęły 4 weksle z wystawienia Lejbusia Mendrowskiego płatne w Łodzi

1) 500 zł. płatny 23/IV 1932 r.
2) 1000 „ „ 24/IV „ „
3) 1000 „ „ 26/IV „ „
4) 1000 „ „ 29/IV „ „

Weksle niniejsze unieważniam.
I. Mendrowskiego, Nowomiejska 15.

א שדכן

ווערט געזוכט. צו ערפאהרען אין רעדאקציע.

א וואוינונג

פון 3 זונניגע צימער מיט בעקוועמליכקייטען איבערצוגעבען 11-טער ליסטאפאד 18, רעכטע אפיצינע, 2-טער שטאק, וואוינונג 19.

א גרויס פראנטאווע זונען

צימער מיט א קוך

צו פערמיטען. שרודמיעיסקא 44, וואוינונג 11.

ס'ווערט געזוכט

א שותף פון 3 ביז 4 טויזענד זלאטעס צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט פון בוי-ארטיקלען. צו ערפאהרען אין דער אדמיניסטראציע.

Odpowiedzialny Red.-wydawca: